

**ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΒΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**

**ΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ: ΓΙΑΛΟΥΡΗ ΜΑΡΙΑ
ΔΙΓΕΝΑΚΗ ΕΛΕΝΗ**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ: ΜΠΙΛΙΑΝΗ ΜΑΡΙΑ

**Πτυχιακή για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική
Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής
Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου
Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (ΑΤΕΙ) Πάτρας.**

ΠΑΤΡΑ 2002

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Για την επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας αυτής θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την Καθηγήτρια κα Μπιλιάνη Μαρία για το ενδιαφέρον και τη συνεχή καθοδήγησή της.

Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε τους διευθυντές των δημοτικών σχολείων Χίου και Πάτρας για την πολύτιμη συμμετοχή και βοήθειά τους για την πραγματοποίηση της έρευνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ. 6
1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ	
2. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	Σελ. 6
3. ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	Σελ. 8
4. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ	Σελ. 9
	Σελ. 10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ	Σελ. 14
ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ	
ΕΛΛΑΔΑ	Σελ. 14
2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ Η	Σελ. 17
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ	Σελ. 19
3. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΩΣ:	Σελ. 19
3.1. ΜΕΣΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	Σελ. 21
3.2. ΜΕΣΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	Σελ. 23
3.3. ΜΕΣΟ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	Σελ. 24
3.4. ΜΕΣΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	
3.5. ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ	Σελ. 31
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	Σελ. 33
1. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	Σελ. 33
2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ	Σελ. 38
3. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΥΝ ΒΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	Σελ. 41
4. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ:	Σελ. 45
4.1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ	Σελ. 45
4.2. ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΝ ΖΩΗΣ	Σελ. 50
4.3. ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	Σελ. 53
4.4. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	Σελ. 57
4.5. ΤΟΝ ΨΥΧΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	Σελ. 60
4.6. ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ	Σελ. 66
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
1. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	Σελ. 70

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1. ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	Σελ. 70
2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	Σελ. 73
3. ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ	Σελ. 73
4. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	Σελ. 73
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Σελ. 74
6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	Σελ. 75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	Σελ. 76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ	Σελ. 78
2. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	Σελ. 78

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	Σελ. 80
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	Σελ. 82
ΑΡΘΡΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	Σελ. 85
ΕΙΚΟΝΕΣ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η τηλεόραση σαν μέσο επικοινωνίας και μάθησης έχει δημιουργήσει μια νέα διάσταση στην διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών. Δυστυχώς όμως η επίδραση της στη σχηματοποίηση και σταθεροποίηση της συμπεριφοράς έχει δυσμενή αποτελέσματα λόγω της εκτεταμένης προβολής της τηλεοπτικής βίας.

Τα παιδιά δεν μένουν ανεπηρέαστα από την παρακολούθηση των τηλεοπτικών προγραμμάτων και είναι γνωστός ο θόρυβος που έχει ξεσπάσει εδώ και πολλά χρόνια για τη «συμβολή» της τηλεόρασης στην αύξηση της παιδικής εγκληματικότητας. Το συγκεκριμένο μέσο επικοινωνίας θεωρείται «κατάρρα» για τα παιδιά, στα οποία όπως υποστηρίζουν πολλοί επιστήμονες προκαλεί κρίση άγχους και διαταραχές στην ψυχολογία όταν παρακολουθούν εκπομπές που κάθε άλλα παρά παιδικές είναι. Το παιδί βρίσκεται μόνο του σήμερα μπροστά στην τηλεόραση και είναι άκρως επικίνδυνο!

Κίνητρα επιλογής του θέματος ήταν κατά κανόνα πρακτικά, προσωπικά ερεθίσματα και ο κατακλυσμός των

τηλεοπτικών προγραμμάτων την τελευταία πενταετία μα ωμή βία.

Σκοπός της εργασίας είναι η εξέταση του φαινομένου που δεν θα συλληφθεί επιφανειακά αλλά επισταμένα επιτρέποντας προβλέψεις για το μέλλον και προτάσεις για την αντιμετώπισή του.

Συνεπώς στη βάση αυτών των εισαγωγικών παρατηρήσεων το φαινόμενο της εκτεταμένης τηλεοπτικής βίας και οι συνέπειές του στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, θα κριθεί σε σχέση με τα παρακάτω θέματα:

- Στο πρώτο κεφάλαιο προσεγγίζεται το πρόβλημα των μηνυμάτων βίας που προβάλλει η τηλεόραση στις μέρες μας και πως αυτά επιδρούν στο τηλεοπτικό κοινό σχολικής ηλικίας. Επίσης γίνεται αναφορά στο σκοπό της μελέτης αυτής, καθώς δίνονται και ορισμοί βασικών εννοιών για να κατανοηθούν καλύτερα.
- Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναφορά της πορείας και εξέλιξης της τηλεόρασης ως μέσο διαπαιδαγώγησης, ψυχαγωγίας, πληροφόρησης και κοινωνικοποίησης
- Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται η σχέση παιδιού και τηλεόρασης στις μέρες μας και πως αυτή η σχέση επιδρά στην ευαίσθητη ψυχολογία των παιδιών. Πραγματοποιείται επίσης μια εκτεταμένη αναφορά στα προγράμματα βίας που προβάλλει η TV, και πως αυτά

επηρεάζουν την επιλογή προτύπων, τις ενδο – οικογενειακές σχέσεις, τη διαδικασία κοινωνικοποίησης, την ψυχολογία των ανηλίκων και κατά πόσο οδηγούν στην παραβατικότητα ανηλίκων. Απαραίτητος είναι και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στο θέμα.

- Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συμβολή και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στο πρόβλημα.
 - Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία για την πραγματοποίηση της έρευνας με θέμα "Πως επιδρούν τα μηνύματα βίας που προβάλλει η τηλεόραση στα παιδιά σχολικής ηλικίας" καθώς και τα αποτελέσματα της μελέτης που προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο δημοτικό σχολείο Χαλανδρίου και στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Χίου και η ποιοτική ανάλυσή τους.
 - Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας .
 - Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζεται τα συμπεράσματα της μελέτης και οι εισηγήσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου και την πρόληψή του με την μετατροπή της τηλεόρασης σε μέσο διαπαιδαγώγησης των παιδιών.
- Στο παράρτημα Α παρατίθεται το ερωτηματολόγιο της έρευνας
- Στο παράρτημα Β παρουσιάζονται δημοσιευμένα άρθρα σχετικά με το θέμα .

Στο παράρτημα Γ παρουσιάζονται εικόνες σχετικά με το θέμα .

2. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Το πρόβλημα της τηλεοπτικής βίας είναι ένα ανησυχητικό φαινόμενο, δεδομένου ότι τα παιδιά – ιδιαίτερα οι μεγαλύτερες ηλικίες – δεν βλέπουν μόνο τις παιδικές εκπομπές, αλλά παρακολουθούν και αυτές που απευθύνονται στους ενήλικες. Στα τηλεοπτικά προγράμματα οι βιαιότητες παρουσιάζονται με πολύ μεγαλύτερη συχνότητα από ότι στην πραγματική ζωή.

Εγκλήματα, φόνοι, βιασμοί, γρονθοκοπήματα, διαρρήξεις ... κατακλύζουν καθημερινή τη μικρή οθόνη. Η συχνή παρακολούθηση καθιστά τα παιδιά πιο ανεκτικά στην επιθετικότητα των άλλων παιδιών, λιγότερο συναισθηματικά και λιγότερο αρνητικά απέναντι στη βία. Μπορεί να οδηγήσει στην απάθεια και την αδιαφορία, εφόσον κάθε πραγματική βία κινδυνεύει να εκληφθεί σαν θέαμα παρά σαν πραγματικότητα. Η τηλεοπτική βία μειώνει τη φυσική συμπάθεια για τα θύματα και προκαλεί μια περιφρόνηση των ηθικών επιταγών, αφήνοντας να νοηθεί ότι οι τελευταίες δεν αρμόζουν σε έναν «πραγματικό άνδρα».

Ένα παιδί πήδηξε από το παράθυρο αφού είχε δει μια ταινία του Σούπερμαν, γιατί νόμιζε ότι μπορούσε να πετάξει σαν τον Σούπερμαν. Και πάλι αποδείχτηκε ότι η τηλεόραση δρα διεγερτικά. Όλο και πιο συχνά μαθητές δολοφονούν ένα συμμαθητή τους και όλο πιο συχνά δηλώνουν ως κίνητρο για την πράξη τους ότι είχαν δει κάτι παρόμοιο σε κάποια τηλεοπτική σειρά.

Ίσως τα περιστατικά αυτά να αποτελούν ακραία παραδείγματα των πιθανών συνεπειών της τηλεοπτικής βίας αλλά δεν θα πρέπει επίσης να αγνοούμε τις καταστροφικές επιδράσεις στην ψυχολογία, συμπεριφορά και κοινωνικοποίηση των παιδιών σχολικής ηλικίας που δεν είναι τόσο ορατές τώρα αλλά έχουν έντονες μελλοντικές προεκτάσεις.

Τις τελευταίες μέρες πραγματοποιείται με μεγάλη επιτυχία από τις ελληνικές αρχές η εξάρθρωση της τρομοκρατικής οργάνωσης «17» Νοέμβρη και η τηλεόραση προβάλλει το θέμα με κάθε λεπτομέρεια. Συνέβη λοιπόν να είμαι μάρτυρας στο ακόλουθο περιστατικό: Παιδιά σχολικής ηλικίας έως 10 ετών στα παιχνίδια τους μιμούνταν μέλη της 17 Νοέμβρη και σχεδίαζαν την αλληλοεξόντωσή τους.

Το εντυπωσιακό στο παραπάνω περιστατικό είναι ότι τα παιδιά δεν επέλεξαν για ήρωες τους, τους νομοταγείς αστυνομικούς που πέτυχαν την σύλληψη των

τρομοκρατών, αλλά τα ίδια τα μέλη της σπείρας που ελκύουν την τηλεοπτική προβολή και παρουσιάζονται περισσότερο γοητευτικοί και δημοφιλείς αν και έχουν προβεί σε εγκληματικές και μη κοινωνικά αποδεκτές πράξεις.

Το πρόβλημα λοιπόν έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις, καθώς η συστηματική προβολή και η καιροσκοπική εκμετάλλευση της βίας για εμπορικούς λόγους ή η αναγωγή της επιθετικής συμπεριφοράς σε κοινωνικά αποδεκτό μοντέλο, είναι επιτρεπτή. Γι' αυτό οφείλουμε να εφοδιάσουμε τα παιδιά με τον κατάλληλο κώδικα ανάγνωσης, με τα αναγκαία ερμηνευτικά μέσα, ώστε να προσλαμβάνουν τις σκηνές βίας με τρόπους που αποκλείουν τη βία σαν πρότυπο συμπεριφοράς.

3. ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στο να εξετάσει εκτενώς κατά πόσο τα μηνύματα βίας που προβάλλονται άμεσα και έμμεσα στην τηλεόραση έχουν επίδραση την ψυχική υγεία, στη διαμόρφωση προσωπικότητας και στην κοινωνικοποίηση των παιδιών σχολικής ηλικίας. Αποβλέπει στο να γίνει κατανοητή η σημασία του ζητήματος και να εντοπίσει τις προϋποθέσεις εκείνες που

θα καταστήσουν την τηλεόραση πραγματικό μέσο ενημέρωσης, επιμόρφωσης και σωστής διαπαιδαγώγησης των παιδιών.

Ωστόσο η συγκεκριμένη προσπάθεια στοχεύει:

- Να εξετάσει τη συχνότητα και τη χρονική διάρκεια της παρακολούθησης των παιδιών τηλεοπτικών προγραμμάτων
- Να μελετήσει το είδος των εκπομπών που παρακολουθούν τα παιδιά και κατά πόσο αυτές εμπεριέχουν πράξεις βίας
- Να γνωρίσουμε τα πρόσωπα που οι εκπομπές αυτές δημιουργούν και προβάλλουν στην παιδική προσωπικότητα
- Να μελετήσουμε την επίδραση της τηλεοπτικής βίας στη συμπεριφορά του παιδιού όπως αυτή εκδηλώνεται στην καθημερινή του πρακτική (σχολείο – οικογένεια)
- Να εξετάσουμε τους τρόπους παρέμβασης του συγκεκριμένου είδους τηλεοπτικών εκπομπών στις οικογενειακές σχέσεις και ειδικότερα στις σχέσεις γονέων – παιδιών
- Να ανακαλύψουμε το μέγεθος της ευθύνης που αντιστοιχεί στην τηλεόραση για την έξαρση της παραβατικότητας των ανηλίκων στις μέρες μας

- Να ερευνήσουμε τις προϋποθέσεις που θα μετατρέψουν την «τηλεόραση βίας» – σε μέσω ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης.

4. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Πριν την ανάλυση των βασικών πτυχών της επίδρασης της τηλεοπτικής βίας στα παιδιά σχολικής ηλικίας, θεωρείται σκόπιμο να διευκρινιστούν ορισμένοι όροι.

ΠΑΙΔΙ. Ως παιδί χαρακτηρίζεται ο άνθρωπος από την γέννησή του έως την έναρξη της ήβης. Η παιδική ηλικία περιλαμβάνει πολλά διαδοχικά στάδια: την νεογνική (από την γέννηση έως την πτώση του αποξηραθέντος ομφάλιου λώρου την 15^η – 20^η ημέρα της ζωής), την βρεφική έως τον 12^ο μήνα, την νηπιακή (πρώτη παιδική) έως το 6^ο – 7^ο έτος και τέλος την σχολική (δεύτερη παιδική ηλικία), που αρχίζει με τη λειτουργία της κρίσης και τελειώνει με την ήβη. Αν τα νεογέννητα και τα βρέφη διαφέρουν φανερά από τους ενήλικες, άλλο τόσο τα παιδιά δεν πρέπει να θεωρούνται μικρογραφία ενήλικου (εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λαρούς – Μπριτάνικα τόμος τόμος 47 σελ.340).

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Μορφή τηλεπικοινωνίας προοριζόμενη για την καλωδιακή ή ραδιοηλεκτρική διαβίβαση εικόνων κινουμένων ή σταθερών σκηνών, που μπορεί έτσι να αναπαράγονται σε οθόνη ταυτόχρονα με τη λήψη τους είτε να εγγραφούν σε κατάλληλο μέσο για μεταγενέστερη αναπαραγωγή (εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λαρούς – Μπριτάνικα, τόμος 57 σελ. 218).

ΒΙΑ

Είναι μια πράξη που «εισάγεται» με οδυνηρό ή επιζήμιο τρόπο από φυσική, ψυχολογική και κοινωνική υγεία – κατάσταση των ατόμων ή ομάδων (Royal Commission on violence, 1976). Η βία μπορεί να είναι φανερή ή μυστηριώδης, φυσική ή σκόπιμη, να απευθύνεται σε πρόσωπα ή πράγματα, να είναι δικαιολογημένη ή αδικαιολόγητη, πραγματική ή συμβολική, ξαφνική ή σταδιακή και οι επιδράσεις της να κυμαίνονται από ασήμαντες μέχρι και καταστρεπτικές. (Τηλεόραση και επικοινωνία , Μακρίδης - Κλήμης , Θεσσαλονίκη :Παρατηρητής 1998 , σελ.120)

ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ (aggressiveness) ή επιθετική πράξη (aggressive behavior) είναι η συμπεριφορά του ατόμου

που έχει ως σκοπό να προκαλέσει βλάβη ή πόνο σε συνάνθρωπό του ανεξάρτητα από το βαθμό επιτυχίας ή αποτυχίας του (Aronson 1976). Το θεμελιακό δηλαδή στοιχείο της επιθετικότητας, σύμφωνα με τον ορισμό αυτό είναι η πρόθεση του ατόμου να προβεί σε τέτοιου είδους ενέργεια (Τηλεόραση και Επικοινωνία , Μακρίδης - Κλήμης , Θεσσαλονίκη :Παρατηρητής 1988 σελ. 122)

ΣΥΝΔΡΟΜΟ (Syndrome) είναι μια δέσμη συμπτωμάτων που παρουσιάζουν μεταξύ τους υψηλή ποσοστό συνάφειας και αναφέρονται σε μι αρνητική διάσταση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Έτσι για παράδειγμα το σύνδρομο της υπερβολικής αναστολής και νεύρωσης που συνιστά μέρος της προβληματική συμπεριφοράς του ατόμου, περιλαμβάνει τα εξής συναφή συμπτώματα: εσωστρέφεια, περιορισμένη ικανότητα επικοινωνίας, συναισθήματα μειονεξίας, άγχος, αμηχανία κ.α. (Τηλεόραση και Επικοινωνία , Μακρίδης - Κλήμης , Θεσσαλονίκη 1988 :Παρατηρητής σελ.123)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Διαδικασία με την οποία ένα άτομο εντάσσεται και ενσωματώνεται σε ένα κοινωνικό σύνολο. Η κοινωνικοποίηση γίνεται δια μέσου κοινωνικών δομών και λειτουργιών όπως είναι η οικογένεια, η γενική εκπαίδευση,

ο στρατός, η θρησκεία κ.α. Όταν η κοινωνικοποίηση γίνεται με ενεργό επιλογή και αφομοίωση κοινωνικών αξιών και μορφών συμπεριφοράς, λέγεται ενεργός κοινωνικοποίηση. Αντίθετα όταν γίνεται με εγχαράξεις που συντελούνται χωρίς τη συμμετοχή του ατόμου και υιοθετείται λίγο πολύ ασυνείδητα λέγεται παθητική (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λαρούς, Μπριτάνικα, τόμος 34).

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Ως συμπεριφορά του ανθρώπου μπορεί να οριστεί τόσο η εκδηλούμενη όσο και η δυνητική ικανότητα για δραστηριότητα στην βιολογική, την ψυχολογική και την κοινωνική σφαίρα της ζωής του ανθρώπου. Η συμπεριφορά του ανθρώπου αποτελεί το αντικείμενο έρευνας και μελέτης της σύγχρονης Ψυχολογίας με την πολύτιμη συμβολή και άλλων επιστημών, όπως της Ηθολογίας, της Ιατρικής, της Ανθρωπολογίας κ.τ.λ. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λαρούς, Μπριτάνικα, τόμος 56 σελ.35).

ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η σχολική ηλικία εκτείνεται από το 6^ο έτος ως την ηλικία που το άτομο γίνεται σεξουαλικώς ώριμο (έως το 11^ο έτος για τα κορίτσια και το 13^ο έτος για τα αγόρια).

Αρχίζει με την εμφάνιση των πρώτων μόνιμων δοντιών και την είσοδο του παιδιού στο σχολείο και τελειώνει με την έναρξη της ενήβωσης (την πρώτη έμμηνη ρύση στα κορίτσια και την πρώτη εκσπερμάτωση στα αγόρια). Η σχολική ηλικία, από άποψη αναπτυξιακή, χαρακτηρίζεται ως περίοδος της βιοσωματικής σταθερότητας και υγείας, της γνώσης και της λογικής, της ομάδας των συνομηλίκων, της δράσης και της φιλοπονίας (εξελικτική ψυχολογία, Ιωάννου Παρασκευόπουλου, τόμος 3^{ος} σελ.132)

ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Πρόκειται για την αντικοινωνική συμπεριφορά, είτε ως εκτροπή και απόκλιση από την κοινωνική αποδεκτή συμπεριφορά στην κοινωνία, είτε ως πράξεις, οι οποίες παραβαίνουν και αντίκεινται στους συγκεκριμένους νόμους μιας χώρας. Η αντικοινωνική συμπεριφορά δεν περιορίζεται στους ενήλικες, καλύπτει και πράξεις ανηλίκων.

Η αντικοινωνική / εγκληματική συμπεριφορά ταξινομείται σε:

1. παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων
2. εγκλήματα κατά της ξένης περιουσίας (ατομικής ή δημόσιας)
3. σωματικές βλάβες

4. εγκλήματα κατά του κοινού (π.χ. εμπρησμός)
5. εγκλήματα κατά των ηθών (π.χ. βιασμός)
6. αντίσταση στην εξουσία των γονέως και των ενηλίκων, προκειμένου για ανήλικα άτομα (λ.χ. φυγή από την οικογενειακή στέγη, αλητεία, άρνηση φοίτησης στο σχολείο)
7. εγκλήματα θεωρούνται επίσης και οι πράξεις που στρέφονται εναντίον του ίδιου του ατόμου, όπως είναι η χρήση ναρκωτικών, η πορνεία κ.τ.λ.

Η σχετική νομοθεσία για την εγκληματικότητα ανηλίκων διαχωρίζει τους ανήλικους σε παιδιά από 7-12 ετών και εφήβους από 13 – 17 ετών (Σταθόπουλος Π., Κοινωνική Πρόνοια, 1996, σελ. 96).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Στη προκαπιταλιστική κοινωνία υπήρχε κυριαρχία του προφορικού λόγου, πράγμα που οφειλόταν στην αδυναμία ανάπτυξης των προφορικών δυνάμεων. Ο γραπτός λόγος δεν εύρισκε πρόσφορο έδαφος λόγω του μεγάλου ποσοστού αναλφάβητων παρά μόνο στην κοινωνική μειοψηφία, την οποία αποτελούσαν τα προνομιούχα και ταξικά κυρίαρχα στρώματα. Από το 16^ο αιώνα και έπειτα, εποχή ανάπτυξης της καπιταλιστικής κοινωνίας, βαθμιαία αλλά σταθερά, ο προφορικός λόγος υποχωρεί και τη θέση του παίρνει ο γραπτός. Οι τεχνολογικές εξελίξεις που

σημειώθηκαν παίζουν σημαντικό ρόλο αλλά και καθοριστικό» (Μ. Σεραφετεινίδου «Κοινωνιολογία των Μ.Μ.Ε.», Αθήνα '87, σελ. 21).

Η πρώτη μεγάλη τεχνολογική επανάσταση στο χώρο της επικοινωνίας, «η εφεύρεση της τυπογραφίας στα μέσα του 15^{ου} αιώνα δεν θα επιφέρει για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα την κοινωνική επανάσταση στο χώρο της επικοινωνίας. Μόνο μετά τα τέλη του 16^{ου} αιώνα, με τη γενικότερη ανάπτυξη των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων, η παραγωγή και η διάδοση του γραπτού λόγου σε μαζική για τα δεδομένα της εποχής κλίμακα θα γίνει πραγματικότητα». (Μ. Σεραφετεινίδου «Κοινωνιολογία των Μ.Μ.Ε.», Αθήνα '87, σελ. 22).

Το 1453 εφευρίσκεται από τον Γουτεμβέργιο η τυπογραφία, η οποία συνεπάγεται την κυκλοφορία και των πρώτων εφημερίδων, δημιουργία των νέων κοινωνικών στρωμάτων. Η εφημερίδα ανταποκρίνεται σε μια σειρά αναγκών αυτών των στρωμάτων: δημόσια πολιτική συζήτηση και κριτική, οικονομική πληροφόρηση, διάδοση ιδεών και αντιλήψεων που οδηγούν και εδραιώνουν ένα νέο αστικό τρόπο ζωής, σκέψης και συμπεριφοράς.

Το δεύτερο σύγχρονο μέσο επικοινωνίας που θα εμφανιστεί στην εποχή αυτή είναι το βιβλίο. Από το 17^ο αιώνα και μετά, το βιβλίο, το οποίο μέχρι τότε ήταν πνευματικό ή καλλιτεχνικό προϊόν, μετατρέπεται σε

εμπόρευμα και απαντά ανταλλακτική αξία στην λογοτεχνική αγορά.

Η επανάσταση στη χώρο της επικοινωνίας έγινε γύρω στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με αρχές του 20ου αιώνα. Η εξέλιξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης, την εποχή εκείνη, υπήρξε ραγδαία. Στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα εμφανίζεται ο κινηματογράφος στην Αμερική. Η δισκοπαραγωγή αναπτύσσεται επίσης στην Αμερική, ενώ το ραδιόφωνο αναπτύσσεται και αυτό ραγδαία με ταχύτατο ρυθμό σε Ευρώπη και Αμερική. Η μεγάλη όμως επανάσταση στο χώρο των επικοινωνιών σημειώθηκε προπολεμικά με την εμφάνιση της τηλεόρασης.

Αρχικά η ανάπτυξη πραγματοποιήθηκε στις πλούσιες και βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες λόγω του μεγάλου κόστους εξοπλισμού. Οι υπόλοιπες χώρες καθυστέρησαν να εισάγουν τη νέα αυτή τεχνολογία επειδή φοβόντουσαν τις πολιτικές επιπτώσεις της.

Η τηλεόραση στην Ελλάδα άργησε να οργανωθεί και να καθιερωθεί. Η πορεία της ξεκινά πριν από πολλά χρόνια και συγκεκριμένα από τη δεκαετία του '50. Η πρώτη επίσημη προσπάθεια καθιέρωσης της τηλεόρασης στην Ελλάδα ανάγεται στα 1952 με την προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για την εγκατάσταση ενός στοιχειώδους τηλεοπτικού δικτύου. Ο διαγωνισμός αυτός όμως, στη συνέχεια ακυρώθηκε, όπως ακυρώθηκαν και οι

δυσο άλλοι που προκηρύχθηκαν το 1955 και 1959 αντίστοιχα (ΝΕΩΤΕΡΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, τόμος ΚΒ, εκδ. Ήλιος, Αθήνα 1987 σελ.290).

Τον Αύγουστο του 1960 δημοσιεύτηκε μια κυβερνητική ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία επήλθε συμφωνία για τη χρησιμοποίηση του υπολοίπου των Ιταλικών επανορθώσεων στην ανασυγκρότηση του δικτύου της ελληνικής ραδιοφωνίας, για την εγκατάσταση πομπών και για την ίδρυση εργοστασίου κατασκευής λαϊκού τύπου ραδιοφώνου, συσκευών τηλεοράσεως και τηλεοπτικού υλικού. Τίποτα όμως απ' όσα ανέφερε η κυβερνητική ανακοίνωση δεν πραγματοποιήθηκαν.

Το 1961 λειτούργησε ο πρώτος ελληνικός πειρατικός σταθμός από τη ΔΕΗ στη διεθνή έκθεση Θεσσαλονίκης. Τον ίδιο χρόνο εντός του χώρου της έκθεσης, είδαν οι επισκέπτες, για πρώτη φορά στην Ελλάδα έγχρωμη τηλεόραση από πομπό κλειστού κυκλώματος. Εν συνεχεία, λειτούργησε και δεύτερος πομπός, ο οποίος εξέπεμπε τρίωρο πρόγραμμα που μεταδιδόταν μέσω 100 περίπου δεκτών οι οποίοι ήταν εγκατεστημένοι σε καίρια σημεία της Θεσσαλονίκης και των περιχώρων.

Το 1963 αποφασίζεται η εγκατάσταση πλήρους δικτύου τηλεοράσεως με 17 κέντρα εκπομπής. Με το συγκρότημα αυτό θα εξυπηρετούνταν το 80-85% του συνόλου του πληθυσμού της χώρας. Η συνολική δαπάνη

είχε υπολογιστεί γύρω στα 7 εκ. δολάρια και θα καλύπτονταν από πιστώσεις από εξωτερική και εσωτερικό δανεισμό.

Τελικά στις 26 Φεβρουαρίου 1966 έγινε η επίσημη έναρξη της Ελληνικής τηλεόρασης. Από το 1964 λειτουργούσε και ο σταθμός των ενόπλων δυνάμεων (ΥΕΝΕΔ). Οι πειραματικές εκπομπές και των δυο καναλιών συνεχίστηκαν μέχρι το 1968 όπου η δικτατορική κυβέρνηση αποφασίζει τη λειτουργία της τηλεόρασης με μορφή ανώνυμης εταιρείας με μετόχους το κράτος, την Εθνική και Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδας και τους οργανισμούς Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η καθώς και άλλα νομικά πρόσωπα. Ταυτόχρονα αποφασίστηκε η ίδρυση ενός ενιαίου φορέα για τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση με την επωνυμία «Ελληνική Ραδιοφωνία – Τηλεόραση».

Το 1970 αρχίζει τη λειτουργία του ο κεντρικός πομπός της Πάρνηθας και με το νομοθετικό διάταγμα 745 το Ε.Ι.Ρ. μετονομάζεται Ε.Ι.Ρ.Τ.

Στις 26/02/75 δημοσιεύεται η τροποποίηση του νομικού καθεστώτος του Ε.Ι.Ρ.Τ., το οποίο με βάση τον νόμο 230/75 λειτουργεί ως ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία Ε.Ρ.Τ. Ο ίδιος νόμος εκτός των άλλων προβλέπει και τη συγχώνευση Ε.Ρ.Τ. με ΥΕΝΕΔ, η οποία πραγματοποιήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80

(ΝΕΩΤΕΡΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, τόμος ΚΒ, εκδ. Ήλιος, Αθήνα 1987 σελ.280).

Η εμφάνιση των δορυφορικών καναλιών έγινε πολύ αργότερα το 1988 με την ίδρυση του καναλιού TV – 100 από τον τότε δήμαρχο Θεσσαλονίκης. Σε αυτή την ενέργεια η αντίδραση της κρατικής τηλεόρασης ήταν άμεση με την δημιουργία του τηλεοπτικού καναλιού ΕΤ3 προς αντιπερισπασμό στο TV –100.

Λίγο αργότερα έκαναν την εμφάνισή τους στα Ερτζιανά τα μεγάλα ιδιωτικά κανάλια MEGA CHANNEL και ANTENA TV, που σηματοδότησαν την έναρξή της εποχής των ιδιωτικών καναλιών και κατάφεραν, μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα να «εκτοπίσουν» τα κρατικά και δημοτικά κανάλια θέτοντάς τα στο περιθώριο με μικρά ποσοστά τηλεθέασης.

2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ

«Παρά την εξέλιξη της τεχνολογίας, το φαινόμενο της μαζικής επικοινωνίας παραμένει μέσα στο πλαίσιο του θεσμού των Μ.Μ.Ε. Ο θεσμός της τηλεόρασης ως Μ.Μ.Ε. έχει μια ευρεία εφαρμογή που αναφέρεται τόσο στους επικοινωνιακούς οργανισμούς και τις δραστηριότητές τους,

συμπεριλαμβανομένων των τυπικών και άτυπων κανόνων που διέπουν την λειτουργία τους, όσο και στα θεσμικά και πολιτικά προαπαιτούμενα που τίθεται από την κοινωνία. Τα προαπαιτούμενα αυτά αντανakλούν τις προσδοκίες που έχει η ευρύτερη κοινωνία αλλά και άλλοι κοινωνικοί θεσμοί π.χ. πολιτικοί, οικονομικοί, θρησκευτικοί από τα Μ.Μ.Ε. γενικά («Εισαγωγή στη θεωρία της μαζικής επικοινωνίας» Ντενίς ΜακΚουέιλ, σελ. 41).

Ο θεσμός της τηλεόρασης έχει αναπτυχθεί σταδιακά γύρω από τη βασική της δραστηριότητα. Αυτή δεν είναι άλλη από τη δημοσιοποίηση και τη διάδοση της ενημέρωσης και των μορφών του πολιτισμού μιας κοινωνίας. Η τηλεόραση έχει κάποια τυπικά γνωρίσματα που την χαρακτηρίζουν, εκτός βέβαια από την κεντρική της δραστηριότητα, δηλαδή αυτή της παραγωγής και διανομής της «γνώσης», πληροφορίες, απόψεις, πολιτισμός κ.α. σε αυτούς που επιζητούν να επικοινωνήσουν σε ατομική ή συλλογική βάση. Το πρώτο κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι η τηλεόραση τοποθετείται στη «δημόσια σφαίρα», το οποίο σημαίνει ότι ως θεσμός είναι ανοιχτός σε όλους τους αποστολείς – πομπούς των μηνυμάτων και τους αποδέκτες τους. Η τηλεόραση ασχολείται με θέματα που απασχολούν τη κοινή γνώμη, ιδιαίτερα με αυτά για τα οποία η κοινή γνώμη ζητά να ενημερωθεί ώστε να διαμορφώσει την άποψή της. Η

τηλεόραση και γενικά όλα τα Μ.Μ.Ε. είναι υπόλογοι όσον αφορά στις δραστηριότητες τους στην ευρύτερη κοινωνία (η ευθύνη τους ορίζεται διαμέσου νόμων, διατάξεων καθώς και πιέσεων από την πολιτεία και την κοινωνία).

Δεύτερο κύριο χαρακτηριστικό είναι η βασική δραστηριότητα της τηλεόρασης που είναι η δημοσιοποίηση των απόψεων μιας κοινωνίας. Η τηλεόραση ως οικονομικός, κοινωνικός και πολιτιστικός φορέας, απολαμβάνει από το θεσμικό πλαίσιο ένα μεγάλο βαθμό ελευθερίας. Το τρίτο κατά σειρά χαρακτηριστικό είναι ότι η τηλεόραση είναι ένας θεσμός χωρίς τυπική εξουσία, υπάρχει μια λογική συσχέτιση ανάμεσα στην απουσία θεσμοθετημένης εξουσίας και την ελευθερία που απολαμβάνει. Τέλος η συμμετοχή τόσο στα Μ.Μ.Ε. όσο και ειδικά στην τηλεόραση είναι εθελοντική, χωρίς κάποια κοινωνική υποχρέωση. Πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα στη χρήση της τηλεόραση ως μέσο επικοινωνίας και στον ελεύθερο χρόνο των ατόμων.

Παλαιότερα στις αρχές της δεκαετίας του '60 κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ότι θα έχουμε πληθώρα καναλιών και διαφορετικών ιδεολογιών. Όμως με την ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας ο άνθρωπος βάλλεται καθημερινά από χιλιάδες μηνύματα, πολλές φορές υποσυνείδητα. Αυτός ακριβώς είναι και ο στόχος της τηλεόρασης, αν σκεφτεί κανείς ότι χιλιάδες, εκατομμύρια

πολίτες σκέπτονται και ενεργούν με τον ίδιο τρόπο. Αυτή η ομοιογένεση η αποπροσωποποίηση και η ισοπέδωση κάθε αξίας μπορούμε να πούμε ότι συνθέτουν αυτό που πολλοί κοινωνιολόγοι ονομάζουν «μαζική κουλτούρα». Πρόκειται λοιπόν για ένα σύνολο σκοπιμοτήτων, κυρίως ιδιωτικών, να προκαλέσουν ταύτιση ενός αντικειμένου ή μιας εικόνας, με τον απλό άνθρωπο.

Η τηλεόραση εκτός του ότι ψυχαγωγεί, ενημερώνει, διασκεδάζει, έχει την ιδιότητα να δημιουργεί ετεροκατευθυνόμενους ανθρώπους, δηλαδή ανθρώπους που τους υποβάλλετε αυτό που πρέπει να επιθυμούν καθώς και τον τρόπο που πρέπει να ζουν και τα μέσα για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος. Παρόλο που η δύναμη της τηλεόρασης είναι μεγάλη και η επίδρασή της άμεση για τον άνθρωπο υπάρχουν δυο βασικοί δείκτες πάνω στους οποίους μπορούμε να κινηθούμε: ο πρώτος περιλαμβάνει τη συχνότητα των επιλογών που κάνει κάθε άτομο και ο δεύτερος το περιεχόμενο αυτών των επιλογών.

3. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ:

3.1. ΩΣ ΜΕΣΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Μέχρι πριν λίγα χρόνια η ανατροφή και η κοινωνικοποίηση του παιδιού γινόταν από την οικογένεια, το σχολείο και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (συγγενείς – φίλοι – γειτονιά). Σήμερα οι κατάσταση έχει αλλάξει πολύ σε όλες τις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες. Το συγγενικό περιβάλλον έρχεται σε πολύ μικρή επαφή με το παιδί. Η γειτονιά έχει εξαφανιστεί. Η οικογένεια έχει περιοριστεί στους γονείς και σε ένα, δυο, το πολύ τρία παιδιά. Το κενό που άφησε η εξαφάνιση όλων αυτών των φορέων, που τόση επίδραση ασκούσαν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, ήρθε να καταλάβει η τηλεόραση.

Οι επιστήμονες που ασχολούνται συστηματικά με το ρόλο που παίζουν και τις επιδράσεις που ασκούν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας στα παιδιά και στους νέους, αποδίδουν σε αυτά κοινωνικοποιητικές ιδιότητες. Ειδικά η τηλεόραση με τις τεράστιες δυνατότητες επίδρασης της θεωρείται από πολλούς δευτερογενής ή ακόμα και πρωτογενής παράγοντας κοινωνικοποίησης και μερικοί την τοποθετούν δίπλα στην οικογένεια και το σχολείο. Ο A. Silberman παραδέχεται ότι η τηλεόραση σήμερα, ως ένα ορισμένο σημείο, είναι η μεγαλύτερη πηγή κοινών βιωμάτων στη ζωή των παιδιών και ότι αυτή μαζί με το σχολείο ανήκει στους αποφασιστικούς παράγοντες κοινωνικοποίησης. Γι' αυτό και μπορεί κανένας να μιλά για

μια «οργανωμένη» ή «θεσμοθετημένη» κοινωνικοποίηση. (Βασίλη Κ. Βοϊδάσκη, Η τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις τους στα παιδιά και στους νέους, σελ. 134-135).

Όπως στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης του νέου ανθρώπου στις ομάδες κοινωνικοποίησης, το ίδιο και κατά την κοινωνικοποιητική διαδικασία από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης υπάρχουν, εκτός των άλλων και οι δυο βασικοί παράγοντες: Αυτός που κοινωνικοποιεί και εκείνος που κοινωνικοποιείται. Εάν όμως στη πρώτη περίπτωση η επίδραση των φορέων της κοινωνικοποίησης, γονέων και δασκάλων, είναι μονόδρομη προς την κατεύθυνση των παιδιών και καθοριστική γι' αυτά, στη δεύτερη περίπτωση υπάρχει αμοιβαιότητα και κοινωνικοποιητική αλληλεπίδραση μεταξύ του επικοινωνού και του αποδέκτη.

"Σύμφωνα με τον F. Ronneberger, κοινωνικοποίηση από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, είναι η αμφίδρομη διαδικασία, που συντελείται συγχρόνως τόσο στο επίπεδο του επικοινωνού, όσο και στο επίπεδο του αποδέκτη. Η ίδια η δημιουργία του μηνύματος αποτελεί την κοινωνικοποίηση του επικοινωνού από τη μεριά του αποδέκτη. Αντίθετα το περιεχόμενο και η σημασία του μηνύματος, η μεταβίβαση του στον αποδέκτη, η επεξεργασία και η κατανόηση του με την έννοια της επιρροής σε στάσεις και συμπεριφορά, αποτελεί την

κοινωνικοποίηση του αποδέκτη από τη μεριά του επικοινωνού" (Βασίλη Κ. Βοϊδάσκη, Αθήνα 1992, σελ. 137-138).

Βέβαια η ασυλλόγιστη χρήση της τηλεόρασης ως μέσου κοινωνικοποίησης μπορεί να έχει και δυσάρεστα αποτελέσματα, π.χ. απομόνωση. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται όταν το παιδί βλέπει μόνο του τηλεόραση ώρες ατελείωτες αφού οι γονείς λείπουν από το σπίτι ή ασχολούνται με άλλα πράγματα. Όλη αυτή η κατάσταση στερεί από το παιδί το παιχνίδι, αμβλύνει σε σημαντικό βαθμό την αντιδραστική ικανότητά τους ενώ οι παιδικές παρέες και συντροφιάς αραιώνουν.

Με όλα αυτά δημιουργείται αργά αλλά σταθερά η κατάργηση της κοινωνικής ζωής του παιδιού, η ανάπτυξη ενδοστρέφειας καθώς επίσης και η καλλιέργεια του αισθήματος της μοναξιάς, που αν υπάρχει προδιάθεση τότε τα προγράμματα είναι πολύ σοβαρά για την ψυχική υγεία του παιδιού (Κασσωτάκης, Ο έφηβος και τα προβλήματά του, εκδόσεις Γρηγόρης 1978, σελ. 30-31).

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η συμβολή της τηλεόρασης ως φορέα κοινωνικοποίησης είναι πολύτιμη υπό την προϋπόθεση ότι γίνεται συνετή χρήση της κάτω από την συνεχή καθοδήγηση των γονέων ώστε να απομονωθούν οι δυσμενείς παρενέργειες και τα παιδιά να αποκομίζουν μόνο οφέλη.

3.2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΩΣ: ΜΕΣΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ.

Η σύγχρονη τηλεόραση με την καταπληκτική τεχνολογική της ανάπτυξη αποτελεί το ταχύτερο και παραστατικότερο μέσο μαζικής επικοινωνίας, ενημέρωσης και πληροφόρησης. Σε ελάχιστο χρόνο ή ακόμα και συγχρόνως με τις απ' ευθείας μεταδόσεις, μεταφέρει τοπικές και διεθνείς ειδήσεις, κοινωνικά, πολιτιστικά, πολιτικά και άλλα γεγονότα, πλούσιες και ενδιαφέρουσες πληροφορίες από τη μια άκρη του κόσμου στην άλλη. Έτσι τηρείται ο σύγχρονος άνθρωπος ενήμερος για τα εθνικά και διεθνή σημαντικά γεγονότα και τις ραγδαίες κοινωνικο-πολιτικές εξελίξεις του πλανήτη μας.

Η τηλεόραση διευρύνει το γνωστικό και αντιληπτικό ορίζοντα του παιδιού με όλες αυτές τις γνώσεις και τις εμπειρίες, που εντελώς ανώδυνα και με τρόπο διασκεδαστικό συσσωρεύει μπροστά του. Μπορεί να βλέπει θαυμάσιες εικόνες και να ακούει συγχρόνως τα πιο συναρπαστικά σχόλια για παρθένα τροπικά δάση, για διαστημικές πτήσεις, για ξένες και μακρινές χώρες, για

λαούς άγνωστους ή να παρακολουθεί σύγχρονα γεγονότα που συμβαίνει στην άλλη άκρη της γης. Μπορεί να παρακολουθεί μεγάλες διεθνείς αθλητικές διοργανώσεις, τα αποτελέσματα εκλογών καθώς και τις ενθρονίσεις και τις κηδείες προσωπικοτήτων και αρχηγών κρατών. Οι πληροφορίες που δέχονται ωστόσο τα παιδιά δεν περιορίζονται στα νέα πράγματα ή στη μόρφωση με την παραδοσιακή έννοια, αλλά παρέχουν επίσης γνώσεις σχετικές με τους ρόλους άλλων ανθρώπων και τον τρόπο ζωής έξω από το δικό του σπίτι και το σχολείο. Εδώ θα πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι η επιλογή του είδους και του ποσού των πληροφοριών, οι οποίες κυριολεκτικά βομβαρδίζουν το σύγχρονο κόσμο, εξαρτάται από τις βασικές αρχές και τη θέση που έχει η οικογένεια απέναντι στη τηλεόραση. Αυτή έχει μια μοναδική σημασία στο είδος της σαν όργανο πληροφόρησης σχετικά με της εξωοικογενειακές πραγματικότητες και αυτή η σημασία εξαρτάται από το ρόλο της οικογένειας και τη στάση που έχει έναντι της τηλεόρασης (Βασίλη Κ. Βοϊδάσκη, Η τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις τους στα παιδιά και στους νέους, σελ. 151-153).

Η εμφάνιση της τηλεόρασης αποτελεί επανάσταση στο χώρο της πληροφόρησης. Συνιστά για τον άνθρωπο το ταχύτερο μέσο πληροφόρησης αφού η τηλεόραση έχει τη δυνατότητα να μεταδίδει σε σύντομο χρονικό διάστημα

ή ακόμη και σε απευθείας μετάδοση τα γεγονότα που διαδραματίζονται ανά τον κόσμο.

Με το πάτημα ενός κουμπιού, καθισμένος αναπαυτικά στο καναπέ του, ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα πλέον να γνωρίζει τι συμβαίνει όχι μόνο στην άλλη άκρη του κόσμου, αλλά ακόμα και στη «διπλανή πόρτα». Από την άλλη η πληθώρα των καναλιών που υπάρχει στις μέρες μας δίνει τη δυνατότητα στον τηλεθεατή να του παρουσιάζεται το ίδιο γεγονός πολλές φορές από διαφορετική οπτική γωνία με αποτέλεσμα να κρίνει, να συγκρίνει και να αποκτά μια σφαιρική αντίληψη για τα γεγονότα που διαδραματίζονται. Επιπλέον η τηλεόραση παράγει εικόνα πράγμα που σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν χρειάζεται να φαντάζεται τον τρόπο με τον οποίο εκτυλίχθηκαν τα γεγονότα μπορεί να τα βλέπει απ' ευθείας από την οθόνη του και έτσι η πληροφόρηση αποκτά άλλη διάσταση πιο άμεση και πιο αντικειμενική.

Η ανταγωνιστικότητα όμως των καναλιών μεταξύ τους προσδίδει νέα δεδομένα στο τομέα της πληροφόρησης. Προσδοκώντας τα κανάλια υψηλά νούμερα τηλεθέασης επιλέγουν από ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών να ασχοληθούν εκτενέστερα με εκείνα που περιέχουν ως επί το πλείστον βία και εγκληματικότητα σε όλες τις μορφές τους, παραγκωνίζοντας άλλα γεγονότα εξίσου σημαντικά από το χώρο των επιστημών, του

πολιτισμού, των τεχνών κ.α. Επιπλέον υπάρχει μια τάση διόγκωσης της διάστασης των γεγονότων προβάλλοντάς τα ως υπέρμετρα τραγικά έτσι ώστε να εντυπωσιάσουν τον τηλεθεατή και να του κινήσουν το ενδιαφέρον του να παρακολουθήσει τις εξελίξεις. Με αυτή την τακτική χάνεται η αντικειμενικότητα της πληροφόρησης και περνάμε σε αυτό που οι κοινωνιολόγοι ονομάζουν «παραπληροφόρηση», δημιουργώντας σύγχυση στον τηλεθεατή.

Αδιαμφισβήτητο γεγονός παραμένει ότι η τηλεόραση σε σχέση με τα άλλα μέσα μαζικής επικοινωνίας στον τομέα της ενημέρωσης υπερτερεί λόγω των ανεπτυγμένων τεχνολογικά οπτικοακουστικών μέσων που χρησιμοποιεί και δίνει τη δυνατότητα πληροφόρησης ακόμα και σε άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου π.χ. αναλφάβητοι, σε αντίθεση με τον τύπου που δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα. Με όλα τα καλά και τα άσχημα η πληροφόρηση μέσω της τηλεόρασης έχει γίνει ένα κομμάτι στη ζωή του ανθρώπου. Είναι άρα στην κριτική ικανότητα του τηλεθεατή να μπορεί να προφυλάσσει τον εαυτό του από την παραπληροφόρηση και να συγκρατεί μόνο τα αντικειμενικά γεγονότα που προβάλλονται από το τηλεοπτικό δίκτυο.

3.3. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ.

Από το 1960 και μετά με την εμφάνιση της τηλεόρασης εισέβαλαν νέα δεδομένα στο χώρο της ψυχαγωγίας των ανθρώπων. Δίπλα στη θέση του κινηματογράφου, του θεάτρου και της ταβέρνας ήρθε και προστέθηκε τώρα η τηλεόραση και μάλιστα συνιστούσε ένα είδος διασκέδασης που είχε τη δυνατότητα κανείς να το απολαμβάνει μέσα στο ίδιο του το σπίτι, καθισμένος αναπαυτικά στον καναπέ του. Η υποδοχή του νέου αυτού επιτεύγματος της τεχνολογίας, από τους Έλληνες, ήταν ενθουσιώδης. Χιλιάδες ήταν οι πωλήσεις των τηλεοράσεων την εποχή που η Ελλάδα δε βρισκόταν και στη καλύτερη οικονομική περίοδο. Σήμερα κάθε σπίτι διαθέτει τουλάχιστον δυο τηλεοράσεις και όσο και αν έχει καταλαγιάσει ο ενθουσιασμός παραμένει ακόμα η τηλεόραση ένα από τα μέσα ψυχαγωγίας που χρησιμοποιεί ο σύγχρονος άνθρωπος.

«Με την εμφάνιση της τηλεόρασης, ο άνθρωπος κλείστηκε στο σπίτι του», είναι μια πολύ συνηθισμένη έκφραση που χρησιμοποιούν οι κοινωνιολόγοι όταν θέλουν να περιγράψουν τις επιπτώσεις της τηλεόρασης. Γεγονός είναι ότι η τηλεόραση είναι ένα μέσο ψυχαγωγίας που επιτρέπει εξοικονόμηση χρόνου από την άποψη ότι

δεν υπάρχει διάσταση μεταξύ του χώρου κατοικίας από τον χώρο ψυχαγωγίας και έτσι ο άνθρωπος που έχει γυρίσει κουρασμένος και ταλαιπωρημένος από την εργασία του, του δίνεται η δυνατότητα να χαλαρώσει και να απολαύσει ώρες διασκέδασης και ψυχαγωγίας μέσα στο σπίτι του εξοικονομώντας όχι μόνο χρόνο αλλά και χρήμα. Αρκετοί οικονομολόγοι αναφέρουν ότι δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι μετά την εμφάνιση της τηλεόρασης στην Ελλάδα, η οικονομία σημείωσε σημαντική άνοδο και τα νοικοκυριά έκαναν καλύτερες αποταμιεύσεις.

Ο ερχομός της τηλεόρασης όμως σήμανε το «θάνατο» του κινηματογράφου. Ο κινηματογράφος είναι ένα μέσο ψυχαγωγίας που έχει ακριβώς τις ίδιες λειτουργίες με την τηλεόραση μόνο που αλλάζει το στοιχείο της ανθρώπινης επαφής και επικοινωνίας με τους συνανθρώπους που παρακολουθούσαν όλοι μαζί το ίδιο έργο. Οι παλαιότεροι επιμένουν να λένε ότι ο κινηματογράφος είχε «άλλη γοητεία» από την τηλεόραση που την χαρακτηρίζουν ως «χαζοκούτι».

Οι πιο σύγχρονοι κοινωνιολόγοι – αναλυτές έχουν την άποψη ότι η τηλεόραση αποχαινώνει και αποστασιοποιεί τον άνθρωπο από τις κοινωνικές δραστηριότητες.

Όπως και να είναι τα πράγματα η τηλεόραση ήταν, είναι και θα παραμείνει ένα βασικό ψυχαγωγικό μέσο στη

ζωή του ανθρώπου, που θα τον συντροφεύει από την πρώιμη παιδική ηλικία, μέχρι τα βαθιά γεράματα και άλλοτε θα τον «αποχαυνώνει» και άλλοτε θα του κρατάει παρέα σε ατελείωτες ώρες μοναξιάς.

3.4. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Στο χώρο της εκπαίδευσης, στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία η τηλεόραση ως παράγοντας κι αυτή κοινωνικοποίησης, θα μπορούσε να παίξει σημαντικό ρόλο και να δώσει μια άλλη διάσταση αν το σχολείο και ο δάσκαλος την αξιοποιούσε σωστά. Με τις τεράστιες δυνατότητες που έχει η τηλεόραση στη προβολή ποικίλων γνωστικών αντικειμένων που ανήκουν τόσο στο χώρο του μακρόκοσμου όσο και στο χώρο του μικρόκοσμου, μπορούν να παρουσιαστούν ολοζώντανα μπροστά στα μάτια του μαθητή να του εγείρουν τη φαντασία και να τον εμπλουτίσουν με γνώσεις. Με άλλα λόγια οι μορφωτικές, εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δυνατότητες της τηλεόρασης είναι τεράστιες. Έχει τη δυνατότητα να προσφέρει εμπειρίες που ούτε οι γονείς, ούτε οι δάσκαλοι, ούτε τα βιβλία θα μπορούσαν ποτέ να προσφέρουν σε τέτοιο βαθμό. Μεταφέρει τις εμπειρίες από τη ζωή της πόλης, στο χωριό, μεταδίδει γνώσεις στους αγράμματους

και εμπλουτίζει με γνώσεις του «μορφωμένους», προβάλλει μέσα από εικόνες που ζωντανεύουν την πραγματικότητα τον πολιτισμό και την κουλτούρα διαφόρων λαών.

Η τηλεόραση ως ισχυρότατο εκπαιδευτικό μέσο έχει αναμφίβολα προσφέρει νέες δυνατότητες στην εκπαιδευτική διαδικασία. Εκπέμπει συγχρόνως οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα, ενώ το ραδιόφωνο εκπέμπει μόνο ακουστικά και το βιβλίο μόνο οπτικά. Τα ερεθίσματα συνεπώς αποτυπώνονται ευκολότερα. Η τηλεόραση είναι το μέσο επικοινωνίας που έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο γύρω μας. Αυτό το θαύμα της σύγχρονης ηλεκτρονικής έχει σήμερα μια θέση σε κάθε σπίτι, στους χώρους εργασίας, της ψυχαγωγίας και της εκπαίδευσης και επηρεάζει τη ζωή μας σε όλα τα επίπεδα: προσωπικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, πολιτικό. Οι πληροφορίες, οι ιδέες, οι έννοιες, οι αξίες, οι καταστάσεις που διαμορφώνουν τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους και με το περιβάλλον τους, επηρεάζονται σημαντικά από την τηλεόραση. Επομένως, είτε ως μέσο επικοινωνίας, είτε ως κοινωνικό φαινόμενο τη θεωρήσουμε, η τηλεόραση παίζει αναμφισβήτητα ένα ρόλο παιδευτικό και παιδαγωγικό (Ελευθεριάδης Π., Μαντούβαλου – Ηλιάδη Ε., Σύγχρονη εκπαίδευση και τηλεόραση, 1985 σελ.45).

Οι δυνατότητες της τηλεόρασης όπως αυτές έχουν αξιολογηθεί διεθνώς, είναι πάρα πολλές και μπορούν να καλύψουν πολλές ανάγκες της σύγχρονης εκπαίδευσης. Για να γίνει όμως αυτό θα πρέπει η τηλεόραση, όπως και τα άλλα σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα, να αποτελέσει στοιχείο ενσωματωμένο και αναπόσπαστο της σύγχρονης διδακτικής μαθησιακής διαδικασίας. Αυτό σημαίνει ότι ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να γνωρίζει τι μπορεί να προσφέρει η τηλεόραση στη σχολική εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, ποιες είναι οι παιδαγωγικές λειτουργίες που μπορούν να καλυφθούν από το σύγχρονο αυτό μέσο.

Στο παρελθόν η τηλεόραση χρησιμοποιήθηκε για να καλύψει ένα αρκετά ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών στόχων, απευθυνόμενη σε διαφορετικούς πληθυσμούς. Μέχρι σήμερα, έχουν σχεδιαστεί και εφαρμοστεί τουλάχιστον 6 είδη εκπαιδευτικών προγραμμάτων: 1) γενικά προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων, 2) ειδικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, 3) προγράμματα μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών, 4) προγράμματα επιμόρφωσης γονέων, 5) εξωσχολικά εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και νέους, 6) σχολικά εκπαιδευτικά προγράμματα (Ελευθεριάδης Π., Μαντούβαλου – Ηλιάδη Ε., Σύγχρονη εκπαίδευση και Τηλεόραση, 1985 σελ. 62).

Συνήθως γίνεται διάκριση ανάμεσα στην επιμορφωτική τηλεόραση και τη σχολική τηλεόραση. Η σχολική ή διδακτική τηλεόραση αναφέρεται στη χρήση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για διδακτικούς σκοπούς μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμών. Περιλαμβάνει δηλαδή προγράμματα με καθορισμένους διδακτικούς στόχους, που εκπέμπονται για συγκεκριμένες διδακτικές – μαθησιακές εφαρμογές, με στόχο να καλύψουν τις ανάγκες των Αναλυτικών Προγραμμάτων, των σχολείων κάθε βαθμίδας και κατηγορίας. Η επιμορφωτική τηλεόραση έχει ευρύτερες εκπαιδευτικές προθέσεις και στόχους, τόσο ως προς τα θέματά της, όσο και ως προς τους πληθυσμούς προς τους οποίους απευθύνεται. Τελικά η διάκριση αυτή είναι χωρίς ουσιαστική σημασία, γιατί τόσο η σχολική, όσο και η επιμορφωτική τηλεόραση είναι αυτό που λέμε εκπαιδευτική τηλεόραση. Εκείνο που έχει σημασία είναι το τι συνεισφέρει στην παιδεία η καθεμιά και με ποιο τρόπο.

Από την άλλη ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να γνωρίζει τα χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες της τηλεόρασης ώστε να μπορεί να την εντάσσει και να την προσαρμόζει σαν υποσύστημα μέσα στο ευρύτερο σύστημα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πριν από όλα όμως, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει πειστεί ότι η χρήση της οπτικοακουστικής μεθόδου επιβάλλεται για δυο κυρίως

λόγους: 1) γιατί η συναισθηματική αξία της είναι εξίσου σημαντική με την αξία του μαθησιακού περιεχομένου, όσον αφορά την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων, 2) γιατί το μαθησιακό περιεχόμενο δεν θα μπορούσε ίσως να παρουσιαστεί το ίδιο καλά και οι μαθησιακοί στόχοι δεν θα μπορούσαν χωρίς τη χρησιμοποίηση του συγκεκριμένου μέσου. Η τηλεόραση ανταποκρίνεται στα παραπάνω κριτήρια, γιατί αποτελεί τη συνισταμένη όλων των οπτικοακουστικών μέσων και τεχνικών. Μπορεί να τα συσχετίσει και να τα συνδυάζει με τρόπο ώστε να εξυπηρετούν αποτελεσματικά συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. Σε ένα πρακτικό επίπεδο εξάλλου, η χρήση της τηλεόρασης απελευθερώνει τον εκπαιδευτικό από το ρόλο του αποκλειστικού πομπού γνώσεων και του επιτρέπει να ασχολείται περισσότερο με τις ατομικές ανάγκες των μαθητών. Ταυτόχρονα απελευθερώνει και τους μαθητές από τον υπερβολικό χρόνο που χρειάζονται για την απλή απόκτηση γνώσεων, ώστε να αφιερώνουν το χρόνο αυτό σε μια δημιουργική συμμετοχή στις μαθησιακές διαδικασίες.

Σήμερα είναι γνωστό ότι το παιδί αντιδρά θετικά σε αυτή τη νέα τεχνική, που απευθύνεται με ένα ιδιαίτερο τρόπο στο μάτι και στο αυτί του. Είναι γνωστό επίσης ότι μέχρι τη στιγμή της εισόδου του στο σχολείο, το παιδί έχει ήδη παρακολουθήσει χιλιάδες ώρες τηλεοπτικών

εκπομπών φέρνοντας μαζί του όχι μόνο ένα ασυνήθιστο όγκο πληροφοριών και γνώσεων αλλά και μια ψυχολογική στάση και διάθεση για μάθηση, προσανατολισμένη περισσότερο προς την οπτικοακουστική ιδέα από οτιδήποτε άλλο. Τα χαρακτηριστικά αυτά οδηγούν σε πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα, που ενδιαφέρουν τη σχολική εκπαίδευση γιατί καλύπτουν σοβαρές παιδαγωγικές λειτουργίες και ικανοποιούν βασικές διδακτικές και μαθησιακές αρχές. Γιατί η τηλεόραση, όταν κύριος σκοπός και μέλημά της είναι να διδάξει και όταν χρησιμοποιείται σωστά στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στην ενίσχυση βασικών παιδαγωγικών λειτουργιών. Η τηλεόραση μπορεί:

α) να δημιουργεί ώθηση για μάθηση. Μετά τη δυνατότητα που έχει να παρουσιάζει τα θέματα με τρόπο δυναμικό και ρεαλιστικό, η τηλεόραση παρέχει ερεθίσματα για πρωτοποριακές και δημιουργικές δραστηριότητες που διεγείρουν το ενδιαφέρον, το συναίσθημα και την περιέργεια των μαθητών,

β) απεικονίζει τις διαδικασίες και εικονογραφεί την ύλη. Η τηλεόραση μπορεί να δημιουργήσει μοναδικές συνθήκες μάθησης, παρουσιάζοντας πηγές και διαδικασίες που δεν μπορούν να προσφέρουν τα συνηθισμένα μέσα διδασκαλίας π.χ. εφαρμογές φυσικής

και χημείας, επιστημονικές αυθεντίες από όλο τον κόσμο κ.τ.λ.

γ) Βελτιώνει τη ποιότητα της διδασκαλίας. Οι εκπαιδευτικές τηλεοπτικές εκπομπές αποτελούν μια πρόσθετη πηγή μάθησης, μοναδική στη μορφή και με σύγχρονο χαρακτήρα π.χ. η κίνηση των μορίων, η ανάπτυξη ενός φυτού γίνονται θέμα μελέτης από τους μαθητές,

δ) Συμβάλλει στη διάχυση της πληροφορίας και της μάθησης περισσότερο από κάθε άλλο οπτικοακουστικό μέσο. Έρευνες έχουν δείξει ότι γενικά θυμόμαστε:

10% από ότι διαβάζουμε

20% από ότι ακούμε

25% από ότι βλέπουμε και ακούμε

ενώ μαθαίνουμε

1% με τη γεύση

1,5% με την αφή

3,5% με την όσφρηση

11% με την ακοή

84% με την όραση

ζ) Συμβάλλει στη δημοκρατικοποίηση της μάθησης. Η τηλεόραση επιτρέπει ταυτόχρονα σε μεγάλο αριθμό μαθητών – τηλεθεατή να παρακολουθεί τις εκπαιδευτικές εκπομπές. Το παιδαγωγικό μήνυμα μεταδίδεται σε μεγάλες μάζες, διευρύνοντας έτσι τις δυνατότητες για

μάθηση των πληθυσμών που ζουν σε αποστερημένο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον

η) Επιβάλλει μια εντελώς νέα και φυσική προσέγγιση στη μάθηση τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι. Έτσι δημιουργεί ένα άμεσο και πολύ ζωντανό δεσμό ανάμεσα στο σχολείο και στην οικογένεια, αφού δίνει την ευκαιρία στους γονείς να παρακολουθούν και αυτοί τις σχολικές εκπομπές (Εάν το σχολείο και οι γονείς έχουν την ίδια αντίληψη και προτίμηση).

στ) Η τηλεόραση μπορεί τελικά να πετύχει αυτό για το οποίο ο J. Dewey συνηγορούσε πριν από 70 και πάνω χρόνια: να φέρει τη σχολική τάξη σε επαφή με τον κόσμο και τον κόσμο στη σχολική τάξη. Αυτό μπορεί να γίνει με τρόπο περισσότερο αποτελεσματικό, αν οι υποκατάστατες εμπειρίες, που προσφέρει, συνδυαστούν με τις άμεσες εμπειρίες μαθητών. (Ελευθεριάδης Π. , Μαντούβαλου - Ηλιάδη Ε. , Σύγχρονη Εκπαίδευση και Τηλεόραση ,1985 σελ.90)

Τα πλεονεκτήματα όμως που προσφέρει η εκπαιδευτική τηλεόραση έχουν κάνει μερικούς να πιστεύουν ότι η χρήση της θα μπορούσε να λύσει κάθε πρόβλημα διδασκαλίας και μάθησης στα πλαίσια της σχολικής εκπαίδευσης. Αυτή είναι η άποψη των υπεραισιοδοξιών σχετικά με την αποτελεσματικότητα του μέσου. Υπάρχουν όμως και οι απαισιόδοξοι, εκείνοι που

δεν πιστεύουν ότι η τηλεόραση μπορεί να συμβάλλει πραγματικά στη μάθηση, γιατί αυτή γίνεται με τρόπο αποτελεσματικό μόνο μέσα από την ανθρώπινη αλληλεπίδραση. Γι' αυτούς, η ύπαρξη του τεχνολογικού αυτού μέσου αποστερεί τις σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών, από το προσωπικό, το ανθρώπινο στοιχείο, με αποτέλεσμα να έχει επιπόλαιη επίδραση στη πραγματική μάθηση. Ανάμεσα στις δυο αυτές θέσεις βρίσκονται εκείνοι που έχουν μια συνθετική άποψη. Γι' αυτούς το μέσο της τηλεόρασης δίνει μια νέα διάσταση στην εκπαίδευση, η οποία όμως, ενώ από τη μια πλευρά προσφέρει νέες δυνατότητες και ευκαιρίες για εκπαιδευτικούς και μαθητές, από την άλλη δημιουργεί και ορισμένα προβλήματα. Δεν έχει δηλαδή μόνο πλεονεκτήματα, αλλά και αδυναμίες. Οι σοβαρότερες αδυναμίες είναι:

Δεν επιτρέπει την άμεση και φανερή συμμετοχή των μαθητών και γενικά την αλληλεπίδραση και διάρκεια της εκπαιδευτικής εκπομπής. Δηλαδή δεν προσφέρει την απαραίτητη για κάθε ολοκληρωμένη επικοινωνία ανατροφοδότηση, αφού διάφορες ερωτήσεις, απορίες, παρατηρήσεις κ.τ.λ. δεν μπορούν να βρουν τις απαντήσεις τους στη διάρκεια της εκπομπής. Το μειονέκτημα αυτό περιορίζεται σημαντικά με τη χρησιμοποίηση της συσκευής Video, που επιτρέπει τη διακοπή της εκπομπής

στα σημεία που μας ενδιαφέρουν και τη μελέτη τους με τη συμμετοχή των μαθητών.

Δεν μπορεί να μεταδώσει όλες τις ανθρώπινες ιδιότητες των «δασκάλων» που κρύβονται πίσω από τα προγράμματά της. Είναι αλήθεια πως η αξία του μέσου περιορίζεται σοβαρά για τις εκπαιδευτικές εκείνες διαδικασίες, όπου η ανθρώπινη αλληλεπίδραση αποτελεί πρωταρχική προϋπόθεση για μια αποτελεσματική μάθηση.

Καθλώνει πνευματικά το μαθητή και δεν επιτρέπει στη φαντασία και στη νόησή του να εργαστούν δημιουργικά. Γιατί οι άπειρες εικόνες που βλέπει στην τηλεόραση δεν του αφήνουν περιθώρια για προεκτάσεις και συμπληρώσεις. Σε αυτό το σημείο πρέπει να ειπωθεί ότι η αποδοχή ή η απόρριψη της άποψης εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως είναι η μορφή του τηλεοπτικού προγράμματος, ο σκοπός, η μέθοδος παρουσίασης, ο μαθητής και η χρήση που θα κάνει ο εκπαιδευτικός. Ένα πρόγραμμα που δείχνει τη ζωή στην Ιαπωνία ή την προσσελήνωση, όσο καθορισμένη εικόνα και αν έχει δεν περιορίζει τη φαντασία. Μπορεί να δημιουργήσει την επιθυμία για ένα ταξίδι ή για την αγορά ενός σχετικού βιβλίου:

- προκαλεί την αδιαφορία και την ανία. Επί του προκειμένου, τα παιδιά έχοντας συνηθίσει να

παρακολουθούν το παιδικό ή ακόμα και το γενικό τηλεοπτικό πρόγραμμα, δεν παρακολουθούν με το ίδιο ενδιαφέρον το πρόγραμμα της εκπαιδευτικής τηλεόρασης, γιατί έχουν κατά κάποιο τρόπο συνδέσει το γενικό πρόγραμμα με την ψυχαγωγία και το εκπαιδευτικό με την ανία. Υπάρχει και ο αντίλογος αυτής της άποψης που υποστηρίζει ότι το παιδί όπου και αν βρίσκεται είτε στο σπίτι είτε στο σχολείο δημιουργεί μια πολύ δυνατή σχέση με τη τηλεόραση, αρκεί το περιεχόμενο να είναι ελκυστικό για το παιδί. Αλλά και πέρα από αυτό, το μέσο ασκεί από τη φύση του μια ισχυρή συναισθηματική επίδραση, γιατί εκμεταλλεύεται τον οπτικοακουστικό προσανατολισμό του παιδιού.

- Χρησιμοποιεί τρόπους παρουσίασης των εκπομπών που έρχονται σε αντίθεση με τις παιδαγωγικές μεθόδους των εκπαιδευτικών ή τις ανταγωνίζονται. Η άποψη αυτή μπορεί να φαίνεται ορθή μόνο σε όσους δεν γνωρίζουν το ρόλο και την αποστολή της εκπαιδευτικής τηλεόρασης, γιατί στην πραγματικότητα αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα του μέσου. Αντίθετα η χρήση του μέσου πρέπει να αποτελεί μια πραγματική εκπαιδευτική στρατηγική, με βασικό στόχο τη δημιουργία κινήτρων για τη παιδαγωγική ανανέωση. Κι αυτό θα το πετύχει μόνο όταν τα προγράμματά της

συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανανέωση των παιδαγωγικών και διδακτικών μεθόδων, δίνοντας νέες διαστάσεις και προσεγγίσεις σε γνωστά ή άγνωστα θέματα.

Τέλος είναι φυσικό ότι, στην περίπτωση που το μέσο χρησιμοποιηθεί με τρόπο άστοχο ή ακατάλληλο, μερικά από τα πολλά πλεονεκτήματά του υπάρχει κίνδυνος να μετατραπούν σε σοβαρά μειονεκτήματα. Τα προγράμματα που εκπέμπει, ίσως υστερούν σε ποιότητα ή να μην είναι κατάλληλα να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες εκπαιδευτικές ανάγκες.

Δεν πρέπει να λησμονείται ότι η τηλεοπτική μετάδοση πολλαπλασιάζει τις συνέπειες ενός κακού εκπαιδευτικού προγράμματος, στον ίδιο βαθμό που πολλαπλασιάζει τα θετικά αποτελέσματα ενός καλού.

Οι εκπομπές που αποβλέπουν στη μάθηση ή τουλάχιστον στην ευαισθητοποίηση για μάθηση, πολύ συχνά ευνοούν το λόγο σε βάρος της εικόνας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η τηλεοπτική δημιουργία να μην μπορεί να εκμεταλλευτεί παρά ένα μικρό μέρος από τις δυνατότητες του μέσου. Είναι ένα συνηθισμένο σφάλμα που κάνουν οι σχεδιαστές εκπαιδευτικών εκπομπών, αφού ξεχνούν το χρυσό κανόνα της τηλεοπτικής παραγωγής. Στη τηλεόραση ο λόγος έχει το δεύτερο λόγο

(Ελευθεριάδης Π., Μαντούβαλου – Ηλιάδη Ε., Σύγχρονη εκπαίδευση και τηλεόραση, Αθήνα 1985 σελ. 84).

Τα τελευταία αυτά μειονεκτήματα μπορούν να εξουδετερωθούν, αν η σχεδίαση και η παραγωγή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων γίνει με βάση τις αρχές και τις μεθόδους της εκπαιδευτικής τεχνολογίας.

Τότε μόνο θα υπάρξουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μια πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των πλεονεκτημάτων του μέσου. Γι' αυτό το λόγο, η εκπαιδευτική τηλεόραση δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν κάτι ανώτερο από ότι πραγματικά είναι, δηλαδή ένα θαυμάσιο εργαλείο για τη μετάδοση των παιδαγωγικών μηνυμάτων.

Η ποιότητα των μηνυμάτων αυτών είναι και ο πιο σημαντικός παράγοντας της τηλεοπτικής εκπαιδευτικής εκπομπής. Αν χρησιμοποιηθούν και αξιοποιηθούν σωστά, μπορούν να ανοίξουν ευρύτερους ορίζοντες στον τομέα της εκπαιδευτικής επικοινωνίας.

3.4.1. Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Οι μαθητές θεωρούν σήμερα την τηλεόραση σαν ένα φυσικό μέρος της ζωής τους, αφού καθημερινά δέχονται

πληροφορίες και εμπειρίες από το τηλεοπτικό μέσο. Με άλλα λόγια, δεν τους ξενίζει το γεγονός ότι η τηλεόραση χρησιμοποιείται ως πηγή διδασκαλίας και μάθησης. Διάφορες σχετικές έρευνες έχουν καταλήξει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Περισσότεροι από τους μισούς μαθητές που ρωτήθηκαν έδειξαν μια θετική στάση απέναντι στην τηλεόραση
- Οι μαθητές ενδιαφέρονται περισσότερο για την ποιότητα του μαθήματος και λιγότερο για τον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί
- Οι πιο πολλοί μαθητές που ρωτήθηκαν, πιστεύουν ότι υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να παρακολουθήσουν ένα μάθημα υψηλής ποιότητας με την τηλεόραση, παρά με άλλο τρόπο.
- Γενικά δεν υπάρχουν ενδείξεις αρνητικής στάσης των μαθητών, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη μάθηση με την τηλεόραση.

Δεν υπάρχει λοιπόν καμιά αμφιβολία ότι οι μαθητές μαθαίνουν με την εκπαιδευτική τηλεόραση. Η έρευνα έχει αποδείξει ότι μαθαίνουν τουλάχιστον εξίσου καλά με την τηλεόραση, όσο και με την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας. Το γεγονός όμως ότι μερικές φορές δεν υπάρχει σημαντική διαφορά ως προς το αποτέλεσμα μεταξύ της διδασκαλίας με την τηλεόραση και άλλων διδακτικών μεθόδων, μπορεί να οδηγήσει κάποιον στο

συμπέρασμα ότι η εκπαιδευτική τηλεόραση ως διδακτική μέθοδος δεν χρειάζεται, γιατί δεν προσφέρει τίποτα περισσότερο. Γιατί λοιπόν να χρησιμοποιούμε στα σχολεία μας ένα τόσο δαπανηρό μέσο μάθησης, που πολλές φορές μάλιστα δημιουργεί και λειτουργικά προβλήματα; Απαντώντας στο δικαιολογημένο αυτό ερώτημα θα μπορούσε κανείς να θέσει ένα άλλο ερώτημα: Μήπως ορισμένα αποτελέσματα δεν οφείλονται στις δυνατότητες της διδακτικής μεθόδου με την τηλεόραση, αλλά στον τρόπο χρήσης και εφαρμογής της; Μήπως δηλαδή δεν είναι υπεύθυνο το μέσο, αλλά ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζονται και παράγονται τα προγράμματά του, καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η χρήση τους στις σχολικές τάξεις; (Ελευθεριάδης Π., Μαντούβαλου – Ηλιάδη, Σύγχρονη εκπαίδευση και τηλεόραση, 1985 σελ.110).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

1. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Όλα κάποτε αρχίζουν σαν παραμύθι: «Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη γυρισμένη». Μόνο που σήμερα τη θέση της γιαγιάς έχει πάρει η τηλεόραση και τη θέση της Σταχτοπούτας οι «τηλεοπτικές σειρές». Για το παιδί η τηλεόραση έχει γίνει ο τρίτος γονιός και μητρική του γλώσσα δεν είναι πια η γλώσσα της μητέρας του αλλά η γλώσσα της τηλεόρασης, μια γλώσσα φτωχή, φτηνή, μονοδιάστατη, στεγνή και στυγνή σε βαθμό τέτοιο, που σήμερα να εκφράζονται ζωηρές ανησυχίες για το βιασμό της παιδικής ψυχής, την ατροφία της φαντασίας και το χάσιμο της δυνατότητας του «ομιλείν». Αφ' ότου εισέβαλε στη ζωή μας η «φευγαλέα εικόνα» αναπτύχθηκαν δυο γενιές παιδιών που θα μπορούσαμε να τα ονομάσουμε «παιδιά της εικόνας» ή «γενιές της εικόνας». Είναι τα παιδιά που έζησαν και ζουν την υποκατάσταση του λόγου από την εικόνα, το θρίαμβο και την κυριαρχία του «πολιτισμού της εικόνας».

Σε αυτό τον πολιτισμό, που ο άνθρωπος τείνει να μεταβληθεί σε ένα τεράστιο γυάλινο μάτι, το πιο δεκτικό και ευάλωτο πλάσμα στην πληθώρα των τηλεοπτικών μηνυμάτων και το πιο επιρρεπές στην «αιχμαλωσία» της

εικόνας είναι το παιδί, καθώς διαθέτει περιορισμένες δυνάμεις αντιδράσεως. Η γοητεία που ασκεί το «μαγικό κουτί» στο μικρό παιδί είναι τόσο καταλυτική, ώστε να πολλαπλασιάζονται οι κίνδυνοι της εξαρτήσεως και παθητικής προσκολλησεως, που βγάζουν το παιδί από τον κόσμο της πραγματικότητας και το εισάγουν στις «πραγματικότητες» της τηλεοράσεως. Το παιδί δεν είναι δικό μας παιδί. Το παιδί είναι η παιδεία του και το σημερινό παιδί γαλουχείται με την παιδεία της τηλεόρασης, περνώντας τον περισσότερο χρόνο του μπρος στην μικρή οθόνη, ικανοποιώντας όλες τις ανάγκες υπάρξεως με αυτή και με κέντρο αυτήν, αδυνατώντας να ανακαλύψει το πραγματικό του «εγώ», αφού χάνει την αίσθηση του «εσύ» μια και η TV το αποσυνδέει από τους άλλους. Ζώντας με εικόνες που δεν είναι αναγκασμένο να αντιμετωπίσει πραγματικά, αρχίζει σταδιακά να παραιτείται από συγκεκριμένα βιώματα, να χάνει την επαφή με τον κόσμο και να εκλαμβάνει ως πραγματικότητες όχι τα πράγματα αλλά τη σκιά τους. (Καργάκος Σ., Αλεξία, 1991, σελ. 283-284).

Οι κατ' ευφημισμό λεγόμενες παιδικές εκπομπές και λέμε κατ' ευφημισμό, γιατί κανένας παιδαγωγικός σκοπός δεν πληρούται μέσω αυτών, αντί να προάγουν το πνεύμα της συνεργασίας και γενικά της συλλογικότητας, αναπτύσσουν τις πιο έντονες εγωκεντρικές τάσεις. Όχι

μόνο δεν συμβάλλουν στην ομαλή κοινωνικοποίηση των παιδιών, αντίθετα συντελούν στην δημιουργία μοναχικών, εγωπαθητικών ατόμων, αντιδημοκρατικής νοοτροπίας, αφού το κάθε παιδί μετασχηματίζεται σε ένα μικρό τύραννο για τους άλλους. Πέρα από αυτά οι μεταγλωττισμένες ταινίες «σκοτώνουν» τη σωστή ελληνική προφορά στα χείλη των μικρών παιδιών, που άλλα μιλούν σαν το ντόναλντ ντακ και άλλα σαν τον ποπάου. Αυτό, σε συνδυασμό με την κακή ποιότητα των «παιδικών εκπομπών», υπονομεύει και το καλαισθητικό συναίσθημα των παιδιών, που χάνουν ακόμη και τη φυσική αίσθηση του ωραίου .

Η μαγεία της εικόνας υποσκελίζει την ανάγκη του παιδιού να γνωρίσει τον κόσμο με τις αισθήσεις του. Μόνη του αίσθηση η παθητική παρακολούθηση που αιχμαλωτίζει το βλέμμα και κρατάει δέσμιο σώμα και πνεύμα. Παράλληλα με την εικόνα, ο απρόσωπος, συχνά μηχανικός ήχος παίρνει διαστάσεις υπερφυσικές ή μεταφυσικές. Άλλωστε η σύγχρονη μεταφυσική είναι ο κόσμος της τεχνολογίας. Η «φωνή» της τηλεόρασης, περνώντας αρχικά στο παιχνίδι με τη μίμηση και την αντιγραφή διαφόρων ηρώων, οδήγησε στη διαμόρφωση ενός γλωσσικού κώδικα – τηλεοπτικής αρκώ.

Το παιδί παρουσιάζεται να χρησιμοποιεί συνθήματα και παραγγέλματα. Μοιάζει να έχει αποτυπώσει κάποιες

φράσεις, που έρχονται και ξαναέρχονται στο λόγο του. Ανίκανο να αντενεργήσει, να περάσει στην γνήσια έκφραση των προσωπικών του συναισθημάτων, χρησιμοποιεί μια αντίστοιχη με την οργουελική τηλεοπτική κοινογλώσσα.

Το παιδί ζει πια σε ένα δικό του κόσμο με διαφορετικούς κώδικες, μεταμορφώνεται σε ένα αυτιστικό άτομο, ανίκανο να επικοινωνήσει με το π περιβάλλον του. Η τηλεόραση του γίνεται πάθος και το οδηγεί σε μια παθητική και όχι μαθησιακή στάση. Η εικόνα, πιο θελκτική καί πιο βολική, καταργεί το λόγο που κρίνεται και τελικά γίνεται άχρηστες Αμερικανικές στατιστικές έχουν δείξει ότι 30 δευτερόλεπτα κινητής εικόνας ισοσταθμίζουν 250 λέξεις. Έτσι η εικόνα, σαν τον Κρόνο, τρωει το λόγο, υποκαθιστά το λόγο ελευθερωτή και εκφραστή κάθε γνήσιου συναισθήματος που απλώς περιορίζεται στο να υπομνηματίζει την εικόνα. (Καργάκος Σ., Αλεξία, 1991, σελ. 284-285).

Τι ζητά λοιπόν το παιδί από την τηλεόραση;

1. Είναι γνωστό πως το παιδί νοιώθει αδύναμο, εξαρτημένο, καταδικασμένο, καταπιεσμένο και γι' αυτό ζητά να πάρει δύναμη, για να νιώσει και δυνατό και ανεξάρτητο. Γι' αυτό το λόγο οι ήρωες της τηλεόρασης άσχετα αν είναι γκάνγκστερ, στρατηγοί, γίγαντες ή μυθικά πρόσωπα, προκαλούν το παιδικό ενδιαφέρον

και γι' αυτό και το παιδί θέλει να τους μιμηθεί, για να νιώσει δυνατό και να ξεφύγει από την αδύναμη κατάσταση που του προκαλεί άγχος και φόβο. Γι' αυτό το λόγο και η τηλεόραση μπορεί να κάνει και καλό και κακό αν αυτή η ταυτοποίηση δημιουργεί πρότυπα γκάγκστερς που εξοντώνουν εύκολα και αδίστακτα τον αντίπαλο (γιατί το παιδί έχει και αντιπάλους και ανταγωνιστές) ή τον Ρομπέν των Δασών που βοηθά τους κατατρεγμένους, ή έναν έξυπνο διαρρήκτη ή έναν απαγωγέα που πλουτίζει εύκολα ή ακόμη ένα δυνατό και έξυπνο μπουλντόγκ που καταδιώκει ένα κλέφτικο ποντικάκι.

2. Το παιδί δεν μπορεί εύκολα να διακρίνει την πραγματικότητα από τη φαντασία, αλλά και έχει ανάγκη από τη φαντασία του για να φτιάξει τον κόσμο του από παραστάσεις, σύμβολα, μύθους, ιστορίες, και όλα αυτά μπορεί να του τα προσφέρει η τηλεόραση, αλλά και εδώ μαζί με το καλό πρόγραμμα παραμονεύει και ο κίνδυνος τα προγράμματα να ξεπερνούν το παιδικό μέτρο, να εξάπτουν σε μεγάλο βαθμό την παιδική φαντασία, να οδηγούν το παιδί σε καταστάσεις εξωπραγματικές και τελικά να το αποσπούν από την πραγματικότητα και να το οδηγούν σε ψεύτικα και φτιαχτά είδωλα. Είμαστε της γνώμης πως τα προγράμματα με τους υπεράνθρωπους, τους διαστημανθρώπους ή τους

γορίλες κ.τ.λ. οδηγούν προς αυτή την κατεύθυνση και τελικά βλάπτουν.

3. Μετά είναι το γνωστό θέαμα της βίας και από αυτό η τηλεόραση προσφέρει άφθονο. Και όπως είναι γνωστό βαθιά στον άνθρωπο φωλιάζουν επιθετικά ένστικτα, κατάλοιπο της ζωτικής προέλευσης του και της τραχιάς πορείας του μέσα στο αφιλόξενο περιβάλλον. Είναι λάθος να πιστεύει κανείς πως ο άνθρωπος είναι επιθετικός, γιατί αυτή η επιθετικότητα υπάρχει μόνο «δυνάμει» μέσα του, και προβάλλει μόνο αν υπάρχουν οι κατάλληλες – ευνοϊκές περιβαλλοντικές συνθήκες (ανταγωνισμός, πείνα, πόλεμος) και η τηλεόραση προβάλλοντας αυτή τη βία διευκολύνει τη διατήρηση στο παιδί και κατ' επέκταση και στον ενήλικο μιας κατάστασης εγρήγορσης αυτής της λανθάνουσας βίας και τα αποτελέσματα δε μπορεί παρά να είναι καταστροφικά για τον παιδικό χαρακτήρα. (Γαλανός Γ., Δοκίμια Κοινων. Ψυχολογίας, 1980, σελ. 104-105).

Γενικότερα η τηλεόραση ελαχιστοποιεί το ενδιαφέρον και εμποδίζει τη μάθηση των παιδιών. Διδάσκει τα παιδιά να απορροφούν τα πάντα με επιφανειακό τρόπο. Δεν ενθαρρύνει την πραγματική περιέργεια και αυτή λείπει συχνά από τα παιδιά που έχουν συνηθίσει να βλέπουν πολλή τηλεόραση. Κατεξοχήν σύστημα παντογνωσίας, η τηλεόραση δεν αφήνει καμιά θέση στο μυστήριο.

Χρειάζεται χρόνος για να διεισδύσει κάποιος στα πραγματικά μυστήρια. Κάτι που προϋποθέτει, επίσης την εκ των προτέρων ύπαρξη πραγματικών γνώσεων και πραγματικών καταστάσεων, οι οποίες λειτουργούν ως κίνητρα.

Αν όπως υποστηρίζεται, τα σημερινά παιδιά είναι σκληρά το ένα απέναντι στο άλλο, αν κάθε μορφή συμπόνιας τους είναι άγνωστη, αν περιγελούν τους αδύνατους και περιφρονούν όσους χρειάζονται βοήθεια, ευθύνεται το γεγονός ότι βλέπουν τηλεόραση. Είναι αλήθεια ότι οι φτωχοί και οι δυστυχημένοι σπάνια απασχολούν τη μικρή οθόνη και όταν εμφανίζονται, γελοιοποιούνται. Οι τηλεοπτικές σειρές, οι τηλεταινίες δεν έχουν κανένα λόγο να λάβουν υπόψη τους την πραγματικότητα. Αν η παραμόρφωση της πραγματικότητας επιτρέπει την προσέλκυση της προσοχής των τηλεθεατών και ιδιαίτερα των παιδιών δεν θα διστάσουν να την παραμορφώσουν. Ο πρωταρχικός στόχος της τηλεόρασης είναι να κερδίσει τηλεθεατές και η «εκπαιδευτική» τηλεόραση δεν μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με αυτή την επιταγή. Ακόμα και δεν την απασχολεί η πώληση προϊόντων βρίσκεται σε ανταγωνισμό με την εμπορική τηλεόραση ως προς την τηλεθέαση.

Η εικόνα ενός παιδιού δεμένου με την τηλεόραση μπορεί να αποτελεί θέμα γελοιογραφίας. Πόσο απέχει όμως αυτό από την πραγματικότητα; η τηλεόραση δημιουργεί ξεκινώντας από το παιδί, ένα νέο τύπο ανθρώπου, τον Homo opticus, έναν τύπο αστομάτου και αστοχάστου όντος. Το μαγικό κουτί έχει καταφέρει να γίνει συνείδηση στα παιδιά. «Οι μικροί φίλοι» της, όπως συχνά αποκαλούνται, απειλούνται από τα «απρογραμμαμμάτιστα» προγράμματά της, ώστε αυτό που αποκαλούμε «χαζοκούτι» να μην είναι η συσκευή της «TV» αλλά το κεφάλι των παιδιών, που δεν μπορούν να αντισταθούν στην οπτική και ακουστική πρόκληση. Το παιδί λοιπόν έχει ανάγκη από μια παιδεία που θα αναγνωρίζει και θα ενθαρρύνει τις αναπλαστικές του ικανότητες. Μια παιδεία που θα δώσει ώθηση στη φαντασία του και θα του παρέχει το δικαίωμα της αυτενέργειας, κατ' αντίθεση προς την κυριαρχία της εικόνας που το καθιστά παθητικό. Είναι αναγκαία η εδραίωση ενός εκπαιδευτικού συστήματος που θα λυτρώσει το παιδί από τη δεσποτεία της εικόνας και θα επαναφέρει στη ζωή του το λόγο, την καθαρή από τηλεοπτικά φραστικά κατάλοιπα έκφραση.

Όλα αυτά ίσως φαίνονται κάπως χιμαιρικά. Ίσως. Αν θυμηθούμε όμως ότι πριν από 200 και πλέον χρόνια ο Ρουσσώ διακήρυττε το δικαίωμα του παιδιού να ασχολείται από μόνο του με τα πράγματα, να αποκτά

εμπειρίες με τα δικά του μάτια. Σήμερα όμως γνωρίζει τον κόσμο με τα μάτια της τηλεοράσεως, δηλαδή με ξένα μάτια. Μόνο που αντίθετα με τον Σμίθ, τον ήρωα του Όργουελ στο «1984» έχει δικαίωμα και ίσως υποχρέωση να κλείσει την τηλεοθόνη. Κλείνοντας το στόμα της τηλεοράσεως, θα ανοίξει το δικό του. Κλείνοντας το μάτι της θα ανοίξει τα δικά του. Αν το πράξει τότε θα μπορέσουμε να κλείσουμε όπως αρχίσαμε σαν παραμύθι: εμείς θα ζήσουμε καλά και το παιδί καλύτερα». (Καργάκος Σ., Αλεξία, 1991, σελ. 303-305).

2. «ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ».

Η σχολική ηλικία είναι μια βασική περίοδος της ζωής γιατί στην ηλικία αυτή γίνεται η αρχή της πνευματικής καλλιέργειας ενός ανθρώπου που έχει τόσο σπουδαία σημασία για τη μετέπειτα ζωή του. Κατά την περίοδο αυτή το παιδί αποκτά την ικανότητα να διατηρεί, να ταξινομεί και να αριθμεί. Χαρακτηριστικότερο όμως γνώρισμα της

περιόδου αυτής είναι ότι η σκέψη προσανατολίζεται σε πραγματικά αντικείμενα και γεγονότα άμεσα παρατηρήσιμα από τα παιδιά.

Σύμφωνα με τον Piaget τα παιδιά αναπτύσσουν την αναστρεψιμότητα (reversibility) των νοητικών ενεργειών παρ' ότι ακόμα οι σκέψεις που κάνουν τα παιδιά της λανθάνουσας σχολικής περιόδου (6-12 ετών) είναι ακόμα ασύνδετες μεταξύ τους και δεν μπορούν να φτάσουν στο επίπεδο της αφαίρεσης. Παρ' όλα αυτά η ανάπτυξη της αναστρεψιμότητας τους δίνει την ικανότητα επιστροφής της σκέψης από το αποτέλεσμα στα στοιχεία και στη διαδικασία που οδήγησε σε αυτό. (Κοσμόπουλος, Ψυχολογία και οδηγητική της παιδικής και νεανικής ηλικίας, εκδόσεις Γρηγόρης 1990, σελ. 50).

Κατά την περίοδο αυτή παρατηρείται επίσης το μεγάλο άλμα του παιδιού από τον εγωκεντρισμό και τη διαισθητική λογική της νηπιακής ηλικίας στην αποκέντρωση της αντίληψης και τις αναστρέψιμες νοητικές πράξεις. Η σκέψη παραμένει αδύναμη και δεν δύναται να χειριστεί αφηρημένες έννοιες καθώς και τυπικά λογικά σχήματα.

Τέλος, απαραίτητη είναι κατά τη συγκεκριμένη περίοδο η ανάγκη της ατομικής διαφοροποίησης, όπου γίνονται πιο αισθητές αυτή την περίοδο και αντανακλώνται στην πρόοδο του παιδιού στα σχολικά μαθήματα

(Παρασκευόπουλος, Εξελικτική Ψυχολογία , τόμος 3^{ος} 1988, σελ. 11).

Σημαντική πρόοδος κατά τη λανθάνουσα περίοδο παρατηρείται στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, της συμπεριφοράς και του συναισθήματος. Οι σχέσεις του παιδιού διευρύνονται από το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον προς το εξωοικογενειακό και το παιδί αναπτύσσει ενδιαφέροντα και πρωτοβουλίες στις δραστηριότητές. Εισάγεται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο κυρίως με τις ομάδες των συνομήλικων του και προσαρμόζεται στις απαιτήσεις του συνόλου. Η περίοδος αυτή είναι ένα ενδιάμεσο βήμα από την εξάρτηση της σχολικής ηλικίας προς την ωρίμανση και ανεξαρτητοποίηση που ακολουθεί τη διαδικασία της εφηβείας (Μανωλόπουλος, Στάσεις και επαναστάσεις , Νεωτερισμός Κίνησης Εκδόσεις Βανιάς 1987, σελ. 39).

Σημαντική εξέλιξη παρουσιάζει η ηθική κρίση του παιδιού καθώς μπαίνει στον κοινωνικό στίβο. Ο Λόρενς Κόλμπεργκ ισχυρίζεται πως υπάρχουν έξι στάδια στην εξέλιξη της ηθικής σκέψης και ότι το ένα στάδιο ακολουθεί το άλλο με συγκεκριμένη σειρά. Κατά τα δυο πρώτα στάδια μεταξύ τεσσάρων και δέκα χρόνων, το καλό και το κακό ορίζονται απ' έξω από μια δυνατή εξουσία. Οι πράξεις κρίνονται από τις συνέπειές τους, και το παιδί προσπαθεί να αποφύγει την τιμωρία, ενώ ταυτόχρονα

ικανοποιεί τις ανάγκες του. Στα δυο επόμενα στάδια που περιγράφει ο Κόλμπεργκ μεταξύ δέκα και δεκατριών χρόνων, το καλό και το κακό εκτιμούνται με τους όρους της συμβατικής ηθικής. Η κοινωνία έχει κανόνες και νόμους και οι άνθρωποι είναι καλοί ή κακοί ανάλογα με την ικανότητά τους να συμμορφωθούν. Το παιδί κινητοποιείται από την επιθυμία του να έχει κοινωνική παραδοχή και σεβασμό για τις συμβατικές αξίες. Η πρόθεση είναι αυτή που μετράει και όχι το αποτέλεσμα όταν κρίνεται μια πράξη. Στα δυο τελευταία στάδια που περιγράφει ο Κόλμπεργκ που τα βρίσκει κανείς σε μερικά παιδιά στα 13 χρόνια και σε άλλα πολύ αργότερα ή και καθόλου, το καλό και το κακό αντιμετωπίζονται σε ένα ευρύτερο περιεχόμενο, σαν εκφράσεις ενός κοινωνικού συμβολαίου σαν ένα νομικό σύστημα ή ένα σύστημα με παγκόσμιες ηθικές αρχές. Το παιδί ενεργεί σύμφωνα με αξίες που δημιούργησε μόνο του. (Whiten Seldon, Notkin – Whete. Barbara, Μαράτου Όλγα, Η παιδική ηλικία, 1981, σελ. 93).

Στη συγκεκριμένη ηλικιακή περίοδο τα παιδιά έχουν ξεκαθαρίσει την σεξουαλική τους ταυτότητα και έχουν ξεφύγει από τις ασυνείδητες αιμομικτικές ερωτικές επιθυμίες προς τους γονείς έτσι ώστε να μπορεί να διατηρεί πλέον από ερωτικοποιημένες συναισθηματικές σχέσεις μαζί τους. Το περιβάλλον των κοινωνικών

σχέσεων τους επεκτείνεται προς το σχολικό και φιλικό περιβάλλον (δασκάλους, φίλους, συμμαθητές κ.ο.κ.) Από τη στιγμή που η προηγούμενη προσχολική οικογενειακή ζωή του παιδιού ήταν ικανοποιητική θα είναι εύκολο να δημιουργήσει τις εξωοικογενειακές αυτές σχέσεις και γενικότερα να προσαρμοστεί με ομαλό τρόπο στην κουλτούρα της κοινωνίας όπου ζει και αναπτύσσεται και όπως αυτή εκφράζεται στο σχολείο και την γειτονιά .

Ως προς την επιθετικότητα των παιδιών, η ψυχανάλυση αποδίδει συνεχώς αυξανόμενη σπουδαιότητα, υπογραμμίζοντας την πολυσύνθετη διαπλοκή της με τη σεξουαλικότητα. Η επιθετικότητα λοιπόν, αναδύεται ως ένα φυσιολογικό αν και ενοχλητικό κομμάτι της ευρύτερης κοινωνικοποίησης.

Στα μικρά παιδιά, σε εκδηλώσεις θυμού είναι περισσότερο αυτοκαταστροφικής μορφής όπως για παράδειγμα, να πηδούν νευριασμένα να κοκαλώνουν το σώμα τους, να φωνάζουν κ.ο.κ.

Μεταγενέστερα εμφανίζεται η εχθρική εκδικητική συμπεριφορά η οποία αποβλέπει στο να προκαλέσει βλάβη σε κάποιους άλλους. Στα πλαίσια μιας τέτοιας συμπεριφοράς όπου και τα παιδιά παρακινούνται ή έχουν ένα «καλό οδηγό μίμησης» μπορούν να φωνάζουν να χρησιμοποιούν άσχημη γλώσσα όπως οι αγαπημένοι τους ήρωες της τηλεόρασης, να διαπληκτίζονται, να πετούν

πράγματα, να δαγκώνουν κ.ο.κ. Όσο πιο μικρό είναι το παιδί τόσο πιο έντονη είναι η απαίτησή του για άμεση ικανοποίηση όλων των επιθυμιών του, ενώ όσο μεγαλώνει ατονούν οι χωρίς αποδέκτες εκδηλώσεις θυμού και η εκδικητική εχθρική επιθετικότητα γίνεται συχνότερη.

Τα παιδιά θα πρέπει να μάθουν να ανέχονται και να συμμορφώνονται προς τους διάφορους φυσικούς πειθαναγκασμούς, της σχολικής ζωής, και των ενοχλητικών γονεϊκών παρεμβάσεων. Όλα αυτά όμως προκαλούν πικρία στο παιδί και δημιουργούν επιθετικότητα.

Εμφανέστερες μορφές επιθετικότητας είναι οι διαπληκτισμοί, η αγενής συμπεριφορά, η αδιάφορη στάση απέναντι στο σχολείο και η καταστροφικότητα που εκδηλώνουν πολλά παιδιά μετά την παρακολούθηση βίαιων τηλεοπτικών σκηνών ή προγραμμάτων.

Όταν υπάρχει παρεμπόδιση της ικανοποίησης των αναγκών όπου είναι μια από τις κυριότερες πηγές άγχους για το παιδί όπου και το οδηγεί στην επιθετικότητα.

Τέλος, σημαντικό ρόλο κατέχει και ο αυτοέλεγχος όπου παρατηρείται πως τα μεγάλα παιδιά κατά κανόνα αναστέλλουν την ανοικτή εκδήλωση της εχθρότητας και δείχνουν έτσι να αυτοπειθαρχούνται σε σχέση με τα μικρότερα.

3. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΥΝ ΒΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Η θαυμάσια αυτή ανακάλυψη που αποτελεί πλέον μέρος της καθημερινής μας ζωής, ενώ μπορεί να είναι για τα παιδιά ένα εξαιρετο μέσο διδασκαλίας και μόρφωσης, μπορεί εξίσου να είναι ένα μέσο δημιουργίας εσφαλμένων εντυπώσεων και διαμόρφωσης ή επιδείνωσης του χαρακτήρα ενός παιδιού.

Από μελέτες που έγιναν βρέθηκε ότι τα παιδιά παρακολουθούν περίπου 15000 ώρες τηλεόραση το χρόνο, κατά μέσο όρο, και γίνονται μάρτυρες περίπου 11000 τηλεοπτικών φόνων. Είναι επόμενο λοιπόν να μην μένουν ανεπηρέαστα από την παρακολούθηση των τηλεοπτικών προγραμμάτων και είναι γνωστός ο θόρυβος που έχει ξεσπάσει εδώ και πολλά χρόνια για τη «συμβολή» της τηλεόρασης στην αύξηση της παιδικής εγκληματικότητας. Υπάρχουν και εκείνοι που υποστηρίζουν την κατηγορία ότι η τηλεόραση είναι μια «κατάρρα» για τα παιδιά, στα οποία όπως λένε και πολλοί επιστήμονες – προκαλεί κρίση άγχους όταν παρακολουθούν εκπομπές που κάθε άλλο παρά «παιδικές» μπορούν να χαρακτηριστούν. Είναι ενδεικτικά δυο παραδείγματα παιδιών 10 ετών στην Αγγλία που

έπαθαν κρίση άγχους αφού είχαν παρακολουθήσει μια τηλεοπτική εκπομπή τρόμου σχετική με τα φαντάσματα. Ποια είναι τα συμπτώματα; Φόβος για το σκοτάδι, αληθινές κρίσεις πανικού αδυναμία να κοιμηθούν χωρίς την παρουσία του ενός ή και των δυο γονιών, νυκτερινοί εφιάλτες, εμμονή στις πιο τρομακτικές σκηνές του προγράμματος, άρνηση να πάνε στο σχολείο.

Σε μια έρευνα σημειώνεται: «Όλοι πιστεύουμε ότι η τηλεόραση δεν είναι ακριβώς κάτι κακό για τα παιδιά μας, αλλά δεν υποπτευόμαστε, ωστόσο, ότι μπορεί να βλάψει τον ψυχικό κόσμο τους προκαλώντας ακόμη και αληθινές διαταραχές.

Η βασική πλέον κατηγορία που προσάπτεται στην τηλεόραση είναι ότι μέσα από τον εθισμό των παιδιών στην παρακολούθηση των πεπραγμένων εισάγει τα παιδιά σε έναν κόσμο βίας.

Βέβαια οι ερευνητές που εδώ και 30 χρόνια εξετάζουν τις επιδράσεις της τηλεόρασης στα παιδιά, αδυνατούν να καθορίσουν συγκεκριμένες σχέσεις αιτίας και αποτελέσματος μεταξύ των προγραμμάτων βίας και των προβλημάτων συμπεριφοράς.

Παρόλα αυτά για την απεικόνιση της βίας, τις δολοφονίες, το αίμα, τους βιασμούς και τους ακρωτηριασμούς η τηλεόραση εξακολουθεί να δέχεται τις μεγαλύτερες επιθέσεις.

Πολλοί ερευνητές φοβούνται ότι αυτή η εκλογίκευση της βίας μπορεί να δημιουργήσει έφηβους με απευαισθητοποίηση στην πραγματική βία. Καθώς δε από έρευνες έχει αποδειχθεί ότι τα παιδιά δεν έχουν την κριτική ικανότητα να διαχωρίσουν την «αστεία» από τη «σοβαρή» βία, σειρές όπως τα «χελωνονιντζάκια» είναι από τις πρώτες στους καταλόγους των κατηγορούμενων. (Χ. Η. Χαλαζίας, TV Έγκλημα ή Επανάσταση, 1984, σελ. 23).

Υπάρχουν επίσης πολλές άλλες παιδικές εκπομπές που διδάσκουν το έγκλημα, τη δολοφονία, την καταπίεση των αδυνάτων, εκθειάζουν τη δύναμη, δείχνουν πως η τεχνική πρόοδος χρησιμοποιείται για τον πόλεμο, για την κατάκτηση, για την εξόντωση των άλλων, για το κακό και το πονηρό. Τα παραδοσιακά cartoons, όπως αυτά του Walt Disney (Μίκυ και Ντόναλντ κ.τ.λ.) (Γούντυ ο τρυποκάρυδος) είναι διάρκειας λίγων λεπτών και βασίζονται στη γρήγορη δράση και στο χιούμορ για να προσελκύσουν και να διατηρήσουν το ενδιαφέρον του θεατή. Ουσιαστικά πρόκειται για σύντομα σκετς με λίγο και όχι πάντα απαραίτητο για την κατανόησή τους διάλογο, που μετά από αλλεπάλληλες σκηνές βίας καταλήγουν στην τελική νίκη του «καλού» ήρωα και την αναπόφευκτη τιμωρία του «κακού».

Υπάρχουν επίσης τα στρουμφ, ο αστυνόμος Σαϊνης, οι Φλινστόουνς, η Χάιντι και ο Πίτερ Παν που βασίζονται

κατεξοχήν στον προφορικό λόγο, και είναι τηλεπαραμύθια. Σε αυτά υπάρχει η απειλή του θανάτου ως απειλή καταβρόχθισης ή ατυχήματος, ένα θέμα που συναντάται συχνά στους αρχαίους μύθους. Υπογραμμίζει το σαφή διαχωρισμό και την πλήρη έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ της σφαίρας του καλού και εκείνης του κακού αντιπαραβάλλοντας τη ζωή με το θάνατο, δυο έννοιες που δεν μπορούν να προσεγγιστούν λογικά, αντιθετικές σε μια αέναη σύγκρουση, που δεν είναι επιλύσιμη, καλώς η ύπαρξη της μιας ορίζεται από την ύπαρξη της άλλης (Μακρίδης - Κλήμης, Τηλεόραση και επικοινωνία, 1988, σελ. 333)

Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε και τις σειρές επιστημονικής φαντασίας όπου η επιστήμη δρα στην υπηρεσία του κακού και όπου ενισχύεται η απόλυτη πίστη στην κακοποιό δράση του τεχνικού πολιτισμού. Πρόκειται για σατανικά μηχανήματα και εφευρέσεις που χρησιμοποιούνται για την εξόντωση του αντιπάλου π.χ. Πάουερ Ρέιντζερ, Medabors, Νάντζιμον κ.τ.λ.

Τέλος, εκτός από τα κινούμενα σχέδια τα παιδιά για διάφορους λόγους παρακολουθούν ένα μεγάλο μέρος σκηνών βίας και από το υπόλοιπο πρόγραμμα της τηλεόρασης π.χ. αστυνομικά, γουέστερν, θρίλερ και φρίκης. Πιστεύεται μάλιστα ότι έχουν μεγαλύτερη

επίδραση στην ευαίσθητη παιδική προσωπικότητα από τα χρωματιστά χαρτόνια των παιδικών εκπομπών.

Η Α' Παιδαγωγική Κλινική Αθηνών έκανε μια έρευνα για τα τηλεοπτικά προγράμματα. Από την έρευνα αυτή προέκυψε ότι το μέσο παιδί βλέπει μέσα σε ένα χρόνο 4.000 εγκληματικές πράξεις, 1.300 φόνους, 1000 χειροδικίες (γροθιές, χαστούκια), 182 σκηνές τραυματισμού με αίματα και πληγές σε πρώτο πλάνο, και μερικούς βιασμούς. Αν βέβαια κάνει κάποια επιλογή αλλάζοντας κανάλια, μπορεί να δει διπλάσιες ίσως από τις παραπάνω δραστηριότητες. Και όλα αυτά συμβαίνουν παρά τη ρητή νομοθεσία του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης για την απαγόρευση προβολής σκηνών φρίκης. (Μηλίτσης Γ., Προσέξτε το παιδί, 1982, σελ. 148).

Επίσημα έχουν καταγραφεί περίπου 5.000 έρευνες σχετικά με τη βία στην TV και την επίδρασή της στα παιδιά. Οι επιστήμονες συμφωνούν μεν ότι η αναπαράσταση της βίας επιδρά στους μικρούς τηλεθεατές αλλά διαφωνούν σχετικά με το πως επιδρά.

Η βία στα Μέσα ορίζεται ως επί το πλείστον, ως άμεσα σωματική ή ψυχική ζημιά σε ανθρώπους, ζώα και αντικείμενα. Αποκλείεται επομένως από αυτόν τον ορισμό η «δομική βία», δηλαδή οι σχέσεις εξουσίας. Ακόμη και με αυτόν τον περιορισμένο ορισμό παραμένει το ερώτημα αν

η βία στις ταινίες αυτού του είδους (Κουνγκ – Φου, Γκοτζίλα, τρόμου) έχει την ίδια αξία όπως στα ρεαλιστικά δράματα ή στις ειδήσεις.

Η επίδραση της βίας στην TV εξηγήθηκε με τις ακόλουθες θεωρίες:

- Η δημοφιλέστερη θεωρία είναι αυτή της κοινωνικής γνωστικής μαθησιακής λειτουργίας: ο θεατής – παιδί υιοθετεί σιγά – σιγά τα πρότυπα συμπεριφοράς που προβάλλει η TV. Καθώς μάλιστα βρίσκεται σε ένα στάδιο εκμάθησης της κοινωνικής συμπεριφοράς, κινδυνεύει ιδιαίτερα να είναι βίαιο. Ωστόσο, το αν η βία που προβάλλεται μετατραπεί σε επιθετική πράξη ή όχι εξαρτάται από το αν αυτή η προβαλλόμενη συμπεριφορά αμείβεται ή τιμωρείται.
- Η θεωρία της μίμησης και διέγερσης: Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, η αναπαράσταση της βίας έχει άμεσες επιδράσεις. Προκαλεί τη μίμηση, ενισχύει τη διάθεση του παιδιού να δράσει βίαια. Η τηλεοπτική βία έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την άρση των αναστολών.
- Η θεωρία του εθισμού: Με τη συνεχή κατανάλωση φανταστικής βίας ο μικρός θεατής συνηθίζει τη βία. Όσον αφορά την επίδραση, όμως, υπάρχουν διαφορετικές υποθέσεις, ανάλογα με το αν παίρνει κανείς ως δεδομένο ότι μπορεί και θέλει να κάνει τη διάκριση ανάμεσα στη φανταστική και στην πραγματική

βία. Αν δεχτούμε αυτή την ικανότητα και διάθεση διαφοροποίησης, τότε η βία οδηγεί σε αναισθησία απέναντι στις σκληρές φρίκης στην TV, χάνει δηλαδή την δραστηκότητά της. Η άλλη άποψη: Ο θεατής αναισθητοποιείται απέναντι και στην πραγματική βία.

Στην θεωρία του εθισμού ανήκει και η άποψη ότι τα παιδιά που βλέπουν συνεχώς βίαιες ταινίες και εκπομπές αναπτύσσουν μια αρνητική εικόνα για τον κόσμο. Τείνουν να υπερεκτιμούν τους πραγματικούς κινδύνους της ζωής και να δυσπιστούν απέναντι στο περιβάλλον τους.

- Η θεωρία του ερεθισμού: Εδώ ο εθισμός στη βία έχει άλλη επίδραση: Η αναπαράσταση της βίας ερεθίζει το θεατή. Αυτό το είδος ερεθισμού μπορεί να προκαλέσει ψυχοσωματική εξάρτηση. Ο θεατής χρειάζεται όλο και πιο σκληρές σκηνές βίας για να μπορέσει να ερεθιστεί. Η άποψη της εξάρτησης από τον ψυχικό εθισμό προσπαθεί να εξηγήσει το φαινόμενο των πολυθεατών.
- Η θεωρία της αναστολής: Η βία στην TV προκαλεί φόβο, εμποδίζοντας έτσι την πραγματική βία.
- Η θεωρία της απογοήτευσης και επιθετικότητας: Η βία επιδρά μόνο όταν ο θεατής νιώθει ήδη εξαπατημένος. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, το ίδιο περιεχόμενο της TV μπορεί να επιδρά τελείως διαφορετικά σε κάθε άτομο. Σε θεατές που νιώθουν απογοητευμένοι και εξαπατημένοι, η βία προκαλεί επιθετικότητα, σε άλλους

δεν έχει καμιά επίδραση. Αλλά ακόμη και στους απογοητευμένους θεατές, η επιθετικότητα δεν εκτονώνεται υποχρεωτικά με πραγματική βία. Η εκτόνωση στη φαντασία μπορεί – θεωρητικά – να είναι το ίδιο αποτελεσματική.

- Η θεωρία της κάθαρσης: Ξεκινά από ένα μοντέλο ψυχανάλυσης, σύμφωνα με το οποίο στο υποσυνείδητο του ανθρώπου δημιουργούνται συνεχώς τάσεις επιθετικότητας. Η αναπαράσταση της βίας πρέπει να μειώνει αυτές τις υποσυνείδητες τάσεις επιθετικότητας του θεατή. Η κάθαρση (εξαγνισμός) μέσα από τη φανταστική βία εμποδίζει την πραγματική βία. Η θεωρία της κάθαρσης ήταν στη δεκαετία του '60 και του '70 η δημοφιλέστερη θεωρία για την επίδραση της βίας στην TV, ενώ σήμερα υποστηρίζεται πλέον μόνο από λίγους επιστήμονες (Κοτζιάς Ν., Βηδενμάιερ Ανθ. Η δύναμη των μέσων και η επίδρασή τους στις μάζες, 1997, σελ. 416-419).

Ο Μίχαελ Κούντσικ κατέληξε στο εξής συμπέρασμα μετά από μελέτη των παραπάνω θεωριών: «Φαίνεται να συντελείται σε ορισμένα άτομα μια αυτοτροφοδοτούμενη διαδικασία, με την έννοια ότι η κατανάλωση των βίαιων τηλεοπτικών περιεχομένων αυξάνει την πιθανότητα επιθετικής συμπεριφοράς, επιθετικών απόψεων και φαντασιώσεων.

Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι μόνο η TV ο καθρέφτης της κοινωνίας, αλλά και οι επιδράσεις της.

4. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ:

4.1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η τηλεόραση σαν μέσο μαζικής επικοινωνίας έχει τη δύναμη να αλλάζει τη κοινωνική στάση των παιδιών και τα πιστεύω τους σχετικά με τους τρόπους που συμπεριφέρονται οι άνθρωποι στον πραγματικό κόσμο. Ένα είδος επίδρασης είναι πολύ εύκολο να ανιχνευτεί: τα παιδιά συχνά θεωρούν διάσημους τηλεοπτικούς ήρωες σαν παραδείγματα για μίμηση. Την ημέρα που ο Fonzie απέκτησε κάρτα βιβλιοθήκης στις Ευτυχισμένες μέρες (Happy Days) υπήρχε πενταπλάσια αύξηση στον αριθμό των παιδιών που έκαναν αίτηση για να πάρουν κάρτες εισόδου στις βιβλιοθήκες των Ηνωμένων Πολιτειών. Λεπτομέρειες όπως αυτή που περιλαμβάνονται σε ψυχαγωγικά προγράμματα, θα μπορούσαν να έχουν πολύ θετικές επιδράσεις στη συμπεριφορά των παιδιών χωρίς να απαιτείται καμιά βασική αλλαγή στη φύση των τηλεοπτικών εκπομπών.

Η σχέση ανάμεσα στην τηλεόραση και στη συμπεριφορά είναι πολύπλοκη και επηρεάζεται από

πολλά στοιχεία άσχετα με τη γνώση και τις απόψεις που αποκτώνται από την τηλεόραση. Όμως πολλές ερευνητικές μελέτες βρήκαν σχέσεις ανάμεσα στην παρακολούθηση από τα παιδιά αντικοινωνικής (π.χ. βίαιης) συμπεριφοράς στην τηλεόραση και στη δική τους μεταγενέστερη συμπεριφορά και κάποια άλλη ομάδα ενδείξεων υποστηρίζει ότι η παρακολούθηση θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς στην τηλεόραση, όπως η βοήθεια και η συνεργασία, μπορεί να επηρεάσει τα παιδιά στο να ενεργούν με πιο κοινωνικούς τρόπους. Όπως συμβαίνει με την κοινωνική γνώση, η τηλεόραση σαν μοντέλο συμπεριφοράς μπορεί να οδηγήσει σε αντίθετες κατευθύνσεις, ανάλογα με το περιεχόμενο της εκπομπής. (Greenti Fied, Σταυροπούλου Σ Μέσα Ενημέρωσης και παιδί, 1988, σελ. 61-63).

Όσον αφορά την επίδραση της τηλεοπτικής βίας πρέπει να τονίσουμε ότι η συμπεριφορά του παιδιού καθορίζεται από τη ψυχосύνθεση και το σύνολο των περιβαλλοντικών του επιδράσεων. Γι' αυτό είναι δύσκολο να απομονώσουμε την επίδραση της τηλεόρασης.

Η προσωπικότητα του παιδιού είναι υπερβολικά πολύπλοκη για να υποστηρίξει κανείς με βεβαιότητα ότι η τηλεόραση από μόνη της μπορεί να επηρεάσει άμεσα τη συμπεριφορά του. Γίνεται δεκτό ότι η τηλεοπτική βία δεν αποτελεί γενεσιουργό αιτία της επιθετικής συμπεριφοράς,

όπως υποστηρίζουν οι Himmelwelt και Schramm. Ούτε μεταφράζεται σε πράξη παρά μόνο σε πολύ ιδιόζουσες περιπτώσεις. Αλλά και σε αυτές τις εξαιρετικές περιπτώσεις δεν μπορεί να αποτελέσει παρά το έναυσμα για την εκδήλωση μιας ήδη διαμορφωμένης επιθετικότητας που οφείλεται σε εξωτηλεοπτικούς λόγους. Μπορεί ακόμη να διοχετεύσει νέα μοντέλα βίαιης δράσης σε εκείνον που έχει την προδιάθεση να περάσει στην πράξη.

Ο τρόπος με τον οποίο το κάθε παιδί αντιλαμβάνεται την τηλεοπτική βία ποικίλλει με βάση την ηλικία, τα προσωπικά βιώματα και τα ιδιαίτερα κοινωνικο-πολιτιστικά του χαρακτηριστικά. Το παιδί δεν αφομοιώνει όλα τα μηνύματα που δέχεται. Προσλαμβάνει και εσωτερικεύει τα μηνύματα επιλεκτικά ανάλογα με τις ανάγκες και τις προσδοκίες του. (Βρύζας Κων. Μέσα επικοινωνίας και παιδική ηλικία, 1997, σελ. 75-76).

Πολλοί συγγραφείς έχουν υποθέσει ότι, όσο πιο μικρό είναι το παιδί, τόσο πιο μεγάλη επίδραση ασκεί πάνω του η τηλεόραση (Lange κα 1969 Schramm κα, 1961). Τα παιδιά της σχολικής ηλικίας θεωρήθηκαν επιρρεπή γιατί είναι λιγότερο ικανά από τα μεγαλύτερα παιδιά να ξεχωρίσουν τη φαντασία από την πραγματικότητα ή να κρατήσουν κάποια απόσταση από την άμεση αντιληπτική τους εμπειρία.

Ένα παιδί που διαθέτει ένα ρεπερτόριο εναλλακτικών συμπεριφορών για μια συγκεκριμένη κατάσταση είναι λιγότερο πιθανό να παρουσιάσει τη συμπεριφορά που έμαθε από την τηλεόραση από ένα άλλο παιδί με λίγες εναλλακτικές συμπεριφορές.

Σύμφωνα με τον Lange, 1969 παιδιά από οικογένειες βίαιης ή χαμηλής κοινωνικής και οικονομικής τάξης έχουν, μάλλον μικρότερα περιθώρια επιλογής κάποιων άλλων προτύπων συμπεριφοράς από εκείνα της τηλεόρασης. Στην ουσία υπάρχει ένα κενό στις εμπειρίες της κοινωνικοποίησής τους. Δεν έχει αναπτυχθεί η ρύθμιση ή ο έλεγχος των εξωτερικών γεγονότων ή των άλλων ατόμων με τη χρήση της λογικής ή του αυτό-ελέγχου. Για τα παιδιά που έχουν μάθει ότι η σωματική βία, η άμεση ικανοποίηση και η μη συνδιαλλαγή έχουν αποτελέσματα, η εμπορική τηλεόραση απλώς ενισχύει αυτές τις τεχνικές. Τα παιδιά όμως που οι γονείς τους έχουν τονίσει μια συμπεριφορά ευνοϊκή όσον αφορά την ποικιλία της προσέγγισης στα προβλήματα είναι πιθανό ότι θα διαθέτουν ένα πλουσιότερο ρεπερτόριο στη διάθεσή τους. (Επιθετικά και κοινωνικά τηλεοπτικά προγράμματα και η συμπεριφορά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας , Lynette , Sriedrich , Aletha , H. Stein, 1985 σελ. 109 -111).

Θεωρητικά υπάρχουν δυο βασικές θέσεις όσον αφορά τις συνέπειες της τηλεοπτικής βίας στα παιδιά. Η

πρώτη θέση είναι φροϋδικής έμπνευσης και υποστηρίζει ότι η παρακολούθηση των σκηνών βίας παίζει ένα ρόλο «κάθαρσης» (Feschbach). Γιατί επιτρέπει διαμέσου του μηχανισμού της προβολής και της ταύτισης με τον επιθετικό ήρωα, την εκτόνωση της παιδικής επιθετικότητας. Το παιδί ταυτίζεται με τον επιθετικό ήρωα και ζει μαζί του τις βίαιες πράξεις που το ίδιο δε θα τολμούσε να κάνει. Με τον τρόπο αυτό αποκαθαίρετε από τις επιθετικές του ορμές. Είναι ωστόσο αμφίβολο το κατά πόσο μια μερική και προσωρινή εκφόρτιση της επιθετικότητας που προκαλεί ενδεχομένως η τηλεοπτική βία – έχει ένα θεραπευτικό αποτέλεσμα.

Η δεύτερη θέση θεωρεί ότι η επιθετικότητα είναι μια αντιδραστική συμπεριφορά που μαθαίνεται, όπως υποστηρίζει ο Bandura. Είναι το αποτέλεσμα της κοινωνικής μάθησης με την παρατήρηση και τη μίμηση. Η παρατήρηση της βίαιης συμπεριφοράς στην τηλεόραση αυξάνει τις πιθανότητες εκδήλωσης της επιθετικής συμπεριφοράς από το παιδί – παρατηρητή. Το παιδί έχει πού μεγάλη ικανότητα στο να μιμείται την κοινωνική συμπεριφορά των προτύπων του περιβάλλοντος του. Με την παρατήρηση των επιθετικών προτύπων της τηλεόρασης μαθαίνει νέους τρόπους επιθετικής συμπεριφοράς.

Υπάρχει επίσης και η θέση ότι η τηλεόραση μπορεί να μην παράγει άμεσα την επιθετική συμπεριφορά, συμβάλλει όμως στη διαμόρφωση μιας αντίληψης για τη βία, ως κοινωνικό φαινόμενο. Εκείνο που είναι σίγουρο, είναι ότι η συχνή παρακολούθηση της τηλεοπτικής βίας οδηγεί σε ένα είδος συμβιβασμού με τη βία. Η τελευταία συμμετέχει ολοένα και περισσότερο στην καθημερινή ζωή του παιδιού γίνεται οικεία. Αμβλύνεται έτσι η ευαισθησία του απέναντι στα φαινόμενα βίας στην πραγματική ζωή. Η συχνή παρακολούθηση κάνει τα παιδιά πιο ανεχτικά στην επιθετικότητα των άλλων παιδιών, λιγότερο συναισθηματικά και λιγότερο αρνητικά απέναντι στη βία (Orabman, Thomas). Μπορεί να οδηγήσει στην απάθεια και την αδιαφορία, εφόσον κάθε πραγματική βία κινδυνεύει να εκληφθεί σαν θέαμα παρά σαν πραγματικότητα. Η τηλεοπτική βία μειώνει τη φυσική συμπάθεια για τα θύματα και προκαλεί μια περιφρόνηση των ηθικών επιταγών, αφήνοντας να νοηθεί ότι οι τελευταίες δεν αρμόζουν σε ένα πραγματικό «άνδρα». Δεν είναι τόσο η βία σαν τέτοια που έχει αρνητικά αποτελέσματα, όσο η μορφή εκείνης της βίας που συνδέεται με τη μειωμένη εικόνα του ανθρώπου και την παντελή απουσία σεβασμού για την ανθρώπινη ζωή. Η πιο επικίνδυνη μορφή βίας είναι εκείνη που αναστρατεύεται τις αξίες του ανθρωπισμού και της

ειρήνης. (Βρύζας Κ., Μέσα επικοινωνίας και παιδική ηλικία, 1997, σελ. 83-85).

Ο Piaget υποστηρίζει ότι τα μικρότερα παιδιά αξιολογούν το μέγεθος της ζημιάς, την αντιλαμβάνονται ως μεμονωμένο γεγονός ενώ τα μεγαλύτερα παιδιά υπολογίζουν τα κίνητρα που οδήγησαν στην επιθετική πράξη (Παπαδιώτη – Αθανασίου, 1991, σελ. 43).

Οι Eron, Maccoby και Jackin καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η τηλεοπτική βία επιδρά περισσότερο στα αγόρια. Συνήθως ιδιοσυστασιακοί, ορμονικοί ή άλλοι προδιαθεσικοί μεταβλητοί παράγοντες εξηγούν τις διαφορές. Επίσης, όπως αναφέρει ο Feshback τα κορίτσια ίσως επηρεάζονται λιγότερο από τα αγόρια από την τηλεοπτική βία, γιατί είναι πιο ικανά να διαχωρίσουν το προγραμματικό από το φανταστικό. Στα παιχνίδια τους και σε άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες αποκτούν σημαντική εξάσκηση στη χρήση της φαντασίας και έχουν περισσότερες ευκαιρίες να μεταβαίνουν αυτό το φανταστικό στο πραγματικό σε σύγκριση με τα αγόρια .

Σύμφωνα με τον Μ. Κασσωτάκη η τηλεόραση δεν είναι δυνατόν να γίνεται αντιληπτή με τον ίδιο τρόπο απ' όλους τους τηλεθεατές. Μπορεί να υποκινήσει, να επηρεάσει και να αποτελέσει τον κεντρικό μηχανισμό ο οποίος με τις σκηνές και τις εκπομπές θα ενισχύσει μια προϋπάρχουσα τάση και προδιάθεση για την εκδήλωση

επιθετικής συμπεριφοράς. Όταν μέσα στο άτομο που βλέπει τις σκηνές βίας και επιθετικότητας υποβόσκει κάποια λανθάνουσα ψυχική ασθένεια και υπάρχει προδιάθεση τότε οι συνέπειες είναι σοβαρές (Βοϊδάσκης, Η τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις τους στα παιδιά και τους νέους, 1992, σελ. 258).

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι το θέαμα της βίας εντάσσεται μέσα στα πλαίσια της εμπορευματικής παραγωγής της μαζικής κουλτούρας. Οι ιστορίες τρόμου, οι ταινίες φρίκης, τα προγράμματα και οι σκηνές βίας, αποτελούν καταναλωτικά αγαθά.

Η βία είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που συνδέεται με την οργάνωση της συνολικής κοινωνίας. Είναι ένα φαινόμενο που βρίσκεται παντού μέσα στην κοινωνία. Κατά συνέπεια η τηλεόραση δε μπορεί να το αγνοήσει. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι είναι επιτρεπτή η συστηματική προβολή του, η καιροσκοπική εκμετάλλευσή του για εμπορικούς λόγους ή η αναγωγή της επιθετικής συμπεριφοράς σε κοινωνικά αποδεκτό μοντέλο. Το πρόβλημα είναι να γνωρίζουμε με ποιο τρόπο και με τι ρυθμό θα αποκαλύψουμε στο παιδί το φαινόμενο αυτό.

Η τηλεοπτική βία δεν επιβάλλεται άμεσα αλλά εξαρτάται από τη σημασία που θα της αποδώσει το παιδί. Γι' αυτό οφείλουμε να το εφοδιάσουμε με τον κατάλληλο κώδικα ανάγνωσης, με τα αναγκαία ερμηνευτικά μέσα,

ώστε να προσλαμβάνει τις σκηνές βίας με τρόπους που αποκλείουν τη βία σαν πρότυπο συμπεριφοράς (Βρύζας Κ., Μέσα επικοινωνίας και παιδική ηλικία, 1997, σελ. 85).

4.2. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΝ ΖΩΗΣ.

Τα παιδιά της σχολικής ηλικίας έχουν ανάγκη να ταυτιστούν με κάποιον. Η τηλεόραση δίνει τη δυνατότητα να βρουν στα προγράμματά της πρόσωπα, τα οποία με τους ηρωισμούς και τα κατορθώματά τους προσελκύουν την προσοχή και το ενδιαφέρον των παιδιών, που προσπαθούν να τους μιμηθούν.

Ο πρόεδρος της Ελληνικής εταιρείας ψυχοβιολογίας κ. Δρακουλίδης λει πάνω στο σημείο αυτό, ότι σε αυτές τις ηλικίες ο μιμητισμός ξεπερνά κάθε όριο. Μπορεί δηλαδή και να αυτοκτονήσει ακόμη ένα παιδί από μίμηση (Μηλίτσης Γ., Προσέξτε το παιδί, 1982, σελ. 150).

Οι μικροί τηλεθεατές θεωρούν αρκετά αληθοφανή αυτά που βλέπουν, γι' αυτό και ο κίνδυνος είναι μεγάλος. Οι σκηνές τρόμου και βίας παίρνουν μεγάλες διαστάσεις στο μυαλό τους για δυο λόγους: α) επειδή ταυτίζονται με αυτό που βλέπουν και β) επειδή χρησιμοποιούν περισσότερο το συναίσθημα και λιγότερο τη λογική.

Δεν θα πρέπει επίσης να ξεχνάμε ότι τα παιδιά καλλιεργούν με τη βοήθεια της τηλεόρασεως μια εκπληκτική φαντασία. Τα αγόρια φαντάζονται τον εαυτό τους μεγάλο και πραγματικό ήρωα ή μεγάλο εγκληματία. Χαρακτηριστικό όλων αυτών των προσώπων η δύναμη και η βιαιότητα.

Τα προγράμματα της τηλεόρασεως δίνουν στα παιδιά εξωπραγματικές εικόνες. Τίποτα δεν συνδέεται με κόπο, προσπάθεια, εξυπνάδα, επιμέλεια, γνώσεις. Η ευτυχία, η επιτυχία, η υγεία και η γοητεία αποκτώνται με την αγορά κάποιου προϊόντος, με την υιοθέτηση κάποιου μη – ρεαλιστικού προτύπου, ή πράξεις βίας.

Αυτά τα πρότυπα πολύ μακριά από την πραγματικότητα, δίνουν στο παιδί λανθασμένες εικόνες με τις οποίες δεν μπορεί να ταυτίσει τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του π.χ. σαν πετυχημένος άνθρωπος, οικονομικά και κοινωνικά δεν προβάλλεται αυτός που εργάστηκε φιλόπινα, έξυπνα, τίμια που κατάφερε να μορφωθεί, να διακριθεί, αλλά αυτός που κέρδισε κάποιο λαχείο, που ανέβηκε στην ιεραρχία με άνομα μέσα ή επιβλήθηκε με την σωματική του δύναμη. Τα πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντος του παιδιού συχνά γελοιοποιούνται: η γιαγιά προβάλλεται σαν κακή πεθερά, η υπηρέτρια χαζή κι αμόρφωτη, οι αγρότες κουτοπόνηροι, οι νοικοκυρές δείχνουν να εκστασιάζονται από

ευχαρίστηση μπροστά σε οικιακές εργασίες που η μέση γυναίκα τις θεωρεί αγγαρείες κ.λ.π.

Αλλά και οι ηθικές αξίες που εγκωμιάζονται από την τηλεόραση εξαρτώνται άμεσα από τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται τα πρόσωπα. Στην τηλεόραση ο βαθμός της ηθικότητας μιας πράξης εξαρτάται από το ποιος την κάνει: μια πράξη κρίνεται ηθική ή ανήθικη ανάλογα με το αν αυτός που την κάνει είναι ένα πρόσωπο που θαυμάζουμε ή αγαπάμε ή αντίθετα ένα αντιπαθητικό πρόσωπο το οποίο και αντιμετωπίζουμε με δυσπιστία. Επομένως πράξεις που σε φυσιολογικές συνθήκες, θα θεωρούνταν «ανήθικες» – εκβιασμοί, δολοφονίες, διαρρήξεις κ.τ.λ. – γίνονται αποδεκτές αν πραγματοποιούνται από κάποιο πρόσωπο που απολαμβάνει τη συμπάθεια του κοινού. (Μηλίτσης Γ., Προσέξτε το παιδί, 1982, σελ. 153).

Τα παιδιά χρησιμοποιούν διαφορετικές κλίμακες ηθικότητας, ανάλογα με το αν τα πρόσωπα τους είναι οικεία ή όχι, στις ηθικές κρίσεις τους για πρόσωπα που δεν γνωρίζουν τείνουν να χρησιμοποιούν μια ιδανική κλίμακα ηθικότητας, σε αυτή την περίπτωση δεν έχει μεγάλη σημασία αν τα πρόσωπα εμπνέουν συμπάθεια ή όχι.

Αντίθετα απέναντι σε πρόσωπα που είναι οικεία γι' αυτούς που τα «γνωρίζουν» και για τα οποία έχουν

αισθήματα, οι ηθικές κρίσεις τους είναι διαφορετικές. Αυτό που θα κατηγορούσαν σε ένα πρόσωπο που δεν γνωρίζουν τους φαίνεται απόλυτα αποδεκτό σε ένα πρόσωπο που είναι οικείο και το οποίο συμπαθούν.

Αυτή είναι η ηθική λειτουργία των προτύπων και των αξιών που προβάλλουν οι περισσότερες εκπομπές είτε παιδικές, είτε όχι. Μια πράξη κρίνεται ηθική ή ανήθικη ανάλογα με το ποιος την πραγματοποιεί και όχι ανάλογα με το περιεχόμενό της. Οι ηθικές αξίες της τηλεόρασης διοχετεύονται μέσω των προσώπων. Υπάρχουν οι καλοί και οι κακοί, οι καλοί δεν μπορούν να κάνουν το κακό, ενώ οι κακοί δεν μπορούν να κάνουν το καλό. Οι απλοποιήσεις αυτές φαίνονται οικείες, είναι η άποψη για την ηθική που έχουν τα παιδιά σχολικής ηλικίας (Fon dy Τηλεόραση, κίνδυνος για τη δημοκρατία, 1980, σελ. 73-75).

Η τηλεόραση λοιπόν καλλιεργώντας τη παραπάνω άποψη συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στη διάπλαση της παιδικής ταυτότητας προσφέροντας στο παιδί δικά της είδωλα, ήρωες, εικόνες και αξίες και γενικότερα τον κόσμο της.

Αλλά αυτοί οι ήρωες και οι βεντέτες τι ήταν στην πραγματικότητα και τι ρόλο έπαιξαν και εξακολουθούν να παίζουν πάνω στην εύπλαστη παιδική προσωπικότητα; Αλλά γιατί το παιδί χρειάζεται αυτή την ταύτιση ή ταυτοποίηση με πρόσωπα ή πρότυπα της τηλεόρασης;

Αυτό είναι γνωστό σε όλους και παρουσιάζεται επιφανειακά με τη μορφή της μίμησης, αλλά η βαθύτερη φύση αυτού του φαινομένου από ψυχολογική σκοπιά είναι ότι το παιδί, όπως άλλωστε και ο ενήλικος καλείται από το περιβάλλον να παίξει ένα κάποιο ρόλο και αυτός ο ρόλος δε βρίσκεται έτοιμος μέσα του, αλλά φτιάχνεται και δημιουργείται από το ίδιο το παιδί, που ψάχνει να βρει πρότυπα να μιμηθεί, να τα ενσαρκώσει, να ταυτοποιηθεί μαζί τους και να τα κάνει δικά του. Δηλαδή το παιδί παίρνει από την τηλεόραση τα υλικά που μ' αυτά θα χτίσει την ίδια του την προσωπικότητα.

Τα πρότυπα αυτά που υιοθετεί το παιδί δεν τα εκλαμβάνει μόνο από τις παιδικές εκπομπές, αλλά ολόκληρο το πρόγραμμα της τηλεόρασης, γιατί τα παιδιά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο βλέπουν όλο το πρόγραμμα (π.χ. μικρό σπίτι, απουσία γονιών, γειτονικά σπίτια κ.λ.π.).

Έτσι λοιπόν έχουμε τα κόμικς – κινούμενα σχέδια, τους υπεράνθρωπους κάθε είδους, οι φανταστικές ιστορίες, τα παραμύθια, έργα από τη ζωή των ζώων, ιστορικά έργα, κοινωνικά, ερωτικά, αστυνομικά, βίας, φρίκης και τρόμου, οι κωμωδίες και η σάτιρα, τα μουσικοχορευτικά, τα αθλητικά προγράμματα και τέλος η διδακτική τηλεόραση.

Βλέποντας λοιπόν το παιδί τους διάφορους τηλεοπτικούς ήρωες με πόση ευκολία κάνουν την επιθυμία

τους πραγματικότητας χρησιμοποιώντας βία ή άνομες μεθόδους σχηματίζει μέσα του ένα σύστημα βιοθεωρίας που κάθε άλλο παρά θα το ωθήσει προς την κοπιαστική δημιουργία και την προσπάθεια για ατομική εξύψωση αργότερα στον κοινωνικό του βίο. Γι' αυτόν άλλωστε το λόγο, κυρίως, τα σημερινά παιδιά είναι όλο απαιτήσεις από τους άλλους για την ικανοποίηση του εαυτού τους και έχουν και εύκολη την κριτική για τους άλλους και σχεδόν ποτέ για τον εαυτό τους.

Γιατί βέβαια, οι «πολεμιστές» με τις καταστροφές και τους «ηρωισμούς» τους δεν σπρώχνουν το παιδί προς την αγάπη για το πολιτισμό και την ανθρώπινη δημιουργία, αλλά δημιουργούν μέσα του εικόνες, σαν όλα αυτά να είναι κάτι το φυσικό και ίσως και αναγκαίο για τον άνθρωπο, όταν δε συνοδεύονται και από τα αναγκαία διδάγματα, ποιος είναι ο κύριος αίτιος των πολέμων και για το πώς θα αποφύγουμε τη βία. Γιατί αν δεν γίνει αυτό, τότε το μόνο που μένει είναι το κράνος, το βίαιο παιχνίδι και η γνώση που αποχτήθηκε στην τηλεόραση, πώς μπορεί «με βίαιες πράξεις» να εξοντώσει τον «πάντα κακό εχθρό», ή ίσως πώς ο δικός του κόσμος είναι ανώτερος, ενώ οι άλλοι είναι «κακοί» και «κατώτεροι». (Γαλανός Γ., Δοκίμια Κοινων. Ψυχολογίας, 1980, σελ. 102-103).

Όλα αυτά τα παραδείγματα μας δείχνουν ότι η τηλεόραση δεν μπορεί να αποτελεί χρήσιμη πηγή

προτύπων και αξιών για τα παιδιά και ότι μπορεί να γίνει άκρως επικίνδυνη. Οι ιδέες που προτείνει είναι λανθασμένες, παράλογες, δεν προσφέρει κανένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιών – το σύστημα αξιών της αποσκοπεί μόνο στην κατανάλωση. Όσο για το παιδί δεν πρόκειται να μάθει τίποτα χρήσιμο για τον εαυτό του, ενώ επιπλέον διατρέχει τον κίνδυνο να εξέλθει την παιδική ηλικία με σοβαρές διαταραχές.

4.3. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Ελάχιστα είναι σήμερα τα νοικοκυριά στην Ελλάδα στα οποία δεν υπάρχει μια τουλάχιστον συσκευή τηλεόρασης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία διαφόρων ιδιωτικών οργανισμών που ασχολούνται με δημοσκοπήσεις και μελέτες για τη θεαματικότητα.

Η τηλεόραση έχει τη θέση της σαν ένα αντικείμενο έπιπλο μέσα στο σπίτι, αλλά είναι ταυτόχρονα και μια από τις πρακτικές του λεγόμενου ελεύθερου χρόνου, ένα παράθυρο στον κόσμο, ένα απόθεμα συσσωρευμένου γνωστικού, συναισθηματικού και ηθικού φορτίου. Η παρουσία της λοιπόν δεν μπορεί να είναι ουδέτερη.

Αντίθετα επηρεάζει την οικογενειακή ζωή και επικοινωνία και μάλιστα δέχεται τις σημαντικότερες επιρροές αφού εκεί είναι ο χώρος της πρώτης εισβολής και επιπλέον έχει και νέους ανθρώπους στο στάδιο της κοινωνικοποίησης.

Η τηλεόραση μπορεί να απομακρύνει τα μέλη της οικογένειας επιβάλλοντος την σιωπή και περιορίζοντας την λεκτική επικοινωνία, όπως συγχρόνως να ενώνει την οικογένεια γύρω της (ακόμη και σωματικά) μπορεί να δημιουργεί αντιθέσεις αλλά συγχρόνως να δημιουργεί κοινά θέματα συζήτησης, αντιδικίας, να διευκολύνει την εκτόνωση εμπειριών μεταξύ των μελών της οικογένειας που μοιράζονται τις ίδιες συγκινήσεις, χαρές, απογοητεύσεις.

Το πρόγραμμα της ζωής των μελών της καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το τηλεοπτικό πρόγραμμα. Οι συνήθειες φαγητού έχουν αλλάξει, οι εορταστικές και οικογενειακές εκδηλώσεις και συναντήσεις έχουν μειωθεί σημαντικά, γιατί η τηλεόραση με τις εκπομπές και τα προγράμματά της, έχει υποκλέψει πραγματικά όλες τις παραστάσεις οι οποίες αποτελούσαν στο παρελθόν το κέντρο της οικογενειακής ζωής.

Όπως είναι γνωστό η τηλεόραση είναι ιδιαίτερα ελκυστική για τα μικρότερα μέλη της οικογένειας. Από τη βρεφική ηλικία, τα οπτικά περισσότερο και μετά τα

ακουστικά ερεθίσματα, τραβούν την προσοχή τους και προκαλούν φωνητικές αντιδράσεις. Σε μεγαλύτερη ηλικία ακόμα το στοιχείο του παραμυθιού και της επανάληψης, ο ρυθμός, η εικόνα, τα πρότυπα που προσφέρει είναι από τα στοιχεία που καθλώνουν τα παιδιά στην τηλεόραση, περίπου μιάμιση έως 3 ώρες το Σαββατοκύριακο, ένα πολύ μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου τους. (Μακρίδης Κλήμης, Τηλεόραση και επικοινωνία, 1988, σελ. 308).

«Ο Μύθος της τηλεόρασης σαν σημείο συγκέντρωσης της οικογένειας δεν φαίνεται να επαληθεύεται. Το +5 των παιδιών βλέπουν συνήθως μόνα τους τηλεόραση (προς αναζήτηση συντροφιάς και με αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη απομόνωσή τους) ενώ τα υπόλοιπα βλέπουν συνήθως άλλα παιδιά και λιγότερο από 1/5 των μητέρων λένε ότι βλέπουν συνήθως τηλεόραση με τα παιδιά τους. Αντίθετα πάνω από τις μισές μητέρες λένε ότι παρακολουθούν τις εκπομπές που αρέσουν στα παιδιά τους, απαντούν ότι συζητούν μαζί τους αυτά που βλέπουν τα παιδιά τους στη TV θα λέγαμε λοιπόν ότι ενώ η τηλεόραση δεν είναι απαραίτητα μια κοινή οικογενειακή δραστηριότητα, χρησιμοποιείται συχνά σαν ένα μέσο προσέγγισης του παιδιού μέσω των αγαπημένων του εκπομπών. Αυτό παρατηρείται κάπως πιο έντονα στις οικογένειες που οι γονείς έχουν υψηλό

μορφωτικό επίπεδο (Μακρίδης Κλήμης, Τηλεόραση και επικοινωνία, 1988, σελ. 309).

Η τηλεόραση έχει σήμερα υφαρπάξει μερικές κοινωνικοποιητικές αρμοδιότητες που στο παρελθόν ανήκαν στην οικογένεια. Η προβολή όμως βίας έχει σοβαρές συνέπειες όχι μόνο στην ομαλή ανάπτυξη των παιδιών αλλά και προπάντων στις ίδιες τις μεταξύ των μελών σχέσεις. Πέραν του ότι τώρα τα μέλη της έχουν λιγότερο καιρό για προσωπικές επαφές, λιγότερες σχέσεις μεταξύ τους και λιγότερο χρόνο για την από κοινού συζήτηση των οικογενειακών προβλημάτων, υπάρχει μια τεταμένη ατμόσφαιρα στη συμπεριφορά των μελών που οφείλεται στις εκτεταμένες σκηνές βίας και επιθετικότητας που προβάλλονται από την τηλεόραση.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Ναυρίδη (1988, σελ. 102) ο έλεγχος, οι απειλές, οι υποσχέσεις, οι τιμωρίες, είναι εστίες συγκρούσεων που περιστρέφονται γύρω από την τηλεόραση και τα συγκεκριμένα προγράμματά της, η οποία με τη σειρά της γίνεται συχνά αφορμή διενέξεων μεταξύ γονέων και παιδιών και αμοιβαίας εκτόνωσης. Διενέξεις ως προς ασήμαντους λόγους π.χ. σχετικά με το ποιος θα αποφασίσει πότε και ποιο πρόγραμμα θα δει το παιδί στη τηλεόραση ή ποιο κανάλι θα παρακολουθήσει η οικογένεια.

Στις συγκρούσεις αυτές επαναλαμβάνεται ως αφορμή το στερεότυπο σχήμα όπου τα παιδιά με την ευερεθιστικότητα και απομόνωση που αποκτούν λόγω της προβαλλόμενης βίας αισθάνονται ότι καταπιέζονται και επιδιώκουν περισσότερες πρωτοβουλίες, ενώ οι γονείς δυσκολεύονται να τους τις δώσουν. Η Μ. Γουίν (1991, σελ. 113) αναφέρει ως την πιο προφανή ζημιά στις οικογενειακές σχέσεις, τις περιορισμένες ευκαιρίες για συζητήσεις και διαφωνίες ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά ή και ανάμεσα στα αδέρφια. Η παλιά ωραία συνήθεια να πηγαίνεις το παιδί για ύπνο και να αποκοιμάται με το άκουσμα μιας ιστορίας ή ενός παραμυθιού από τη μαμά ή τη γιαγιά του, παραχωρεί τώρα τη θέση της στις φωνές και τα κλάματα του παιδιού, γιατί αυτό θέλει να δει λίγο ακόμη τηλεόραση. Έτσι πολλές φορές η ημέρα τελειώνει για πολλά παιδιά με μια σύγκρουση με τους γονείς του ή εάν το παιδί μπορέσει τελικά να επιβληθεί, μετά από τη θέα μιας εντελώς ακατάλληλης τηλεοπτικής εκπομπής για την ηλικία του.

Παράλληλα οι αλληπάλληλες διαφημίσεις που προβάλλονται από την τηλεόραση καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας, δίνουν κι αυτές το δικό τους στίγμα στις σχέσεις μεταξύ γονέων – παιδιών.

Πιο συγκεκριμένα εκτιθέμενα τα παιδιά σε έναν επαναλαμβανόμενο καταναλωτικό «όργιο» τους

δημιουργείται το αίσθημα της ανάγκης απόκτησης υλικών αγαθών που σε διαφορετικές συνθήκες θα αγνοούσαν ακόμα και την ύπαρξή τους. Η «επιτακτική» αυτή ανάγκη των παιδιών προβάλλεται σαν απαίτηση προς τους γονείς τους, οι οποίοι τις περισσότερες φορές αδυνατούν οικονομικά να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις των παιδιών τους, με αποτέλεσμα τα τελευταία να γίνονται δυστυχημένα. Αρκετές είναι οι περιπτώσεις όπου τα παιδιά παθαίνουν κατάθλιψη στη θέα των πολυπρόθητων υλικών αγαθών που δεν μπορούν να έχουν και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που τα αντικείμενα αυτά τα κατέχουν φίλοι ή συμμαθητές τους. Η συμπεριφορά αυτή των παιδιών δυσχεραίνει την ομαλή οικογενειακή ζωή και δημιουργεί ποικίλα προβλήματα και αντιδράσεις, τόσο από την μεριά των γονέων που νοιώθουν άχρηστοι και ανίκανοι να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των παιδιών τους όσο και από την πλευρά των παιδιών που αισθάνονται ότι μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον που λίγα έχει να τους προσφέρει.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι δεν είναι μόνο οι σκηνές βίας και εγκληματικότητας που προκαλούν δυσλειτουργία στην ενδοοικογενειακή ζωή αλλά και τα «αθώα» διαφημιστικά μηνύματα. Παρόλα αυτά γεγονός είναι ότι οι τηλεοπτικές σκηνές βίας προβάλλουν τρόπους και συμπεριφορές που είναι δυνατόν να

καταχωρηθούν στο υποσυνείδητο και να χρησιμοποιηθούν σαν αντίδραση σε δεδομένη χρονική στιγμή. Είναι λοιπόν πολύ εύκολο οι βίαιες τηλεοπτικές σκηνές να μετατραπούν σε πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία είναι δυνατόν να υιοθετηθούν τόσο από τα παιδιά όσο και από τους γονείς μετατρέποντας την ήρεμη οικογενειακή ζωή σε εστία βίαιων συγκρούσεων.

4.4. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στη δυνατότητα που έχει η τηλεόραση ως παράγοντας της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης, ειδικά κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού. Τα παιδιά που βρίσκονται στο στάδιο της ανάπτυξης αφιερώνουν πολύ χρόνο από τη ζωή τους στη τηλεόραση με αποτέλεσμα να αποσπάζεται η προσοχή τους από άλλες ασχολίες και από τα παιχνίδια τους. Η τηλεόραση τους μεταβιβάζει αξίες και πρότυπα ρόλων και η επίδρασή της στη ζωή του παιδιού είναι εξίσου σημαντική όπως είναι αυτή των γονέων και των δασκάλων. Όσο περισσότερη τηλεόραση βλέπει το παιδί μαζί με τους γονείς του, όσο συχνότερα γίνεται από

αυτούς: η επιλογή των τηλεοπτικών εκπομπών και όσο περισσότερο συζητούν σχετικά με το πρόγραμμα που παρακολουθούσαν, τόσο περισσότερο εντάσσεται η τηλεόραση ως σημαντικός παράγοντας κοινωνικοποίησης κάτω από την κοινωνικοποιητική επίδραση των γονέων και των δασκάλων.

Με αυτήν ακριβώς την κοινωνικοποιητική δυνατότητα της η τηλεόραση μεταβιβάζει στα παιδιά και στους νέους πρότυπα συμπεριφοράς και κοινωνικούς ρόλους, που δεν γίνονται πάντα αποδεκτά από το κοινωνικό σύνολο και επηρεάζουν αρνητικά την κοινωνική τους συμπεριφορά. Σκληρές βίας και επιθετικότητας είναι πολύ συνηθισμένα φαινόμενα στην τηλεόραση. Τα παιδιά βλέπουν ένα σωρό παραδείγματα και μεθόδους με τις οποίες μπορεί κανείς να τραυματίσει και να πληγώσει τους άλλους. Βλέπουν και βιώνουν καταστάσεις, που προκαλούν έντονα την προσοχή τους και τα φορτίζουν συναισθηματικά. Διαπιστώνουν ότι μπορεί να μην έχει επιτυχία ο κάθε «κακός» όταν χρησιμοποιεί βίαιες μεθόδους, αυτό όμως δεν συμβαίνει με τον ήρωα ή τον πρωταγωνιστή. Συμπεραίνουν λοιπόν ότι η βία και η επιθετικότητα μπορεί να ανταμειφθούν, φτάνει τα κίνητρα να είναι κοινωνικά αποδεκτά. Όπως και να έχει είναι γεγονός πως η τηλεόραση μπορεί να κοινωνικοποιήσει το παιδί, δείχνοντάς του το

παιχνίδι, ψυχαγωγώντας το ομαδικά, παρουσιάζοντας τη ζωή του παιδιού σε άλλες χώρες, δίνοντάς του σωστά παραδείγματα, σπρώχνοντάς το με σωστή διαπαιδαγώγηση στην ομαδικότητα, την αλληλεγγύη, τη σωστή άμιλλα, το δημιουργικό παιχνίδι. Αυτό μπορεί να γίνει όταν π.χ. η τηλεόραση παρουσιάζει έργα που δείχνουν τα παιδιά να δημιουργούν ελεύθερα και σε δικό τους χώρο όπως είναι οι παιδουπόλεις ή η Ντίσνεϋλαντ, όταν παρουσιάζει παιδικές ομαδικές εκδρομές, οι οποίες τονίζουν το στοιχείο της ομαδικότητας της ένταξής τους σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό σύνολο και η επικοινωνία μεταξύ τους μέσω των ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα. Επίσης όταν δείχνει εκπομπές που παρουσιάζουν τον τρόπο που μπορούν να κάνουν εξερευνήσεις στη φύση και το πώς θα πρέπει να ανατρέφουν και να συμπεριφέρονται στα ζώα.

Αντίθετα, έργα για αναμορφωτήρια, με βασανισμούς παιδιών, με υπόθεση από τα δυστυχημένα παιδικά ή τη ζωή παιδιών σε χωρισμένα ζευγάρια, από ορφανά και κατατρεγμένα παιδιά όλα αυτά παίζουν ρόλο τελείως αρνητικό και τραυματίζουν ανεπανόρθωτα την ευαίσθητη ψυχή των παιδιών.

Από την άλλη όμως η τηλεόραση δεν πρέπει να δημιουργεί στο παιδί παραστάσεις και εντυπώσεις ότι όλα είναι εύκολα και προσιτά ούτε να παρουσιάζει έργα όπου

δείχνεται το δίκτυο του ισχυρότερου, όπου ο πονηρός που τον παρουσιάζουν έξυπνο, και κυριαρχεί, όπου η επιτυχία είναι εξασφαλισμένη με τρόπο βίαιο και ανταγωνιστικό. Γενικά όλα αυτά κάνουν στο τέλος κακό με όλες τις γνώσεις που μπορούν να προσφέρουν, προσδίδουν στο παιδί κοινωνικοποιητικούς παράγοντες με λανθασμένα πρότυπα που δημιουργούν στο παιδί σύγχυση, φόβο και αβεβαιότητα.

Η τηλεόραση όμως μπορεί και πρέπει να παρουσιάζει και την άλλη πλευρά, δηλαδή να δείχνει πως πέρα από την ανταγωνιστικότητα υπάρχει η συλλογικότητα και πως ο ανταγωνισμός πρέπει να έχει τη μορφή της ευγενής άμιλλας. Πρέπει στα παιδιά να περαστεί το μήνυμα πως μέσα από την κοινωνικότητα, τη συλλογική δράση και την άμιλλα με ανθρώπινο πρόσωπο, μπορεί ο άξιος και ο ικανός να ξεχωρίσει με τον προσωπικό του μόχθο, το ταλέντο του και τις κλίσεις του, και να αναπτύξει δημιουργικά την προσωπικότητά του και να πετύχει.

Η απρόσωπη όμως σχέση μεταξύ τηλεόρασης και παιδιού στη κοινωνικοποιητική διαδικασία αποτελεί γεγονός. Η έλλειψη αμεσότητας και διαπροσωπικής σχέσης των παραγόντων εκείνων που συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία, περιλαμβάνει και κάποια θετικά στοιχεία. Στην τηλεοπτική κοινωνικοποιητική διαδικασία

δεν υπάρχει διαπροσωπική σχέση και επαφή, συνεπώς απουσιάζουν και οι πειθαναγκαστικοί μηχανισμοί ένταξης και επομένως αποφεύγονται οι αμφίδρομες επιθετικότητες και συγκρούσεις, όπως συμβαίνει κυρίως στις πρωτογενείς, αλλά και στις δευτερογενείς ομάδες κοινωνικοποίησης. Παρόλα αυτά όμως υπάρχει μια συνεχής μονόδρομη και μονόπλευρη ροή και αποστολή κάθε μορφής βίας και επιθετικότητας, πέρα φυσικά από όλα τα άλλα μηνύματα που στέλνει, την οποία δέχεται παθητικά και σχεδόν αγόγγυστα ο αποδέκτης. Όσο αθόρυβα και ανεπαίσθητα και αν συμβαίνει αυτός ο καταϊγισμός, έστω και αν δεν φαίνεται αμέσως η ζημιά που προξενεί, μπορεί ωστόσο να έχει καθοριστικές επιδράσεις στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των τηλεθεατών και κυρίως των παιδιών.

Αποτελεί γεγονός ότι τα περισσότερα παιδιά βλέπουν πολύ τηλεόραση, επομένως και πολλές σκληρές βίας και επιθετικότητας. Πολλοί γονείς νομίζουν ότι έχουν τον απόλυτο έλεγχο πάνω στα παιδιά τους, σχετικά με τη διάρκεια παρακολούθησης της τηλεόρασης. Με μεγάλη έκπληξη πολλοί από αυτούς τους γονείς και παρά την πεποίθησή τους ότι τα παιδιά τους βρίσκονται από νωρίς στα κρεβάτια τους, διαπιστώνουν ξαφνικά, πως παρακολουθούν μέχρι τις μεσονύκτιες ώρες τις πιο ακατάλληλες τηλεοπτικές εκπομπές και μάλιστα μπροστά

στα μάτια των γονιών τους, κρυμμένα πίσω από τους καναπέδες που οι ίδιοι οι γονείς τους κάθονται ή ανοίγοντας κρυφά την τηλεόραση που οι ίδιοι οι γονείς τους έχουν τοποθετήσει στο δωμάτιο των παιδιών τους.

Το πρόβλημα όμως δεν σταματάει εδώ. Τα παιδιά κι αν ακόμα δεν βλέπουν κρυφά τηλεόραση και αν πραγματικά αποφεύγουν να βλέπουν φιλμ όπως αστυνομικά και άλλα έργα γεμάτα από βίαιες και αιματηρές σκηνές, η επιθετικότητα και η βία κάνουν την εμφάνισή τους ακόμα και στα πιο αθώα ψυχαγωγικά παιδικά προγράμματα. Κατά την κοινωνικοποιητικά διαδικασία αυτές οι ίδιες οι μορφωτικές εμπειρίες και γνώσεις, που έχουν σκοπό να διευρύνουν τον ορίζοντα μάθησης του παιδιού και να το διασκεδάσουν, δεν φτάνουν στη μικρή οθόνη φιλτραρισμένες και απαλλαγμένες από τη βίαιη και επιθετική «ακτινοβολία». (Βασίλης Βοϊδάσκης, Τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις τους στα παιδιά και στους νέους 1992 σελ. 120).

Στην τηλεόραση όμως δεν προβάλλονται μόνο σκηνές βίας, ακούγονται και εκφράσεις που αποτελούνται από άσχημο και χυδαίο λεξιλόγιο, που εύκολο μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν λεκτική βία και επιθετικότητα. Στις προβαλλόμενες αθλητικές διοργανώσεις που φαινομενικά στοχεύουν να καλλιεργήσουν και να προβάλλουν το αθλητικό πνεύμα και ιδεώδες, πνέει ο ισχυρός άνεμος της

βίας. Αλλά και στο χώρο της ειδησεογραφίας και της πληροφόρησης οι σκηνές βίας και επιθετικότητας που παρουσιάζονται καθημερινά ξεπερνούν ακόμα και την πιο νοσηρή φαντασία. Τα δελτία ειδήσεων και οι δημοσιογραφικές εκπομπές προτιμούν να υπερτονίζουν και να κάνουν εκτεταμένα ρεπορτάζ και έρευνες σε θέματα που αφορούν κυρίως εγκληματικές πράξεις, πολιτική αθλιότητα και κοινωνικό ξεπεσμό. Οι ευχάριστες πλευρές των γεγονότων που διαδραματίζονται στο κόσμο αν αναφερθούν στα δελτία ειδήσεων, θα περάσουν σίγουρα στα «υψηλά γράμματα» διαθέτοντας γι' αυτά ανύπαρκτο τηλεοπτικό χρόνο. Έτσι η διαδικασία κοινωνικοποίησης μέσω της τηλεόρασης πρόκειται για μια μαθησιακή διαδικασία όπου το παιδί σε ένα ευχάριστο και οικείο περιβάλλον μαθαίνει, συνηθίζει και θεωρεί την άσκηση βίας ως τρόπο ζωής.

4.5. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΤΑΡΑΓΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Δεν πρόκειται για τα μάτια. Δεν πρόκειται για την υγεία των ματιών και τις ενδεχόμενες συνέπειες πάνω σε αυτήν όλων εκείνων των παραγόντων που συνιστούν το

θέαμα και το πρόβλημα «Βία και τηλεόραση» στα σπίτια. Αυτό είναι μια εντελώς δευτερεύουσα τεχνική υπόθεση που λύνεται με τη συμμόρφωση σε ορισμένους κανόνες φωτισμού και καθίσματος.

Πρόκειται για κάτι απείρως σημαντικότερο και πολύπλοκο και δύσκολο και μη, ίσως υποπτευόμενο. Δηλαδή για την κολοσσιαία θετική ή αρνητική επίδραση, που ασκεί η τηλεόραση με τα προγράμματά της στην ψυχική υγεία των τηλεθεατών και ιδιαίτερα εκείνων που ανήκουν στην ευαίσθητη σχολική ηλικία.

Αυτό συμβαίνει γιατί την εποχή της εμφάνισης και του ριζώματος της τηλεόρασης, τα παλιά πρότυπα και τα είδωλα, τα οποία χρησιμοποιούσε αναγκαστικά το παιδικό εγώ για να οικοδομήσει τη δική του προσωπικότητα βρίσκονταν σε ολοκληρωτική διάσπαση, διάλυση και κατάρρευση, όπως το γονεϊκό και κυρίως το πατρικό υπερεγώ, και αυτό όπως είδαμε λόγω των βαθιών οικονομικοκοινωνικών διαφοροποιήσεων.

Το υπερεγώ είναι η απαγόρευση και η καταστολή της επιθυμίας, του αυθορμητισμού του παιδιού, που έχει γίνει εσωτερικό του βίωμα και έχει κρυσταλλωθεί μέσω του σαν αναστολή (Γαλανός Γ., Δοκίμια κοινων. ψυχολογίας, 1980, σελ. 102).

Βέβαια, για μας, αυτό το υπερεγώ δεν έχει ούτε τις διαστάσεις ούτε την ποιότητα, ούτε και τη μοιραιότητα

φροϋδικού υπερεγώ, ούτε και τον ανθρωπομορφισμό του αλλά αποτελεί έναν σχηματισμό που επηρεάζεται από το ιστορικό περιβάλλον και που τελικά εκφράζει μέσα στο παιδικό Εγώ και μέσα στο βιολογικά προσδιοριζόμενο παιδικό αυθορμητισμό τα κοινωνικά παραδεκτά πρότυπα που του αντιμάχονται. (Γαλανός Γ., Δοκίμια κοινων. ψυχολογίας, 1980, σελ. 103).

Επομένως, υπήρχε γύρω στο παιδί ένα «κενό» από είδωλα, εικόνες και παραστάσεις που θα ταυτοποιούνταν μαζί τους για να θεμελιώσει το δικό του εσωτερικό κόσμο και για να πλάσει τη δική του ταυτότητα – εικόνα, και αυτό το κενό ήρθε να το γεμίσει η τηλεόραση προσφέροντας στο παιδί τα δικά της είδωλα, τους ήρωες και τις εικόνες που εξυμνούν τη βία και την καθιστούν μοναδικό όπλο για την εξοικονόμηση αγαθών στη σημερινή κοινωνία.

Την τηλεόραση λοιπόν δεν την διαλέγει κανείς αλλά την υφίσταται ακόμη περισσότερο τα παιδιά τα οποία όπως έχουν διαμορφωθεί οι ανθρώπινες ατομικές, οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις στη καταλυτική αυτή εποχή μας, την υφίσταται καθημερινά, συστηματικά, επίμονα, ρυθμικά.

Παρακολουθούν σήριαλ, εκπομπές, τηλεταινίες που τους αρέσουν λίγο ή περισσότερο αλλά πάνω από όλα δημιουργούν εντυπώσεις βίαιες και συγκλονιστικές που

επηρεάζουν είτε συνειδητά, είτε ασυνείδητα τον ψυχοσυναισθηματικό τους κόσμο.

Υπάρχουν πολλές και διαφορετικές μορφές τηλεοπτικής βίας οι συνέπειες των οποίων ποικίλουν. Επιπλέον ο ίδιος τύπος τηλεοπτικής βίας έχει διαφορετικές επιπτώσεις σε διαφορετικά παιδιά. Ακόμα η συχνότητα εμφάνισης της βίας και ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο. Οι επιπτώσεις μιας σκηνής βίας ποικίλουν ανάλογα με το εάν παρουσιάζεται σε κοντινό ή μακρινό πλάνο, σε αργή ή γρήγορη κίνηση. Έτσι το να βλέπει ένα παιδί σε κοντινό πλάνο ένα παραμορφωμένο από την οδύνη πρόσωπο είναι πολύ πιο τραυματικό από το εάν έβλεπε την ίδια σκηνή σε μακρινό πλάνο. Επίσης η μεγάλη διάρκεια μιας σκηνής ακόμη και αν δεν είναι πολύ βίαιη γίνεται πηγή άγχους. Προκαλεί πολύ μεγαλύτερη αγωνία από ότι μια γρήγορη επιθετική πράξη που δεν έχει το χρόνο να εγγραφεί στη συνείδηση.

Μπορούμε να διακρίνουμε πολλούς τύπους τηλεοπτικής βίας (σωματικής ή ψυχολογικής, έκδηλης ή λανθασμένης, δικαιολογημένης ή αδικαιολόγητης, επίσημης ή ανεπίσημης) των οποίων ο βαθμός βεβαιότητας διαφέρει. Εκείνο όμως που παίζει ένα καθοριστικό ρόλο είναι ο «ρεαλισμός» της σκηνής βίας: όσο πιο «ρεαλιστική» είναι τόσο πιο τραυματική γίνεται για

το παιδί. Έτσι η ωμή περιγραφή της βίας στις ειδήσεις φοβίζει περισσότερο από κάθε άλλη μορφή βίας.

Οι πυροβολισμοί επηρεάζουν λιγότερο από τη θέα των τραυμάτων. Οι σκοτωμένοι δεν προκαλούν τόσο φόβο όσο η εικόνα του ανθρώπου που υποφέρει. Τα όπλα φοβίζουν λιγότερο από ότι τα μαχαίρια και τα αιχμηρά αντικείμενα, γιατί με τα τελευταία η πάλη γίνεται σώμα με σώμα. Οι σκηνές που είναι φορτισμένες με μια έντονη δραματική ένταση, μέσα σε ένα χώρο που θυμίζει την καθημερινή ζωή των παιδιών, προκαλούν ιδιαίτερη ταραχή. Δεν είναι τόσο το θέμα όσο η ατμόσφαιρα που τραυματίζει το παιδί. Τα προγράμματα φρίκης και ορισμένες ταινίες επιστημονικής φαντασίας τρομάζουν περισσότερο τα παιδιά από ότι τα αστυνομικά ή τα «γουέστερν», ίσως γιατί δεν τα κατανοούν καλά (Βρύζας Κ., Μέσα επικοινωνίας και παιδική ηλικία, 1997 σελ.196).

Οι αστυνομικές ταινίες χαρακτηρίζονται από τη σύγκρουση ανάμεσα στο καλό και στο κακό. Στις ταινίες αυτές η διήγηση συντηρεί αδιάλειπτα ένα αίσθημα βεβαιότητας – αβεβαιότητας. Μέσα σε μια κοινότητα που ζει σε συνθήκες ηρεμίας και αθωότητας, έρχεται ένας ξαφνικός φόνος που αναιρεί την αθωότητα, γεννάει την ενοχή και διαταράσσει την κοινωνική συνοχή. Όλοι γίνονται ύποπτοι και η κοινότητα κινδυνεύει να αποδιοργανωθεί. Ο αστυνομικός που εκπροσωπεί την

ηθική της κοινότητας αναλαμβάνει το δύσκολο έργο της αποκάλυψης του δολοφόνου. Η εξερεύνηση του εγκλήματος όμως συναντάει χίλια δυο εμπόδια. Η αβεβαιότητα για το ποιος είναι ο πραγματικός ένοχος δημιουργεί αισθήματα αγωνίας. Η ιδιοφυία ωστόσο του αστυνομικού θα λύσει το αίνιγμα και σαν συνέπεια θα αποενοχοποιήσει τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας και τον τηλεθεατή. Στο τέλος, ο βίαιος, ο «κακός» τιμωρείται, πράγμα που μπορεί να δημιουργήσει αισθήματα αποδοκίμασίας της βίαιης συμπεριφοράς. Ακόμα, η χαρά της τιμωρίας μπορεί να καλύψει, εν μέρει, τη βιαιότητα του τιμωρού. Ωστόσο κατά την εκτύλιξη της ιστορίας, η βία σαν μέσο έκφρασης και δράσης εμφανίζεται με μεγάλη συχνότητα και επηρεάζει τον ψυχισμό του παιδιού.

Οι ταινίες «γουέστερν» είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς στα παιδιά. Στις ταινίες αυτές, ο τυπικός ήρωας, ο θρυλικός «καου-μπόϋ» ενώ αρχικά παρουσιάζεται μοναχικός και φαίνεται εύκολη λεία απέναντι στην παντοδυναμία των κακοποιών, αντιστέκεται σθεναρά και επιβάλλει το νόμο. Δεν έχει τόση σημασία αν ο ίδιος είναι από τη μεριά του νόμου. Συχνά έχει ένα σκοτεινό παρελθόν. Εκείνο που μετράει είναι η με κάθε μέσο τιμωρία των παρανόμων και η αποκατάσταση της τάξης. Οι σκληρές βίας είναι πολύ συχνές στις ταινίες αυτές. Πρόκειται όμως για μια βία που έχει ένα τελετουργικό χαρακτήρα και γι' αυτό δεν προκαλεί

φόβο στα παιδιά. Οι συμπλοκές και οι σκοτωμοί δεν συνδέονται με την πραγματικότητα του θανάτου. Οι άνθρωποι πέφτουν, αλλάζουν, πεθαίνουν. Ο θάνατος δεν υφίσταται σαν ένα φυσιολογικό γεγονός ούτε έχει τραγική διάσταση. Δεν είναι παρά ένα παιχνίδι. Οι σκοτωμοί εντάσσονται μέσα στο κλίμα μυθοποίησης του ήρωα και χρησιμεύουν για να τονίσουν τα κατορθώματά του. Έτσι το παιδί δεν έρχεται αντιμέτωπο με τον θάνατο, ούτε τρομάζει. Οι ταινίες αυτές παρουσιάζουν συχνά τους «καλούς», «κάου-μπόϋ» να αποκρούουν με αυτοθυσία τους επιτιθέμενους «κακούς» ινδιάνους. Ένα ρατσιστικό μύθο που προσπαθεί να δικαιώσει τη γενοκτονία μιας φιλειρηνικής φυλής.

Υπάρχει τέλος στα παιδικά προγράμματα μια μορφή βίας που έχει ένα κωμικό χαρακτήρα, χωρίς κανένα ρεαλιστικό στοιχείο. Η μορφή αυτή βίας προξενεί κάποιο φόβο, αλλά πρόκειται για ένα φόβο – παιχνίδι. Οι δράκοι, τα φαντάσματα, οι μάγισσες και τα τέρατα, αυτά καθ' αυτά, δεν προκαλούν τραυματικές εμπειρίες. Το παιδί αποστασιοποιείται και γεύεται την ευχαρίστηση του «ψεύτικου φόβου» για να παίξει. Ο φόβος – παιχνίδι του παρέχει ασφάλεια. Τα παιδιά έχουν ανάγκη να εξωτερικεύουν τους δικούς τους προσωπικούς φόβους. Με το να μεταθέτουν στο «τρομακτικό» πρόσωπο της ιστορίας τους συγκεκριμενοποιούν, τους ελέγχους και

κυριαρχούν πάνω σε αυτούς. Πράγμα που τους δημιουργεί ένα αίσθημα ανακούφισης και σιγουριάς. Ακόμη και στο νευρωτικό παιδί, το αντικείμενο που προκαλεί αγωνία δεν είναι κάτι που θεωρείται κοινώς σαν «τρομερό» αλλά ένα οποιοδήποτε αντικείμενο.

Γενικότερα η επίδραση της τηλεόρασης στην παιδική ψυχολογία είναι σημαντική. Με την επανάληψη και τη συχνή προβολή της βίας, με τις ταινίες μυστηρίου και τρόμου, με παρουσίαση νευρωτικών και παθολογικών προσωπικοτήτων, η τηλεόραση μπορεί να προκαλέσει στο παιδί την ανάδυση νευρωτικής διαταραχής, όταν αυτή προϋπήρχε σε ετοιμότητα και σε λανθάνουσα κατάσταση από άλλες αιτίες ή μπορεί να προκαλέσει και εξαρχής την εμφάνιση αντιδραστικών νευρωτικών διαταραχών που είναι δυνατόν να διαρκέσουν και για μεγάλα χρονικά διαστήματα και να χρειαστεί και ειδική ψυχιατρική αντιμετώπιση όταν υπάρχει κατάλληλο προδιατεθειμένο έδαφος ή ευνοϊκό περιβάλλον, για την συντήρηση ή και για την ανάπτυξή τους. Τέτοιες διαταραχές μπορεί να πάρουν τη μορφή έντονης και αόριστης φοβίας ή μιας έμμονης φοβικής – φανταστικής παράστασης που να αναπαριστά το τραυματικό γεγονός που προβλήθηκε από την τηλεόραση ή παρόμοια φανταστικά βιώματα ή τη μορφή απείθαρχης αϋπνίας λόγω έντονου άγχους ή και με νυχτερινούς εφιάλτες με έντρομη αφύπνιση

(Παρασκευόπουλος, Εξελικτική Ψυχολογία, τόμος 3ος σελ. 90).

Από μια έρευνα σε μαθητές Γυμνασίου 13 – 14 ετών αποδείχτηκε πως ένα ποσοστό 8-10% είχε τέτοιες αντιδράσεις με τη μορφή έντονης φοβίας, άγχους και νυχτερινών εφιαλτικών καταστάσεων με κύριο αίτιο τα έργα θρίλερ της τηλεόρασης, που προβάλλονται κατά τις εννιά η ώρα και βλέπονται αναγκαστικά από τα πιο πολλά παιδιά.

Από ένα τεστ που δόθηκε σε κορίτσια – μαθήτριες της πρώτης τάξης σε γυμνάσιο της Θεσσαλονίκης, δηλαδή σε παιδιά στο μεταβατικό στάδιο προς την εφηβεία και με τα εξής ερωτήματα: α) τα έργα της τηλεόρασης, σας έχουν προκαλέσει διάφορες φοβίες, αγωνία, άγχος, ταραχή, τρόμο, αϋπνία ή εφιάλτες ή ξύπνημα με εφιαλτικές καταστάσεις; β) μήπως όλες αυτές οι καταστάσεις προϋπήρχαν από άλλες αιτίες, και η τηλεόραση της ενίσχυσε ή τις έκανε να μονιμοποιηθούν; προκύπτουν τα παρακάτω αποτελέσματα.

1. 28 μαθήτριες από τις 48, δηλαδή ένα ποσοστό περίπου 75% απάντησαν καταφατικά πως τα έργα της τηλεόρασης τους δημιούργησαν μια από τις παραπάνω ή περισσότερες ή και όλες αυτές τις παθολογικές καταστάσεις

2. 10 μαθήτριες ή ποσοστό περίπου 25% απάντησαν αρνητικά

3. από την πρώτη ομάδα ένα ποσοστό 70% απάντησαν πως η μόνη αιτία γι' αυτές τις παθολογικές ψυχικές καταστάσεις ήταν η τηλεόραση, ένα ποσοστό 24% περίπου πως αυτές οι καταστάσεις προϋπήρχαν και η τηλεόραση τις ενίσχυσε, και τέλος, ένα ποσοστό 6% απάντησαν πως ενώ αυτές οι καταστάσεις προϋπήρχαν, με την τηλεόραση μονιμοποιήθηκαν και ενισχύθηκαν.

Επίσης, ένα άλλο ποσοστό περίπου 10% απάντησε πως έχει μεγάλη αγωνία για το τι θα συμβεί πιο κάτω κατά την εξέλιξη των διαφόρων επεισοδίων, άσχετα αν είναι θρίλερ ή όχι.

Παρακάτω αναφέρονται μερικές χαρακτηριστικές απαντήσεις των παιδιών:

- «Από μικρή οι γονείς μου με φόβιζαν για να πάω για ύπνο, λέγοντας μου ότι αν δεν κοιμηθώ θα έρθει κάποιος δράκος ή μάγισσα. Οι διάφορες ταινίες ενίσχυσαν τους φόβους, ώστε ακόμη και τώρα να φοβάμαι, όχι μήπως έρθει δράκος, αλλά κανείς κλέφτης ή δολοφόνος ή δραπέτης φυλακών ...».
- «Όταν άρχισα και έβλεπα τρομακτικά έργα στην τηλεόραση, άρχισα να φοβάμαι. Μ' έχει πιάσει ένα

φόβος και νομίζω πως δεν θα μου φύγει. Φοβάμαι κυρίως τη νύχτα ...»

- « ... Τα έργα της τηλεόρασης μου έχουν προκαλέσει φοβία, αγωνία, άγχος, τρόμο και ταραχή και δεν μου προκάλεσαν καθόλου αϋπνία, εφιάλτες, ξύπνημα με τρομακτικές παραστάσεις ...».
- « ... Τα τρομακτικά έργα που προκαλούν φόβο και μου δημιουργούν αϋπνίες αλλά και τρόμο. Πολλές φορές μου δημιουργείται ο τρόμος άσχετα από το αν είναι μέρα ή νύχτα. Αυτές οι καταστάσεις προϋπήρχαν από παλιά. Πολλές φορές όταν ήμουν μικρή μου έλεγαν ότι θα έρθει ο δράκουλας να φάει το φαγητό μου. Η τηλεόραση αυτές τις φοβίες μου τις ενίσχυσε και τις έκανε να μονιμοποιηθούν. Κυρίως τα βράδια έχω αϋπνίες και ακούω θορύβους (είναι φυσικά η φαντασία μου) βλέπω φώτα, νομίζω ότι μπαίνει μέσα στο σπίτι κλέφτης ...»

(Γαλανός Γ., Δοκίμια Κοινων. Ψυχολογίας, 1980, σελ. 129-131).

4.6. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ».

Η βία στην τηλεόραση και η δυναμική επίδρασή της στα παιδιά είναι θέματα για τα οποία εδώ και πολύ καιρό γίνονται πολλές συζητήσεις και επίσημες έρευνες. Όταν το 1972 η Γενική Γραμματεία Υγείας δημοσίευσε το «Ρεπορτάζ για τη σχέση της τηλεόρασης με την κοινωνική συμπεριφορά», οι τέσσερις από τους πέντε τόμους ήταν αφιερωμένοι στη μελέτη της επιρροής των τηλεοπτικών προγραμμάτων με σκηνές βίας. Τα πιο πολλά συνέδρια και τα ρεπορτάζ συγκεντρώνουν την προσοχή τους σε αυτό το σοβαρό θέμα επικεντρώνοντας κυρίως στα παιδιά.

Σύμφωνα με τους αριθμούς που έδωσε το FBI το 1975, ο αριθμός των νεαρών εγκληματιών αυξήθηκε κατά 1600% στην εικοσαετία 1952 – 1972. Το γεγονός αυτό συμπίπτει με την περίοδο που η τηλεόραση μπήκε έντονα στη ζωή των παιδιών. Εξαιτίας του ότι οι τηλεοπτικές εκπομπές που παρακολουθούσαν τα παιδιά ήταν γεμάτες από σκηνές βίας και εγκλήματα, φάνηκε πολύ λογικό να αναζητηθεί κάποια σχέση ανάμεσα στα δυο γεγονότα. Όμως παρά τις προσπάθειες δεν κατάφεραν ακόμα οι κοινωνιολόγοι και οι ερευνητές να προσδιορίσουν ακριβώς αυτή τη σχέση. Η βία, με όποιες μορφές και αν εμφανίζεται στη μικρή οθόνη, επηρεάζει βαθύτατα τη συμπεριφορά των παιδιών.

Φυσικά δεν είναι η μόνη που τα κάνει να συμπεριφέρονται αντι – κοινωνικά, αλλά αποτελεί ίσως το

σημαντικότερο παράγοντα (Winn M., Τσαλίκη Π. Η τηλεόραση ένας ξένος στο σπίτι, 1986, σελ. 69).

Ο ψυχίατρος δρ. Μ. Σέντεργουολ σε μια πρόσφατη εργασία του στην Επιθεώρηση της Αμερικανικής Ιατρικής Ένωσης γράφει: «Κάθε πράξη βίας είναι αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων – φτώχεια, έγκλημα, αλκοολισμός, ναρκωτικά άγχος – στους οποίους εκτίθενται τα παιδιά και των οποίων η τηλεόραση αποτελεί τμήμα της ζωής τους». (Τηλεόραση : Έγκλημα ή Επανάσταση , Χαλαξιάς Χρήστος Αθήνα 1997 σελ. 129).

Μια έρευνα που έκανε το Ινστιτούτο Προστασίας Νεότητας στην Πενσυλβανία των ΗΠΑ έδωσε τα ακόλουθα στοιχεία. Νέοι 16 μόλις ετών, είχαν συλληφθεί ήδη τρεις φορές για διάφορες παραβάσεις του νόμου. Το 53% των νέων αυτών απήντησαν ότι διέπραξαν το αδίκημα σε κατάσταση ψυχικής ταραχής. Όλοι δε οι παρασυρθέντες νέοι δήλωσαν, κατά την έρευνα ότι τους αρέσει πολύ η τηλεόραση (Μηλίτσης Ι., Προσέξτε το παιδί, 1982, σελ. 154).

Βέβαια η κοινή λογική επαναστατεί στην ιδέα ότι η βία στην τηλεόραση μπορεί να οδηγήσει τα κανονικά παιδιά στο έγκλημα ή στο να γίνουν περιθωριακά άτομα. Και είναι ακριβώς αυτή η αντίληψη που κάνει τους γονείς αρκετά ανεκτικούς στο να παρακολουθούν τα παιδιά τους προγράμματα βίας και εγκλήματα, παρά τις συμβουλές

των ψυχολόγων και των παιδαγωγών. Δεν μπορούν οι γονείς να δεχτούν εύκολα ότι η τηλεόραση προκαλεί στα παιδιά τους επιθετική συμπεριφορά αφού ο ρόλος της στην οικογένεια είναι διαφορετικός. Έχουν την τηλεόραση για να κρατάει τα παιδιά ήσυχα και παθητικά, να βάζει τέρμα στα θορυβώδη παιχνίδια τους, να σταματάει τους καυγάδες τους και να προφυλάσσει από πολλά άλλα οικογενειακά περιστατικά που θα μπορούσαν να είναι οδυνηρές εμπειρίες για τα παιδιά.

Η Selma Fraiberg λέει: «Δεν νομίζω ότι μια χυδαία τηλεόραση θα μπορούσε να κάνει τα κανονικά παιδιά μας κακοποιούς. Η επιρροή μιας τέτοιας ιστορίας στα παιδιά είναι πολύ πιο ανεπαίσθητη. Ας μην ξεχνάμε πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των γονιών στη δημιουργία της παιδικής συνείδησης. Ένα παιδί που έχει γερούς δεσμούς με τους γονείς του δεν θα απορρίψει εύκολα την συμβουλή τους. Θα του είναι αυτό τόσο δύσκολο όσο και να εγκαταλείψει αυτούς τους ίδιους τους γονείς του. Δεν πιστεύω ότι γι' αυτά τα παιδιά υπάρχει φόβος τέτοιας διαφθοράς».

Μια ανάλογη θέση έχουμε και από έναν κριτικό τηλεόρασης: «αν πραγματικά το να βλέπουμε προγράμματα άσχημα μας κάνει σιγά – σιγά όντα διεφθαρμένα, τότε η συνεχής παρακολούθηση καλών προγραμμάτων θα έπρεπε να μας κάνει αγίους! Δεν

γίνεται να συμβαίνει το ένα χωρίς να συμβαίνει το άλλο, εκτός αν δεχτούμε ότι το κακό είναι κάτι σαν τη χοληστερίνη, που μαζεύεται σιγά – σιγά στον οργανισμό και τον καταστρέφει, ενώ το καλό είναι κάτι σαν το σπανάκι που χωνεύεται και αποβάλλεται γρήγορα» (Winn M., Τσαλίκη Π., Τηλεόραση, ένας ξένος στο σπίτι, 1986, σελ. 70).

Αλλά, αν η βία στην τηλεόραση δεν προκαλεί βίαιη συμπεριφορά, τότε είναι απλή σύμπτωση το ότι με τον ερχομό της τηλεόρασης στα αμερικανικά σπίτια ήρθε και η χειρότερη επιδημία νεανικής βιαιότητας που γνώρισε ποτέ η χώρα αυτή;

Ο Μπρις Άγκερ, παραγωγός του Χόλυγουντ στην υποεπιτροπή της Γερουσίας των ΗΠΑ για την παιδική εγκληματικότητα έχει διαφορετική άποψη:

«Προτείνω ή να καταργήσουμε την τηλεόραση ή να επιβάλλουμε αποκλειστικώς παιδαγωγικά προγράμματα για τους νέους. Η τηλεόραση είναι σήμερα πανίσχυρη δύναμη, που στραγγαλίζει τους παραγωγούς και τους καλλιτέχνες που θέλουν να πραγματοποιήσουν μια γνήσια καλλιτεχνική δημιουργία. Δεν θα περιορίσουμε ποτέ το έγκλημα εάν δεν περιορίσουμε πρώτα την φθοροποιό επίδραση της τηλεόρασης πάνω στη νεολαία.

Ο Αμερικανός υπουργός Πρόνοιας Αβρ. Ρίμπικοφ στην υποεπιτροπή για την παιδική εγκληματικότητα δήλωσε:

«Έχω πεισθεί ότι η τηλεόραση με τα προγράμματα που παρουσιάζει διαφθείρει τη νεολαία, ιδιαίτερα μάλιστα όταν αυτά αναφέρονται σε πράξεις σαδισμού και κωνικότητας».

Ο αρχηγός του Ομοσπονδιακού Γραφείου Ερευνών του Έφ-Μπι-Αϊ δήλωσε τα εξής:

«Η τηλεόραση και οι κινηματογράφοι φέρουν σημαντικό μέρος της ευθύνης για την αυξημένη εγκληματικότητα των νέων, που έχει πάρει απειλητικές διαστάσεις για το κοινωνικό υπόβαθρο της Αμερικής» (Μηλίτσης Γ., Προσέξτε το παιδί, 1982, σελ. 155-156).

Οι περισσότερες απόψεις που έχουν εκφραστεί στην Ελλάδα παραπέμπουν σε έρευνες που έγιναν σε άλλες χώρες. Αυτές οι τελευταίες διαφοροποιούνται μεταξύ τους από την άποψη του τομέα διερεύνησης, των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και των αποτελεσμάτων τους.

Γενικά ο τομέας της έρευνας: Τηλεόρασης – εγκληματικότητας κατανέμεται στις έξι παρακάτω ερευνητικές κατευθύνσεις:

1. Τη μέτρηση των απόψεων του κοινού (και των ειδικών) γύρω από τη φύση και τη σημαντικότητα των σκηνών βίας και των συνεπειών τους.

2. Την απογραφή των ωρών παρακολούθησης της τηλεόρασης και της ποσότητας των σκηνών βίας που προβάλλονται
3. Την κοινωνιολογική μελέτη των συνεπειών, συγκρίνοντας τη συμπεριφορά των θεατών με αυτή των μη θεατών.
4. Τον καθορισμό των ψυχολογικών μηχανισμών που παρεμβαίνουν στη σχέση μεταξύ του θεατή και του περιεχομένου του μηνύματος
5. Την έρευνα της συνέπειας των σκηνών βίας με τη βοήθεια εργαστηριακών πειραμάτων.
6. Τη μελέτη της λανθάνουσας σημασίας του μηνύματος μέσα στο πολιτιστικό και διηγηματικό πλαίσιο της βίας

Μια πρώτη ομάδα ερευνών εντόπισε ότι παράλληλα με τη μεγάλη χρήση της τηλεόρασης που κάνουν, οι ανήλικοι παραβάτες προτιμούν τις διασκεδάσεις που συνδέονται με τη διέγερση, τον κίνδυνο ή την θρασύτητα. Συγκρίνοντας τις προτιμήσεις εφήβων που έφτασαν σε δικαστήριο ανηλίκων με τις προτιμήσεις μιας ομάδας μαθητών βρέθηκε ότι οι πρώτοι (οι παραβάτες) προτιμούν τα προγράμματα της τηλεόρασης με έντονες συγκινήσεις που διεγείρουν.

Πιο λεπτομερειακές έρευνες αποκάλυψαν ότι οι ανήλικοι παραβάτες ταυτίζονται εύκολα με τον ήρωα των

ιστοριών που παρακολουθούν και κυρίως ότι ψάχνουν να βρουν στα φανταστικά πρόσωπα της τηλεόρασης το μοντέλο για τη θετική ταύτιση το οποίο δεν βρίσκουν στο περιβάλλον τους.

Γενικότερα η βία σε συνδυασμό και εξάρτηση από το σεξ, από τη σεξουαλική ερεθιστικότητα και αποχαλίνωση θα έλεγα ότι είναι η ιδεολογία που διδάσκουν από την ελληνική τηλεόραση σχεδόν όλες οι τηλεοπτικές σειρές μερικών σύγχρονων εξαγριωμένων σκηνοθετιών, ντόπιων και ξένων που ανακαλύπτουν μέσα από τις σκηνές αυτές έναν άλλο εύκολο τρόπο ζωής που θα τους δώσει, έστω και περιστασιακά και χρήμα και δόξα και γυναίκες, μακριά από την κατεστημένη στοργή του πατέρα και της μάνας που συνήθως περιφρονούν.

Δεν είναι τυχαίο που από φτωχά εργαζόμενα παιδιά και νεαρούς του πλούτου και της ευμάρειας, αποτελούνται όλες οι συμμορίες των νεαρών κακοποιών που έχουν κατακλύσει τον τόπο μας.

Η ποιότητα της ζωής έχει γκρεμίσει προς τα κάτω και ο δάσκαλος της βίας είναι καθημερινά μέσα στα σπίτια των απλών ανθρώπων. Ζήτω λοιπόν η τηλεόραση, ζήτω η αποκάλυψη της βίας και των άγριων ενστίκτων που τάχα διδάσκουν, ενώ στην πραγματικότητα αποτελούν φυτώρια κακοποιών μέσα από τη διαδικασία της μίμησης και του

ρομαντισμού που διακατέχουν την εφηβική ηλικία συνήθως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

1. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Οι συνέπειες της τηλεοπτικής βίας και επιθετικότητας στο παιδί έχει πάρει στις μέρες μας τη μορφή προβλήματος. Τα τηλεοπτικά μηνύματα που δέχονται συνεχώς τα παιδιά, επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους και ως ένα σημείο την καθορίζουν. Το παιδί από πολύ μικρή ηλικία αρχίζει να παρακολουθεί τηλεόραση και να «εκτίθεται» σε τηλεοπτικά μηνύματα που άλλοτε είναι ωφέλιμα και άλλοτε βλαβερά για την αναπτυξιακή του πορεία, ανάλογα πάντα με τη φύση των εκπομπών που παρακολουθεί. Κατά τη περίοδο της ενσωμάτωσης της τηλεόρασης στη ζωή του παιδιού, οι γονείς είναι εκείνοι που επιλέγουν τις εκπομπές και τα προγράμματα που θα παρακολουθήσει το παιδί.

Από τα πρώτα κιόλας χρόνια της σχολικής του ζωής, το παιδί αναλαμβάνει πρωτοβουλίες σχετικά με τα προγράμματα που θα επιλέξει επηρεαζόμενο και από το

φιλικό του περιβάλλον. Ο κοινωνικός λειτουργός συνεργαζόμενος με το παιδί μπορεί να το βοηθήσει, να βελτιώσει τα κριτήρια επιλογής των προγραμμάτων που παρακολουθεί, καθώς επίσης να συζητάει και να επεξεργάζεται τα μηνύματα που εκλαμβάνει από τις τηλεοπτικές εκπομπές. Με αυτό τον τρόπο θα βοηθήσει το παιδί να καταλάβει τη διαφορά μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας, έτσι ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα που παρατηρούνται κατά καιρούς ανά τον κόσμο, με θύματα μικρά παιδιά που μιμούμενα τους τηλεοπτικούς τους ήρωες, προσπαθούν να πετάξουν πηδώντας από το παράθυρο του δωματίου τους στο κενό, ή ακόμα και περιπτώσεις όπου βλάπτουν και τρίτους πυροβολώντας στο σχολείο τους «ενοχλητικούς» συμμαθητές τους. Σε αρκετές περιπτώσεις η ταύτιση των παιδιών με τους τηλεοπτικούς ήρωες είναι τόσο μεγάλη που μετατρέπεται σε ψύχωση και αποβαίνει πολύ επικίνδυνη και για τα ίδια τα παιδιά αλλά και για το περιβάλλον τους.

Σκοπός του κοινωνικού λειτουργού είναι να προλαμβάνει σε αρχικό στάδιο τις προσκολλήσεις των παιδιών με τους ήρωες τους ούτως ώστε να τα βοηθήσει να απεγκλωβιστούν από τον «μύθο» που έχουν πλάσει με τη φαντασία τους γύρω από αυτά τα πρόσωπα.

Τη μεγαλύτερη ευθύνη για την επιλογή των εκπομπών που θα παρακολουθήσουν τα παιδιά την έχουν

οι γονείς. Αρκετές είναι οι περιπτώσεις όπου οι γονείς είτε από υπέρμετρη ελευθερία που έχουν δώσει στο παιδί, είτε από αδιαφορία, είτε από άγνοια για τις επιπτώσεις, αφήνουν τα παιδιά τους από πολύ μικρή ηλικία ανεξέλεγκτα να αποφασίζουν για το πότε και το ποια εκπομπή θα παρακολουθήσουν. Δεν είναι λίγες οι οικογένειες όπου στο παιδικό δωμάτιο εκτός από τα παιχνίδια και τα βιβλία περιλαμβάνουν και από μια συσκευή της τηλεόρασης.

Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να συμβάλει ώστε να μην παρατηρούνται τέτοια φαινόμενα, επισημαίνοντας στους γονείς τις τραγικές συνέπειες που μπορεί να έχει η χωρίς όρια ελευθερία που δίνουν στα παιδιά σχετικά με την παρακολούθηση εκπομπών, και εν συνεχεία να τους βοηθήσει να μπορούν να θέτουν όρια όσον αφορά τις ώρες που παρακολουθούν τα παιδιά τηλεόραση καθώς επίσης να επιλέγουν με σωστά κριτήρια το είδος των εκπομπών. Επιπλέον οι γονείς θα πρέπει να βοηθηθούν ώστε να μπορούν να διακρίνουν μια επιθετική συμπεριφορά του παιδιού και να τη διαχειριστούν κατάλληλα προς αποφυγή δυσμενών συνεπειών. Αυτό μπορεί να γίνει με συζήτηση μεταξύ γονιών και παιδιού γύρω από τις εκπομπές που παρακολουθούν και σχολιασμός των θεμάτων που προκύπτουν.

Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να εργαστεί συστηματικά και στο χώρο του σχολείου για την εξάλειψη του φαινομένου της επίδρασης της τηλεοπτικής βίας στα παιδιά σε συνεργασία και με τους δασκάλους, καθώς στο χώρο αυτό μέσα από τα γραπτά κείμενα, τις ζωγραφιές των παιδιών και το παιχνίδι μπορούν με μεγαλύτερη ευκολία να εντοπιστούν οι επιδράσεις της τηλεοπτικής βίας.

Το σχολείο ως βασικός φορέας κοινωνικοποίησης έχει τη δυνατότητα να περνάει μηνύματα, όπως και η τηλεόραση μόνο που στο σχολείο είναι πιο άμεση και υπάρχει η δυνατότητα διαλόγου. Επί τούτου οι δάσκαλοι μπορούν μέσω συζήτησης να επεξεργάζονται τηλεοπτικά μηνύματα που δέχονται τα παιδιά και να τα ερμηνεύουν με τέτοιο τρόπο ώστε να αποβαίνουν σε θετικές εμπειρίες. Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να επιδείξει στα παιδιά εναλλακτικούς τρόπους ψυχαγωγίας μέσω της τηλεόρασης παρακολουθώντας μεταξύ άλλων και τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Σε κοινοτικό επίπεδο ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να οργανώσει ημερίδες πάνω στο θέμα της τηλεοπτικής βίας και να ενημερώνει τους πολίτες μαζικά για τις επιπτώσεις του φαινομένου στα παιδιά αλλά και για τα μέτρα πρόληψης που μπορούν να παρθούν από τους ίδιους για την προστασία των παιδιών τους. Με αυτόν τον

τρόπο ο κοινωνικός λειτουργός δεν πετυχαίνει μόνο την πληροφόρηση του προβλήματος αλλά και την μαζική ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των πολιτών να διεκδικήσουν από το κράτος να πάρει μέτρα για την μείωση του προβλήματος που δημιουργούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ευθύνες μπορούν να αποδοθούν και στο ραδιοτηλεοπτικό συμβούλιο που επιτρέπει την ανεξέλεγκτη προβολή σκηνών βίας στην τηλεόραση καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας.

Όλοι οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί, εκπρόσωποι φορέων και υπηρεσιών, δημόσιων και μη, σε συνεργασία με άλλους επαγγελματίες ψυχολόγους, ψυχιάτρους, κοινωνιολόγους κ.α. θα μπορούσαν να συστήσουν μια εκστρατεία που να αναφέρεται στην αρνητική επιρροή που ασκούν στα παιδιά οι τηλεοπτικές εκπομπές που εμπεριέχουν οποιαδήποτε μορφή βίας, δημιουργώντας έτσι ένα μαζικό αρνητικό κλίμα πιέζοντας τα κανάλια να αλλάξουν τακτική.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

1. ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα θεωρείται σαν μια ζωτική διάσταση της βασικής γνώσης της κοινωνικής εργασίας. Γενικά, οι γνώσεις της έρευνας είναι απαραίτητες για την επιστημονική και εμπειριστατωμένη διερεύνηση, η οποία γίνεται η κινητήριος δύναμη για τη συστηματική πρόοδο των γνώσεων (Χ. Μουζακίτης, Μέθοδοι Οικογενειακής Θεραπείας 1990 Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα σελ.92).

Η διερευνητική έρευνα είναι εκείνη που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί και θεωρήθηκε από τους μελετητές σαν το πιο κατάλληλο είδος έρευνας, διότι επιτρέπει την ακριβέστερη εξέταση υποθέσεων και την ιεράρχηση του προβλήματος για παραπέρα έρευνα (Φίλιας Β., Συστηματική Κοινωνιολογία και Μεθοδολογία, Εκδόσεις Νέα Σύνορα 1977, σελ. 28).

Στην παρούσα λοιπόν μελέτη έγινε χρήση διερευνητική έρευνα που διενεργήθηκε με χρήση

ερωτηματολογίου με βασική έμφαση στην ανακάλυψη και κύριο χαρακτηριστικό την ευελιξία (Φίλιας Β., Συστηματική Κοινωνιολογία και Μεθοδολογία, Εκδόσεις Νέα Σύνορα 1977, σελ. 27).

2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της έρευνας αυτής ήταν να διαπιστώσουμε κατά πόσο και με ποιο τρόπο επιδρά η τηλεοπτική βία στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών 9-12 ετών. Για την διεκπεραίωση του σκοπού της έρευνας, μελετήσαμε τη βιβλιογραφία που στάθηκε δυνατόν να συλλέξουμε σχετικά με το θέμα μας.

Κύριος σκοπός της έρευνας.

Ο λόγος για τον οποίο επιλέξαμε δυο διαφορετικά σχολεία σε δυο διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας, ένα σχολείο στην Αθήνα και ένα στη Χίο ήταν για να διαπιστώσουμε κατά πόσο η τηλεοπτική βία επιδρά στα παιδιά της πρωτεύουσας σε σχέση με τα παιδιά της επαρχίας και τι είδους διαφορές παρατηρούνται.

Ο λόγος που μας κίνησε το ενδιαφέρον για τη μελέτη αυτή είναι η σχετική ανυπαρξία των μελετών στον ερευνητικό τομέα σε σχέση με την πληθώρα θεωρητικών μελετών.

Επί πλέον θεωρήσαμε ότι για την ολοκληρωμένη και σφαιρική κάλυψη του θέματος η διερευνητική διαδικασία ήταν απαραίτητο να συμπεριληφθεί:

Η μελέτη της επίδρασης της τηλεοπτικής βίας στην ηλικία 9-12 ετών επιλέχθηκε επειδή το άτομο σε αυτή την αναπτυξιακή φάση της ζωής του είναι εύπλαστο και ευάλωτο στις όποιες επιδράσεις δέχεται.

3. ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

Για την συλλογή των στοιχείων της έρευνας μας χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο ανοικτού αλλά και κλειστού τύπου κατάλληλα σχεδιασμένο από την ομάδα με την καθοδήγηση της υπεύθυνης καθηγήτριας το οποίο και απευθυνόταν σε παιδιά δημοτικών σχολείων της Αθήνας και της Χίου. Το ερωτηματολόγιο αυτό συμπληρώθηκε από ένα δείγμα που αποτελούσαν από 100 άτομα. Τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο του 2002, στην περιοχή της Χίου (58) άτομα και της Αθήνα (54 άτομα). Οι ερωτώμενοι ήταν όλοι παιδιά ηλικίας μέχρι 11

ετών που συναντήθηκαν με μέλη της ερευνητικής ομάδας στο χώρο του σχολείου τους. Για να επιτευχθεί υψηλή εγκυρότητα περιεχομένου το ερωτηματολόγιο συντάχθηκε από την ερευνητική ομάδα με βάση ελληνικές και διεθνείς μελέτες. Τα στοιχεία συλλέχθηκαν με προσωπική συνέντευξη, αφού επισημάνθηκε σε κάθε ερωτώμενο μαθητή, ότι μπορούσαν να μην απαντήσουν στις ερωτήσεις μας αλλά και ότι ανά πάσα στιγμή μπορούσαν να διακόψουν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, αν δεν αισθάνονταν καλά . Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διαρκούσε περίπου 15-20 λεπτά της ώρας.

4. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Αφού καθορίστηκε και διατυπώθηκε με ευκρίνεια το αντικείμενο της έρευνας, συντάχθηκε, ένα ερωτηματολόγιο το οποίο προσέγγιζε με διακριτικό τρόπο το αντικείμενο αυτό.

Το ερωτηματολόγιο ήταν κοινό για παιδιά είτε αρσενικού είτε θηλυκού γένους (για να υπάρχει δυνατότητα σύγκρισης) και διατυπωμένο κατά τέτοιο τρόπο ώστε:

- Να μην δημιουργηθεί οποιοδήποτε πρόβλημα σε σχέση με το σχολικό περιβάλλον, εφόσον εκεί πραγματοποιούνται η έρευνα
- Να μην ενοχληθεί ή κουραστεί κάποιο παιδί από το περιεχόμενό του
- Να υπάρχει σαφήνεια και απλότητα προκειμένου οι ερωτήσεις να γίνουν κατανοητές από τα παιδιά της συγκεκριμένης ηλικίας, ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου
- Να αποφευχθούν αρνήσεις (π.χ. λόγω φόβου, ανειλικρινείς απαντήσεις, ή δημιουργία αρνητικών συναισθημάτων στα ερωτώμενα παιδιά που κάθε άλλο παρά ευνοϊκά θα ήταν για την διεκπεραίωση του έργου.

Συνολικά το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει είκοσι οχτώ ερωτήσεις. Το είδος των ερωτήσεων ήταν:

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ (ηλικία, φύλο, εκπαίδευση, επάγγελμα μητέρας, πατέρα).

ΓΝΩΜΗΣ – ΠΙΣΤΗΣ προκειμένου να ανιχνευθεί το επίπεδο πληροφόρησης του ερωτώμενου παιδιού και να αναζητηθεί η γνώμη του ως προς το συγκεκριμένο θέμα.

Κριτήρια εισαγωγής και αποκλεισμού δεδομένων

Κριτήρια εισαγωγής στην έρευνα μας ήταν:

- η ηλικία
- η τάξη που φοιτούσαν

- η παρακολούθηση τηλεόρασης

και κριτήρια αποκλεισμού ήταν:

- μη πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια

- ερωτηματολόγια με λανθασμένα συμπληρωμένες απαντήσεις

Τελικά χρησιμοποιήθηκαν τα 100 (50 από κάθε πόλη) ερωτηματολόγια από το σύνολο των 112 που διανεμήθηκαν.

Κωδικοποίηση και Στατιστική Ανάλυση

Κάθε πιθανή απάντηση σε μια ερώτηση κωδικοποιήθηκε με έναν ακέραιο αριθμό ανάλογα με τον αριθμό των δυνατών απαντήσεων. Έπειτα τα δεδομένα εισήχθησαν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε μεταβλητές που η κάθε μια αντιπροσώπευε μια ερώτηση.

Το πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε για την εισαγωγή των κωδικοποιημένων δεδομένων και τη στατιστική επεξεργασία τους ήταν το SigmaStat 1.0 for Windows.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Κωδικοποίηση και Στατιστική Ανάλυση

Κάθε πιθανή απάντηση σε μία ερώτηση κωδικοποιήθηκε με ένα ακέραιο αριθμό ανάλογα με τον αριθμό των δυνατών απαντήσεων. Έπειτα τα δεδομένα εισήχθησαν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε μεταβλητές που η κάθε μία αντιπροσώπευε μία ερώτηση.

Το πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε για την εισαγωγή των κωδικοποιημένων δεδομένων και τη στατιστική επεξεργασία τους ήταν το SigmaStat 1.0 for Windows.

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ: Τα αποτελέσματα που προέκυψαν συντάχθηκαν σε πίνακες στους οποίους αναφέρεται το όνομα της μεταβλητής καθώς και η αντίστοιχη ερώτηση στην οποία αναφέρεται. Επίσης αναφέρονται οι εξεταζόμενες ομάδες, καθώς και τα ποσοστά που αντιστοιχούν σε αυτές επί του συνόλου.

2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ: Για να διαπιστωθεί αν ορισμένες κατηγορίες ερωτηθέντων έδωσαν διαφοροποιημένες απαντήσεις σε σχέση με κάποιες ερωτήσεις, χρησιμοποιήθηκαν πίνακες με τους οποίους συνδυάζονται οι απαντήσεις των 2 ερωτήσεων που μας ενδιαφέρουν. Κάθε κελί δίνει τον αριθμό και το επόμενο το ποσοστό επί του συνόλου των ερωτηθέντων. Η στατιστική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε (αφού όπως

Β. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Α. Δημογραφικά στοιχεία

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται αναλυτικά με μορφή πινάκων, ενώ συνήθως ακολουθεί αντίστοιχο σχήμα με ανάλογη γραφική παράσταση των αποτελεσμάτων για σαφέστερη παρουσίαση τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με την ηλικία τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
< 9 ετών	2	2
9-10 ετών	30	30
11-12 ετών	66	66
>12 ετών	2	2
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

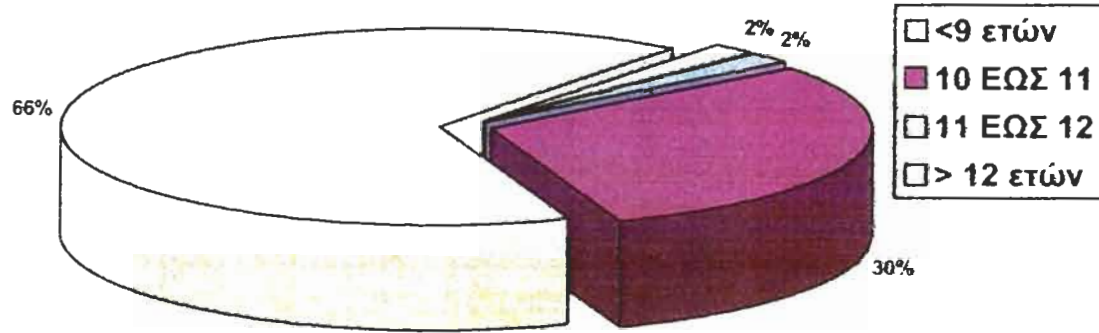
Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα ήταν ηλικίας μεγαλύτερης των 11 και μικρότερης των 12 ετών.

ΣΧΗΜΑ 1: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με την ηλικία.

σημειώσαμε στην έρευνα είχαμε καταγραφή ποιοτικών χαρακτηριστικών μέσω ερωτηματολογίου) για τον έλεγχο των παρατηρούμενων διαφορών μεταξύ των εξεταζομένων ομάδων, ήταν το χ^2 (με ή χωρίς τον διορθωτικό συντελεστή του Yates για την συνέχεια) ή το Fishers exact όπου η αναμενόμενη τιμή της διχοτόμου μεταβλητής ήταν μικρότερη του 5. Στο τέλος των αναγράφονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τον στατιστικό έλεγχο. Πιο συγκεκριμένα τα στατιστικά αποτελέσματα αποτελούνται από: 1) Μέγεθος του δείγματος και βαθμοί ελευθερίας, 2) τιμή της χ^2 , 3) Πιθανότητα στατιστικής σημαντικότητας (p - value).

Θεωρούμε σαν στατιστικώς σημαντική μία διαφορά ως προς κάποιο χαρακτηριστικό, αν και μόνο αν το αποτέλεσμα που δίνεται από το στατιστικό έλεγχο οδηγεί σε μία πιθανότητα $p < 0,05$.

Με βάση τα παραπάνω έχουν εξαχθεί και τα συμπεράσματα από την ερευνά μας τα οποία και αναλύονται στην ΣΥΖΗΤΗΣΗ.

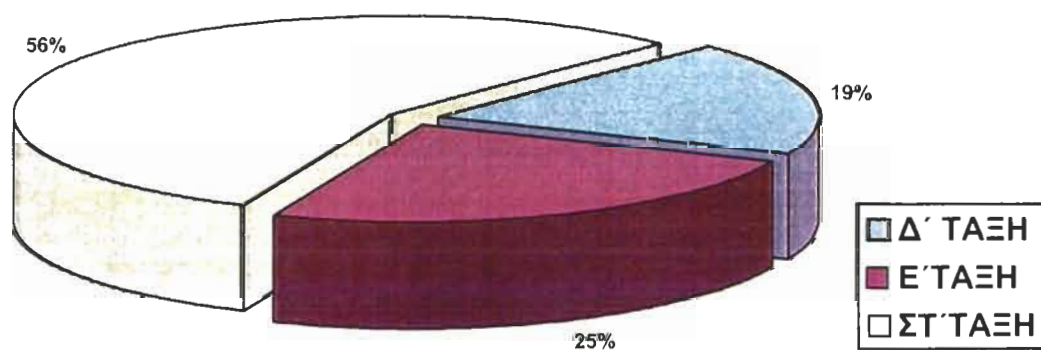

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με την τάξη που φοιτούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δ' τάξη	19	19
Ε' τάξη	25	25
ΣΤ' τάξη	56	56
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα ήταν μαθητές της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου.

ΣΧΗΜΑ 2: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με την τάξη τους.

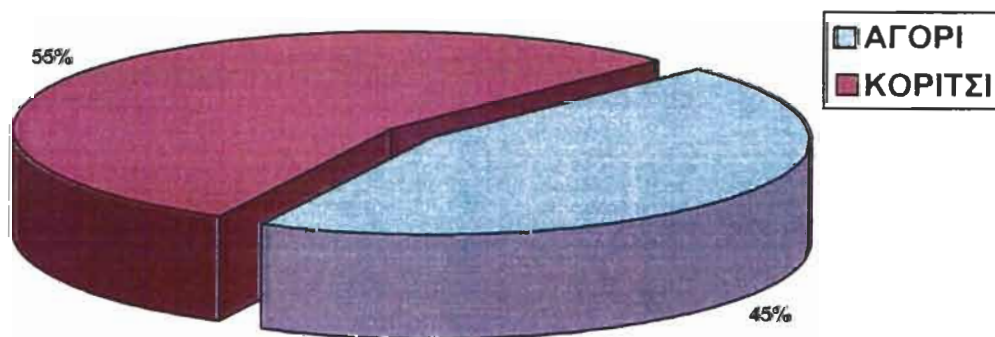

**ΠΙΝΑΚΑΣ 3 : Κατανομή των απαντήσεων 100
ερωτηθέντων σε σχέση με το φύλο τους.**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΟΡΙ	45	45
ΚΟΡΙΤΣΙ	55	55
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα ήταν κορίτσια.

ΣΧΗΜΑ 3: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το φύλο τους .

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το επάγγελμά των γονέων τους.

1. ΠΑΤΕΡΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΡΓΑΤΗΣ	6	6
ΔΗΜ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	35	35
ΙΔ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	59	59
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

2. ΜΗΤΕΡΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΙΚΙΑΚΑ	38	38
ΔΗΜ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	30	30
ΙΔ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	32	32
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Β. Απαντήσεις ερωτηματολογίου

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με τις ώρες που παρακολουθούν τηλεόραση.

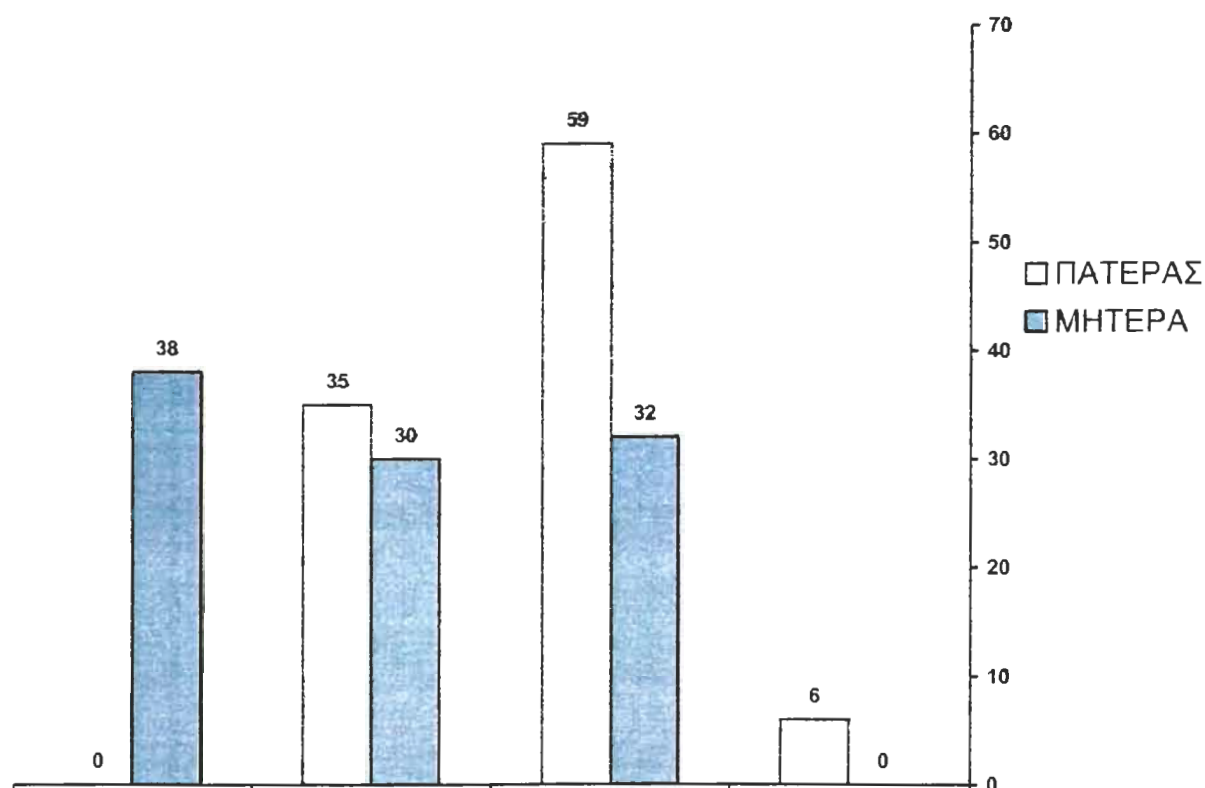
ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1-2 ώρες	40	40
2-4	10	10
Όσες θέλω	45	45
Άλλο	5	5
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

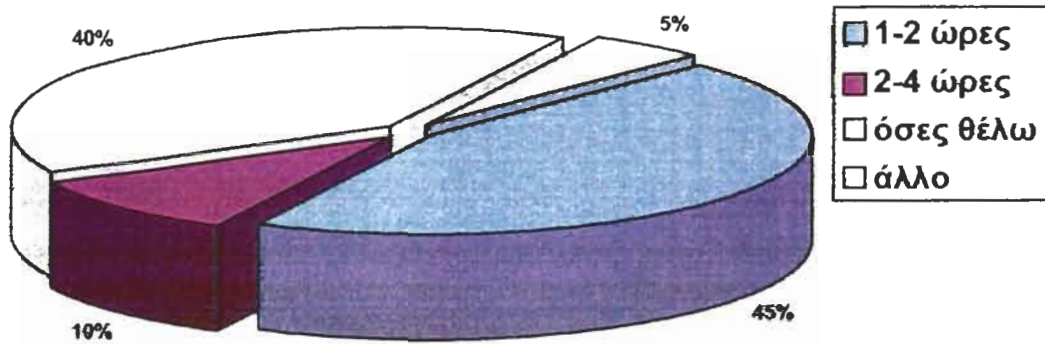
Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα παρακολουθούν τηλεόραση ανεξέλεγκτα.

ΣΧΗΜΑ 1: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με τις ώρες παρακολούθησης.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα εργάζονταν: ο μεν πατέρας τους ως Ιδιωτικός υπάλληλος η δε μητέρα τους ήταν Ιδιωτικός υπάλληλος ή δεν εργαζόταν.

ΣΧΗΜΑ 4: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το επάγγελμά των γονέων τους.

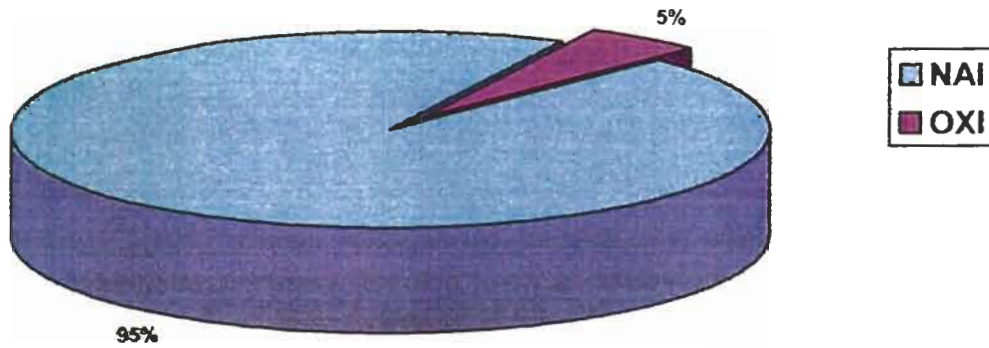

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το πότε παρακολουθούν τηλεόραση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Το πρωί	5	5
Το μεσημέρι	10	10
Το απόγευμα	25	25
Το βράδυ	60	60
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα παρακολουθούν τηλεόραση το βράδυ.

ΣΧΗΜΑ 2: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το πότε παρακολουθούν τηλεόραση.

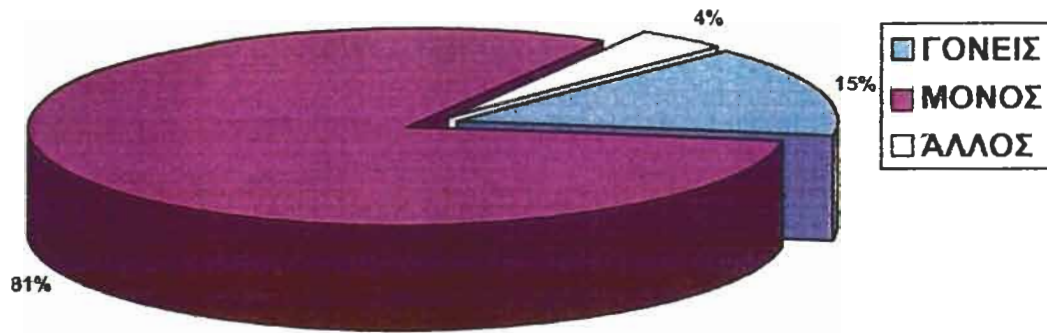

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το ποιος επιλέγει το πρόγραμμα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΓΟΝΕΙΣ	15	15
ΜΟΝΟΣ	81	81
ΑΛΛΟΣ	4	4
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα απαντούν ότι οι ίδιοι επιλέγουν το πρόγραμμα που θα παρακολουθήσουν.

ΣΧΗΜΑ : Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το ποιος επιλέγει το πρόγραμμα

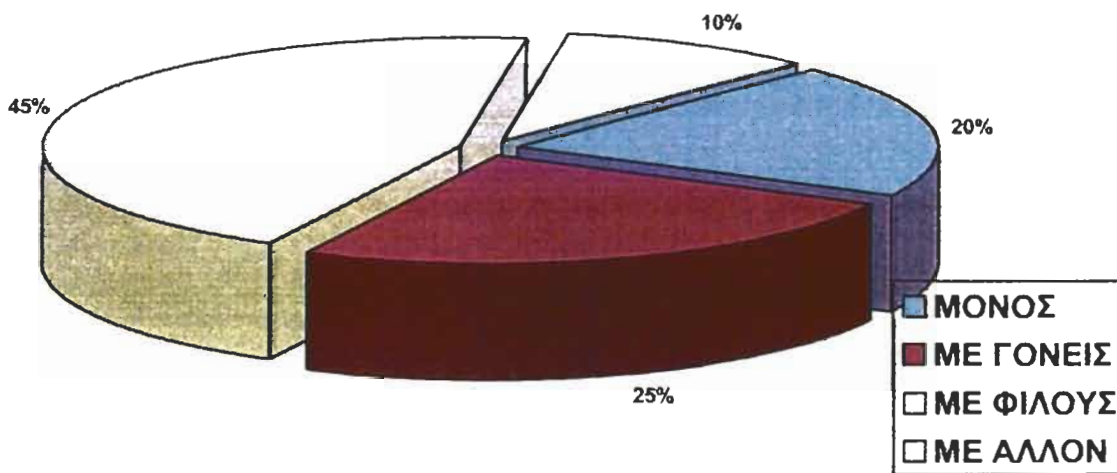

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το με ποιόν τους αρέσει να βλέπουν τηλεόραση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΟΝΟΣ	20	20
ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	25	25
ΜΕ ΦΙΛΟΥΣ	45	45
ΜΕ ΆΛΛΟΝ	10	10
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα θέλουν να βλέπουν τηλεόραση με φίλους τους.

ΣΧΗΜΑ 7: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με ποιόν τους αρέσει να βλέπουν τηλεόραση

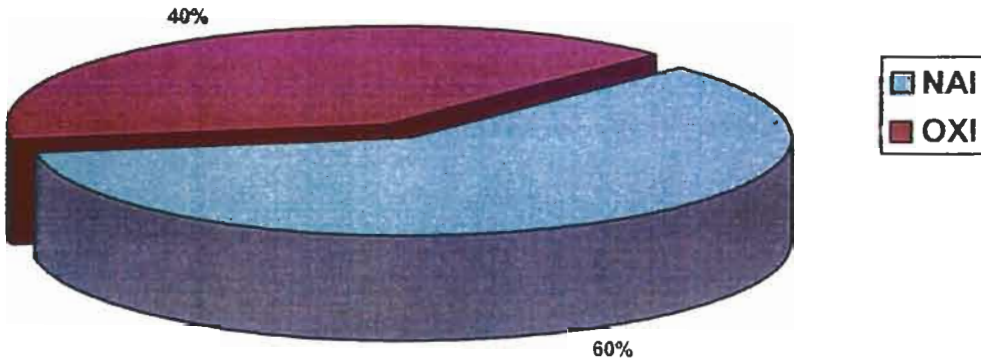
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν συζητούν με τους γονείς τους το πρόγραμμα που παρακολουθούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	60	60
ΟΧΙ	40	40
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα συζητούν με τους γονείς τους για το πρόγραμμα που παρακολουθούν.

ΣΧΗΜΑ 8: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το αν συζητούν με τους γονείς τους το πρόγραμμα που παρακολουθούν.

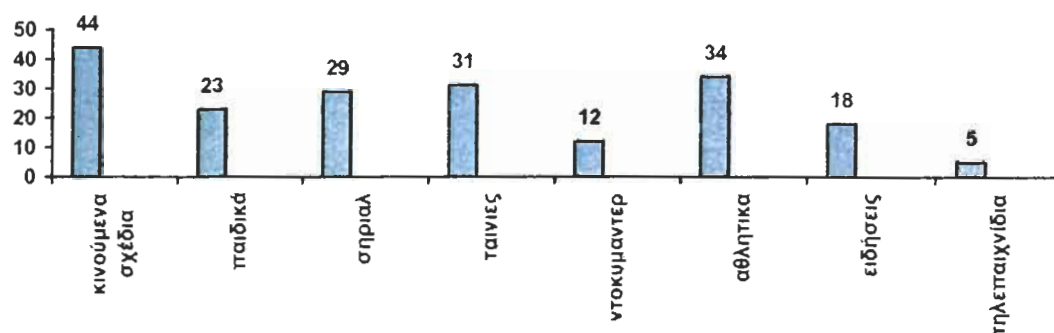

**ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Κατανομή των απαντήσεων 100
ερωτηθέντων σε σχέση με το τι βλέπουν στην τηλεόραση.**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΙΝΟΥΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ	44	44
ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ	23	23
ΣΗΡΙΑΛ	29	29
ΤΑΙΝΙΕΣ	31	31
ΝΤΟΚΥΜΑΝΤ ΕΡ	12	12
ΑΘΛΗΤΙΚΑ	34	34
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	18	18
ΤΗΛΕΠΑΙΧΝΙ ΔΙΑ	5	5

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα παρακολουθούν κινούμενα σχέδια αλλά και αθλητικά γεγονότα.

ΣΧΗΜΑ 9: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το τι βλέπουν στην τηλεόραση

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με τη γνώση των σημάτων καταλληλότητας.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	100	100
ΟΧΙ	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Όλοι οι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα γνωρίζουν για τα σήματα καταλληλότητας στην οθόνη της τηλεόρασης.

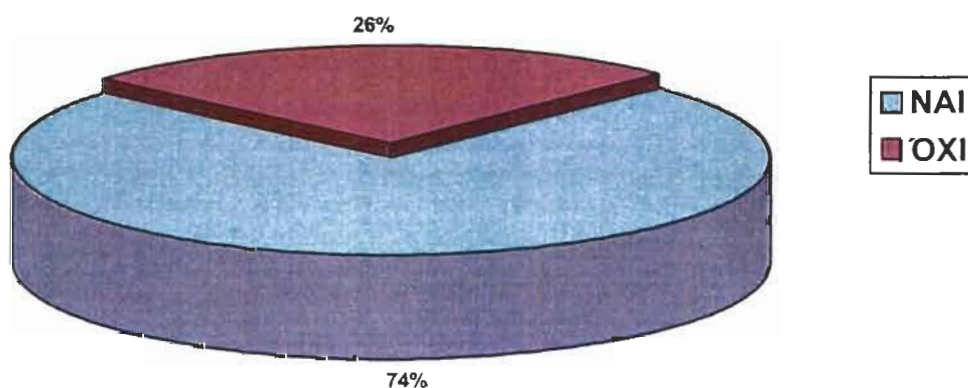
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων που γνωρίζουν τα σήματα, σε σχέση με το αν ακολουθούν τις υποδείξεις των σημάτων.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	74	74
ΟΧΙ	26	26
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα ακολουθούν τις υποδείξεις των σημάτων.

ΣΧΗΜΑ 11: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το αν ακολουθούν τις υποδείξεις των σημάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Κατανομή των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το αν έχουν δει ακατάλληλο για ανηλίκους έργο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Κατανομή των απαντήσεων 45 ερωτηθέντων σε σχέση με την παρουσία των γονέων κατά την παρακολούθηση του ακατάλληλου έργου.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	30	66
ΕΛΕΙΠΑΝ	13	29
ΑΛΛΟΥ	2	5
ΣΥΝΟΛΟ	45	100 %

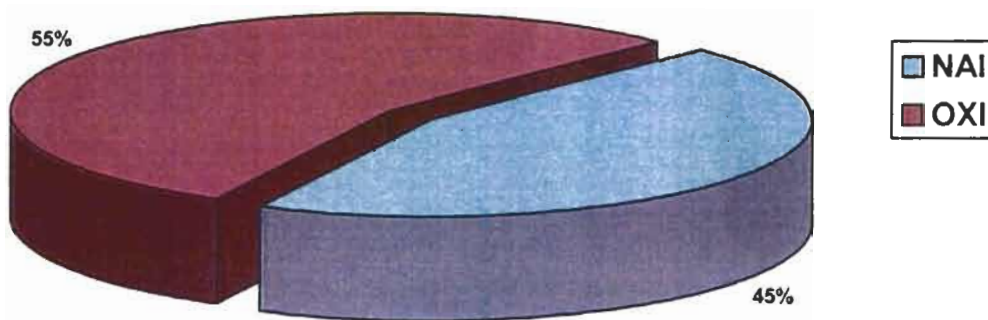
Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα δήλωσαν την παρουσία των γονέων τους κατά την παρακολούθηση του ακατάλληλου έργου από τους ίδιους.

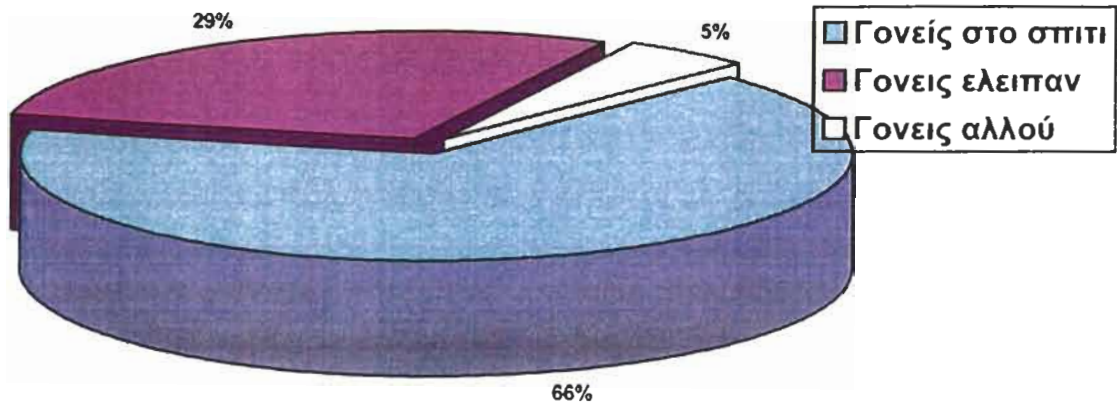
ΣΧΗΜΑ 13: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με την παρουσία των γονέων κατά την παρακολούθηση του ακατάλληλου έργου.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	45	45
ΟΧΙ	55	55
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα ΔΕΝ έχουν δει ακατάλληλο για ανηλίκους έργο.

ΣΧΗΜΑ 12: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με τα ακατάλληλα έργα

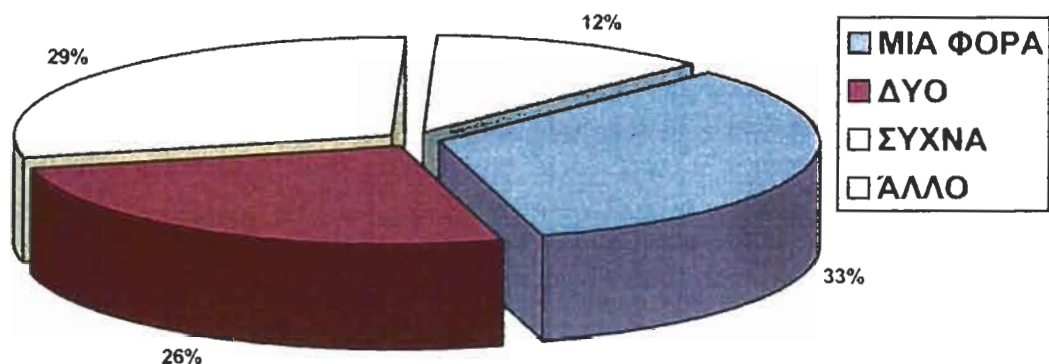
ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Κατανομή των απαντήσεων 45 ερωτηθέντων σε σχέση με το πόσες φορές έχουν παρακολουθήσει ακατάλληλο έργο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΙΑ ΦΟΡΑ	15	33
ΔΥΟ	12	26
ΣΥΧΝΑ	13	29
ΑΛΛΟ	5	12
ΣΥΝΟΛΟ	45	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα έχουν παρακολουθήσει ακατάλληλο έργο μόνο μια φορά ενώ το 29 % από αυτούς παρακολουθεί συχνά.

ΣΧΗΜΑ 14: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το πόσες φορές έχουν παρακολουθήσει ακατάλληλο έργο

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: Κατανομή των απαντήσεων 100

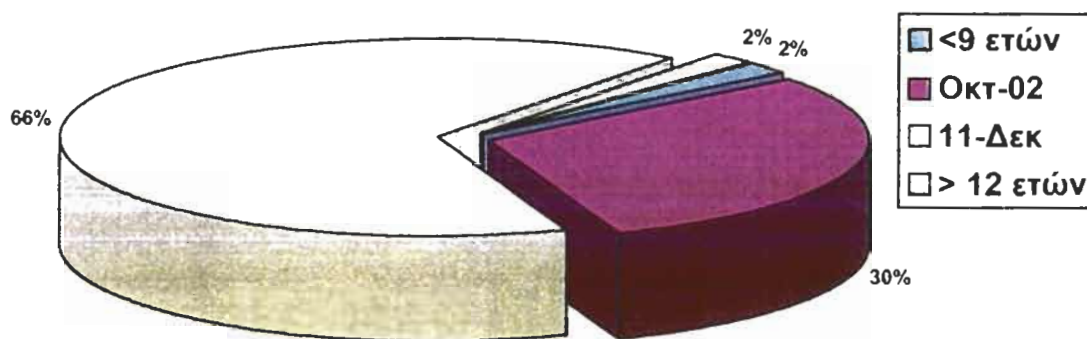
ερωτηθέντων σε σχέση με το αγαπημένο τους πρόγραμμα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα

ΣΧΗΜΑ : Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με

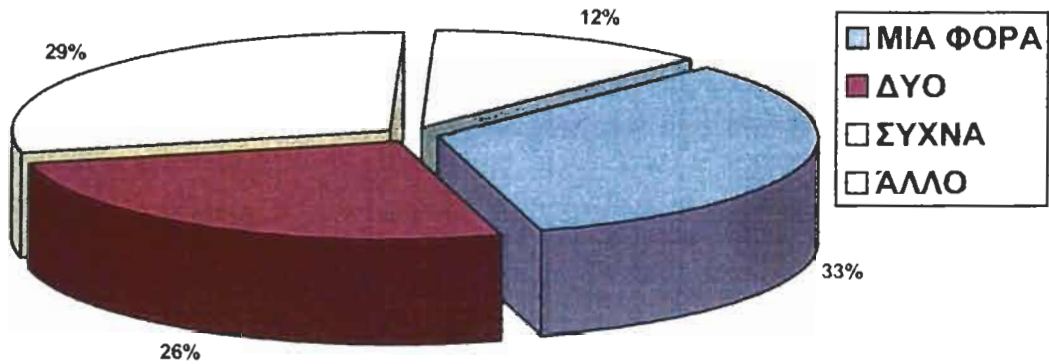
ΠΙΝΑΚΑΣ 16: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν τους προκαλεί κάποιο πρόγραμμα φόβο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	47	47
ΟΧΙ	53	53
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα θεωρούν ότι δεν τους προκαλεί κάποιο πρόγραμμα φόβο.

ΣΧΗΜΑ 16: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν τους προκαλεί κάποιο πρόγραμμα φόβο.

ερωτηθέντων σε σχέση με το πόσες φορές έχουν παρακολουθήσει ακατάλληλο έργο

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: Κατανομή των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το αγαπημένο τους πρόγραμμα.

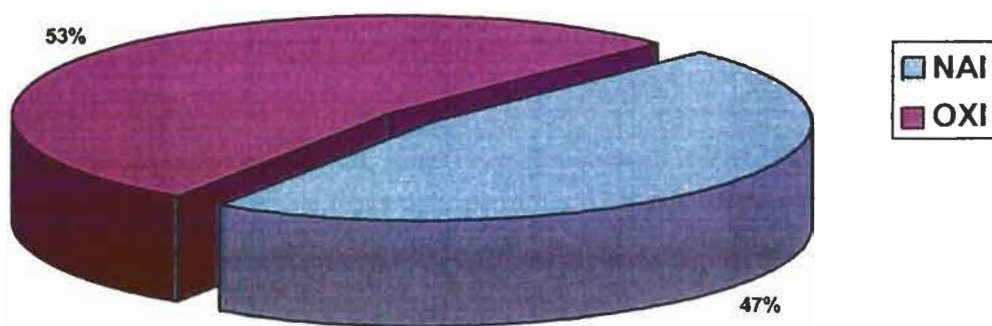
ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα

ΣΧΗΜΑ : Γραφική παράσταση της κατανομής των

απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με

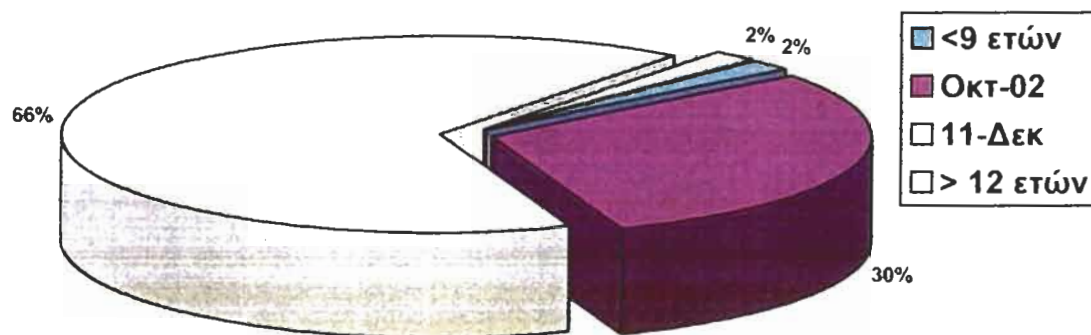

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με την παιδική εκπομπή που προτιμούν.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα

ΣΧΗΜΑ 17: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με

ΠΙΝΑΚΑΣ 18: Κατανομή των απαντήσεων 100

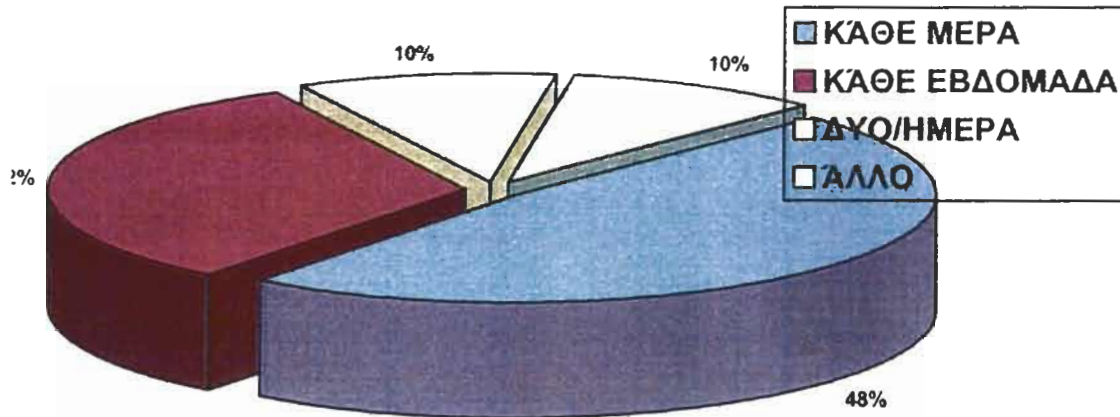
ερωτηθέντων σε σχέση με το πόσο συχνά παρακολουθούν το πρόγραμμα που τους αρέσει.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ	48	48
ΚΑΘΕ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	32	32
ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ	10	10
ΑΛΛΟ	10	10
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα παρακολουθούν το πρόγραμμα που τους αρέσει κάθε μέρα.

ΣΧΗΜΑ 18: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το πόσο συχνά παρακολουθούν το πρόγραμμα που τους αρέσει

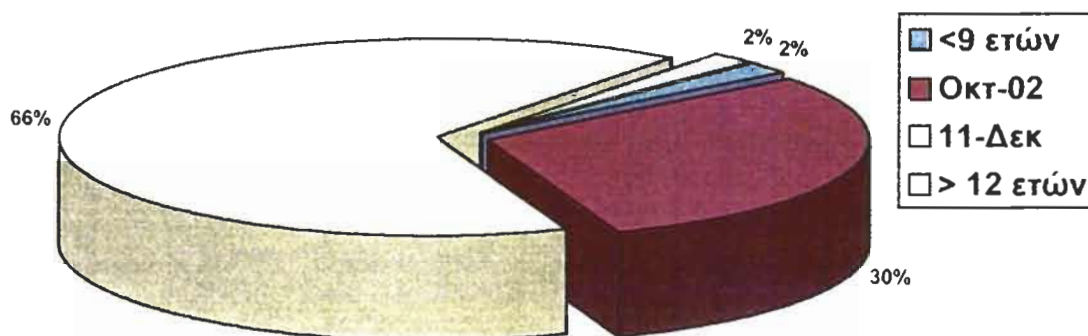

ΠΙΝΑΚΑΣ 19 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με τον αγαπημένο τους ήρωα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα

ΣΧΗΜΑ 19: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με

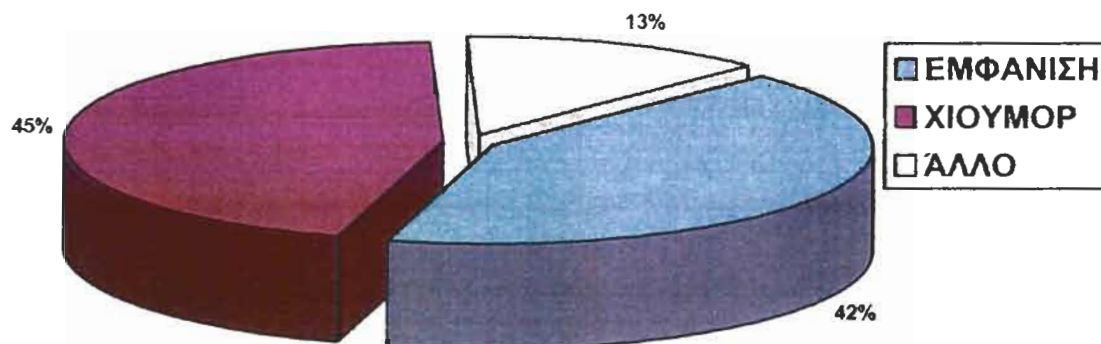
ΠΙΝΑΚΑΣ 20 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το τι τους αρέσει στον ήρωά τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΜΦΑΝΙΣΗ	42	42
ΧΙΟΥΜΟΡ	45	45
ΑΛΛΟ	13	13
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα αρέσει κυρίως το χιούμορ στον ήρωά τους

ΣΧΗΜΑ : Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το τι τους αρέσει στον ήρωά τους

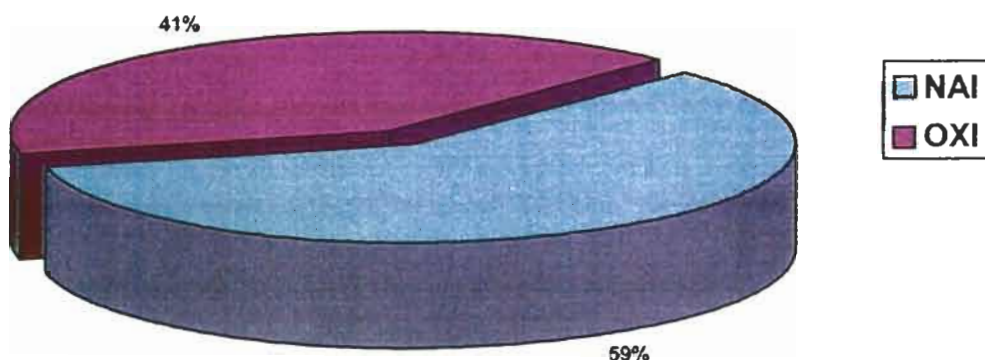
ΠΙΝΑΚΑΣ 21 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν ήθελαν να μοιάσουν στον ήρωά τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	59	59
ΟΧΙ	41	41
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα ήθελαν να μοιάσουν στον ήρωά τους.

ΣΧΗΜΑ 21: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το αν ήθελαν να μοιάσουν στον ήρωά τους.

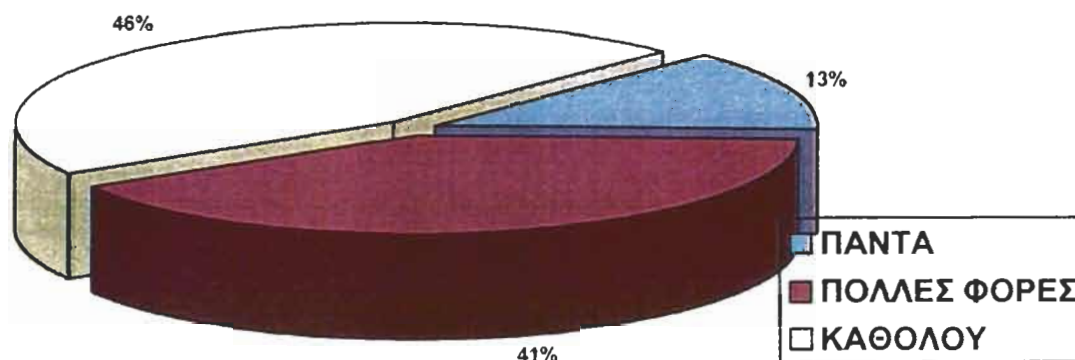
ΠΙΝΑΚΑΣ 22: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν τους αρέσει να μιμούνται τους ήρωές τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΝΤΑ	13	13
ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ	41	41
ΚΑΘΟΛΟΥ	46	46
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα τους αρέσει να μιμούνται τους ήρωές τους.

ΣΧΗΜΑ 22: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το αν τους αρέσει να μιμούνται τους ήρωές τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23: Κατανομή των απαντήσεων 54

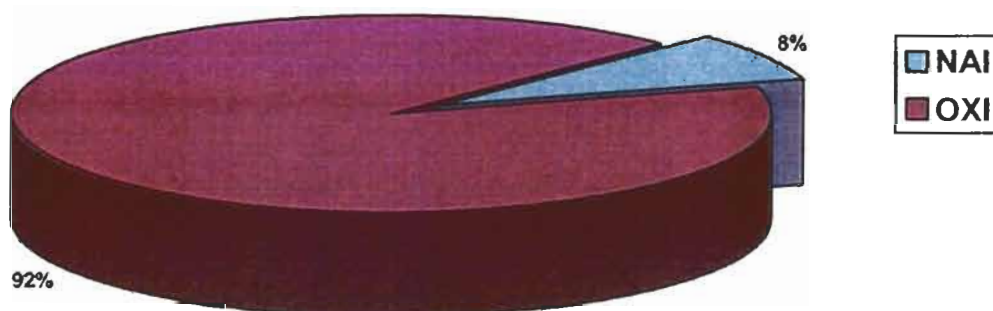
ερωτηθέντων σε σχέση με το αν τους έχουν μαλώσει που μιμούνται τους ήρωές τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	4	8
ΟΧΙ	50	92
ΣΥΝΟΛΟ	54	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα δεν τους έχουν μαλώσει που μιμούνται τους ήρωές τους

ΣΧΗΜΑ 23: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το αν τους έχουν μαλώσει που μιμούνται τους ήρωές τους

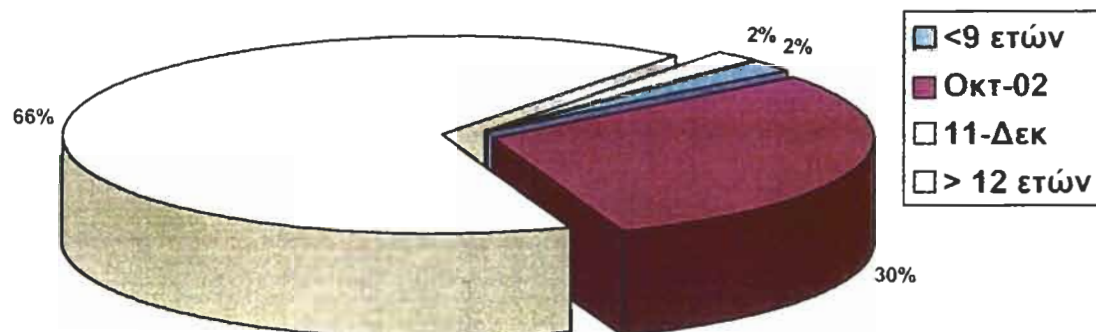
ΠΙΝΑΚΑΣ 24 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το τι μαθαίνουν από την τηλεόραση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα

ΣΧΗΜΑ 24: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

ερωτηθέντων σε σχέση με το τι μαθαίνουν από την τηλεόραση.

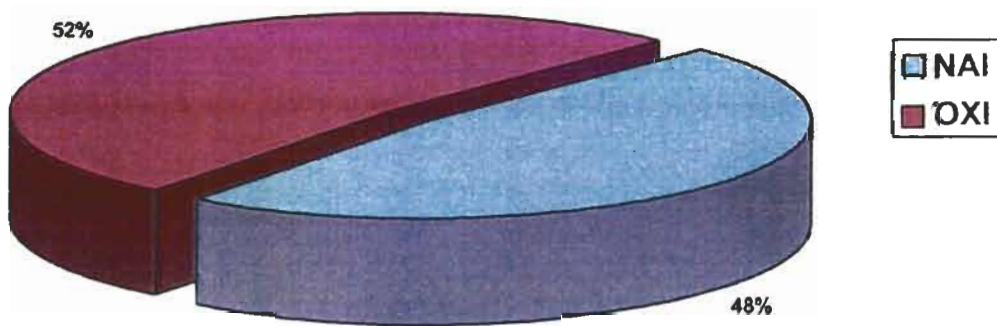
ΠΙΝΑΚΑΣ 25: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν θα μπορούσαν μια εβδομάδα να μην δουν τηλεόραση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	48	48
ΟΧΙ	52	52
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα δεν θα μπορούσαν μια εβδομάδα να μην δουν τηλεόραση

ΣΧΗΜΑ 25: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100

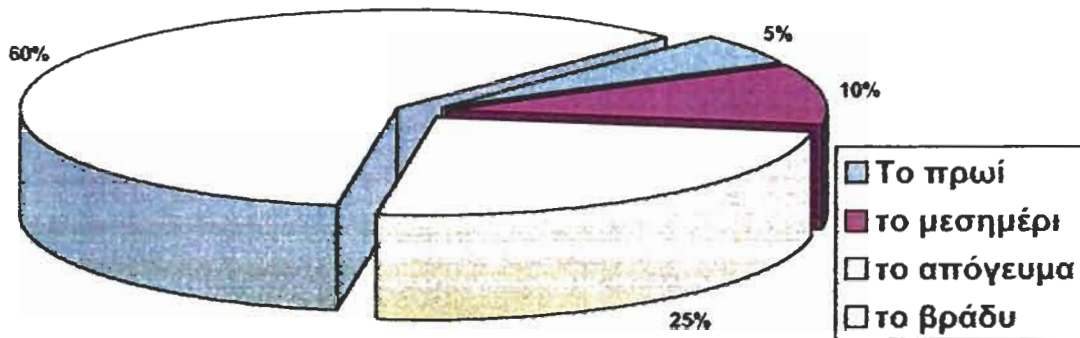
ερωτηθέντων σε σχέση με το αν θα μπορούσαν μια εβδομάδα να μην δουν τηλεόραση

ΠΙΝΑΚΑΣ 26 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το τι θα ήθελαν άλλο να έχει το πρόγραμμα της τηλεόρασης.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα

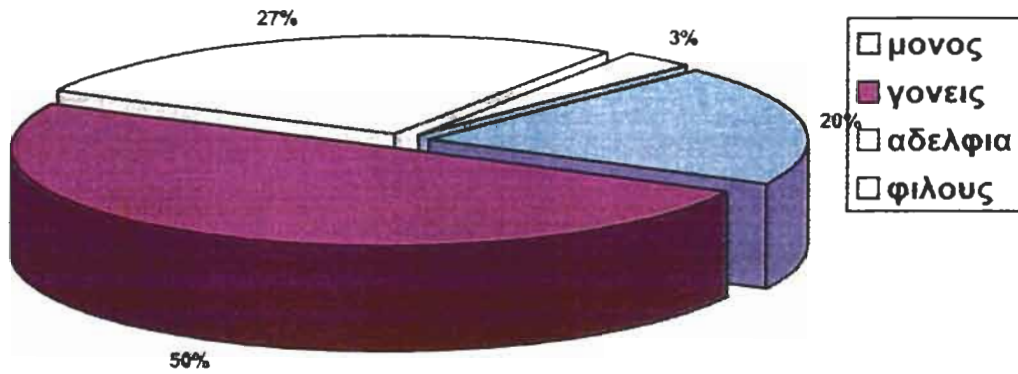

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το με ποιους βλέπει τηλεόραση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΟΝΟΣ	20	20
ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	50	50
ΜΕ ΑΔΕΛΦΙΑ	27	27
ΜΕ ΦΙΛΟΥΣ	3	3
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα παρακολουθούν τηλεόραση με τους γονείς τους.

ΣΧΗΜΑ 3: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το με ποιους παρακολουθούν τηλεόραση.

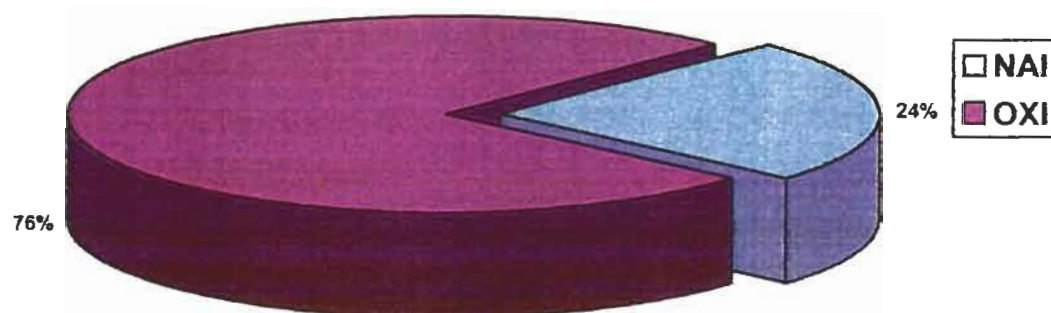

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν έχει τηλεόραση στο δωμάτιό του.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	24	24
ΟΧΙ	76	76
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα δεν έχουν τηλεόραση στο δωμάτιό τους.

ΣΧΗΜΑ 4: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν έχουν τηλεόραση στο δωμάτιό τους

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 : Κατανομή των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν είναι στο σπίτι οι γονείς όταν βλέπουν οι ίδιοι τηλεόραση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	95	95
ΟΧΙ	5	5
ΣΥΝΟΛΟ	100	100 %

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα απαντούν ότι είναι στο σπίτι οι γονείς όταν βλέπουν οι ίδιοι τηλεόραση.

ΣΧΗΜΑ 5: Γραφική παράσταση της κατανομής των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων σε σχέση με το αν είναι στο σπίτι οι γονείς όταν βλέπουν οι ίδιοι τηλεόραση.

2. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

Με τις στατιστικές συγκρίσεις επιδιώκουμε να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην άποψη των ερωτηθέντων ως προς κάποια ερώτηση αν λάβουμε υπόψη μας κάποιο άλλο χαρακτηριστικό όπως τον τόπο διαμονής τους. Μετά από την στατιστική ανάλυση μπορούμε να αποφανθούμε για το αν υπάρχει «στατιστικά σημαντική διαφορά» ή όχι.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Συσχέτιση των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ της διάρκειας παρακολούθησης τηλεόρασης και της διαμονής τους (Ερώτηση 1).

Αριθμός	1-2 ΩΡΕΣ	2-4	ΟΣΕΣ ΘΕΛΩ	ΑΛΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
ΧΙΟΣ	17	8	20	5	50
ΑΘΗΝΑ	23	2	25	0	50
ΣΥΝΟΛΟ	40	10	45	5	100

ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	ΤΙΜΗ χ^2	P
3	10.1	0.02

Στις απαντήσεις μεταξύ ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ της διάρκειας παρακολούθησης τηλεόρασης και της διαμονής διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Συσχέτιση των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ της συμμόρφωσης με το νόημα των σημάτων καταλληλότητας και της διαμονής τους (Ερώτηση 10).

Αριθμός	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΧΙΟΣ	38	12	50
ΑΘΗΝΑ	36	14	50
ΣΥΝΟΛΟ	74	26	100

ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	ΤΙΜΗ χ^2	P
1	0.05	0.8

Στις απαντήσεις μεταξύ ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ της συμμόρφωσης με το νόημα των σημάτων καταλληλότητας και του τόπου διαμονής τους δεν διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Συσχέτιση των απαντήσεων 45 ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ της παρακολούθησης ακατάλληλων έργων και της διαμονής τους (Ερώτηση 14).

Αριθμός	ΜΙΑ ΦΟΡΑ	ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ	ΣΥΧΝΑ	ΑΛΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
ΧΙΟΣ	14	8	8	4	24
ΑΘΗΝΑ	11	4	5	1	21
ΣΥΝΟΛΟ	15	12	13	5	45

ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	ΤΙΜΗ χ^2	P
3	1.18	0.7

Στις απαντήσεις μεταξύ ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ της παρακολούθησης ακατάλληλων έργων και του τόπου διαμονής τους δεν διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Συσχέτιση των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ του αν τους αρέσει να μιμούνται τους ήρωές τους και της διαμονής τους (Ερώτηση 22).

Αριθμός	ΠΑΝΤΑ	ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
ΧΙΟΣ	5	22	23	50
ΑΘΗΝΑ	8	19	23	50
ΣΥΝΟΛΟ	13	41	46	100

ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	ΤΙΜΗ χ^2	P
2	0.91	0.6

Στις απαντήσεις μεταξύ ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών του αν τους αρέσει να μιμούνται τους ήρωές τους και του τόπου διαμονής τους δεν διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Συσχέτιση των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ του αν θα άντεχαν μια εβδομάδα χωρίς τηλεόραση και της διαμονής τους (Ερώτηση 25).

Αριθμός	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΧΙΟΣ	30	20	50
ΑΘΗΝΑ	18	32	50
ΣΥΝΟΛΟ	48	52	100

ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	ΤΙΜΗ χ^2	P
1	4.85	0.03

Στις απαντήσεις μεταξύ ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ αν θα άντεχαν μια εβδομάδα χωρίς τηλεόραση και του τόπου διαμονής τους διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Συσχέτιση των απαντήσεων 100 ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ του αν έχουν τηλεόραση στο δωμάτιό τους και της διαμονής τους (Ερώτηση 4).

Αριθμός	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΧΙΟΣ	10	40	50
ΑΘΗΝΑ	14	36	50
ΣΥΝΟΛΟ	24	76	100

ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	ΤΙΜΗ χ^2	P
1	0.49	0.4

Στις απαντήσεις μεταξύ ερωτηθέντων για εντοπισμό διαφορών μεταξύ του αν έχουν τηλεόραση στο δωμάτιό τους και του τόπου διαμονής τους δεν διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις ερευνήτριες – σπουδάστριες του τμήματος κοινωνικής εργασίας, Διγενάκη Ελένη και Γιαλούρη Μαρία, με σκοπό τα αποτελέσματα της έρευνας να συμπεριληφθούν στην πτυχιακή εργασία για την λήψη του πτυχίου. Ο χώρος που πραγματοποιήθηκε η έρευνα ήταν στο 1^ο Δημοτικό Χαλανδρίου στην Αθήνα, και στο 2^ο Δημοτικό της Χίου. Κάθε σπουδάστρια ανέλαβε ένα σχολείο ανάλογα με τον τόπο κατοικίας της.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας τηρήθηκαν όλες οι τυπικές διαδικασίες που προβλέπει ο νόμος και σύμφωνα με αυτές πήραμε έγκριση από το υπουργείο παιδείας και συνυπογράφηκε από τη διεύθυνση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να εγκριθεί το ερωτηματολόγιο και να διεξαχθεί η έρευνα. Η συνεργασία μας με τους διευθυντές και τους δάσκαλους και των δυο σχολείων ήταν άψογη.

Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν στις τρεις τελευταίες τάξεις του δημοτικού, Τετάρτη, Πέμπτη, Έκτη, επειδή θεωρήσαμε ότι οι ερωτήσεις θα γινόντουσαν πιο κατανοητές και οι απαντήσεις θα ήταν πιο αξιόπιστες. Τα παιδιά ήταν αρκετά συνεργάσιμα και ενθουσιώδη επειδή

ασχολήθηκαν με ένα θέμα οικείο και ευχάριστο ταυτόχρονα. Κατά τη διάρκεια της συμπληρώσεως δόθηκαν οι απαραίτητες οδηγίες ενώ ζητήθηκαν και αρκετές διευκρινήσεις από τα παιδιά.

Γενικά η ερευνητική διαδικασία χαρακτηρίζεται ως ευχάριστη και διασκεδαστική, αλλά ταυτόχρονα αποτέλεσε πολύτιμη εμπειρία και πηγή μάθησης για την σωστή πραγματοποίηση της έρευνας, τη συλλογή πληροφοριών χρήσιμων για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων που απασχολούν την κοινωνία μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η υλοποίηση αυτής της εργασίας τόσο με τη βιβλιογραφική μελέτη που πραγματοποιήθηκε όσο και με την έρευνα που διενεργήθηκε στόχευε στην αναγνώριση της έκτασης του προβλήματος και των πιθανών επιζήμιων προεκτάσεων του σε σχέση με τους τρόπους έκφρασης και αντιμετώπισής του.

Ειδικότερα στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση του βαθμού επίδρασης της τηλεοπτικής βίας στα παιδιά σχολικής ηλικίας και ο εντοπισμός των στάσεων που κυριαρχούν στα ίδια τα παιδιά και της ενημέρωσης που υπάρχει ως προς το θέμα αυτό.

Η ανάλυση των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των ατόμων του δείγματος έδειξε ότι ο μέσος ερωτώμενος ήταν:

- αγόρι ή κορίτσι σε ίσες περίπτωσης
- ηλικίας 12 ετών
- τάξης ΣΤ' δημοτικού
- οι περισσότεροι ερωτηθέντες στην παρούσα έρευνα εργαζόταν: ο μὲν πατέρας τους ως ιδιωτικός υπάλληλος, η δε μητέρα τους ήταν ιδιωτικός υπάλληλος ή δεν εργαζόταν.

Από την ερευνητική προσπάθεια που έγινε για την επίδραση της τηλεοπτικής βίας στα παιδιά 9-13 διεξήχθησαν τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες παρακολουθούν τηλεόραση ανεξέλεγκτα σε ποσοστό 45%. Το 60% παρακολουθούν τηλεόραση τις βραδινές ώρες. Οι ερωτηθέντες σε ποσοστό 50% παρακολουθούν τηλεόραση συνήθως με τους γονείς του. Η πλειοψηφία των παιδιών σε ποσοστό 76% δεν έχουν τηλεόραση στο δωμάτιο τους. Τα περισσότερα παιδιά σε ποσοστό 95% απάντησαν ότι οι γονείς τους βρίσκονται στο σπίτι την ώρα που παρακολουθούν οι ίδιοι τηλεόραση. Ένα ποσοστό 81% επιλέγει το ίδιο το πρόγραμμα που θα παρακολουθήσει. Το 45% των παιδιών επιθυμούν να βλέπουν τηλεόραση με τους φίλους τους, ενώ ένα 60% απαντά ότι συζητάει με τους γονείς του για το πρόγραμμα που παρακολουθούν. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων σε ποσοστό 44% παρακολουθεί κινούμενα σχέδια, ενώ αμέσως μετά σε ποσοστό 39% οι ερωτηθέντες παρακολουθούν αθλητικά γεγονότα. Το σύνολο των ερωτηθέντων της παρούσας έρευνας είναι γνώστες των σημάτων καταλληλότητας στην οθόνη της τηλεόρασης. Το 74% απαντά ότι ακολουθεί τις υποδείξεις των σημάτων. Το 55% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν έχει δει ακατάλληλο έργο για ανήλικους. Το 66% δηλώνει ότι κατά

τη διάρκεια παρακολούθησης ακατάλληλου έργου οι γονείς βρίσκονται μέσα στο σπίτι. Όμως, οι περισσότεροι ερωτηθέντες σε ποσοστό 33% έχουν παρακολουθήσει ακατάλληλο έργο μια μόνο φορά, ενώ το 29% παρακολουθεί συχνά.

Από τα προηγούμενα ποσοστά συνάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχει διάσταση μεταξύ της ερώτησης αν έχουν δει ποτέ ακατάλληλο έργο για ανηλίκους και της ερώτησης πόσες φορές έχουν παρακολουθήσει ακατάλληλο έργο. Η δεύτερη ερώτηση ήταν μια μορφή «παγίδας» στο ερωτηματολόγιο για να διαπιστωθεί αν η απάντηση στη πρώτη ερώτηση, που ήταν και πιο άμεση, ήταν πραγματική. Διαπιστώθηκε τελικά ότι η πλειοψηφία των παιδιών σε ποσοστό 62% έχει παρακολουθήσει ακατάλληλο έργο για ανηλίκους.

Το 53% θεωρεί ότι κανένα πρόγραμμα δεν τους προκαλεί φόβο. Το 48% παρακολουθεί το αγαπημένου τους πρόγραμμα κάθε μέρα. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων σε ποσοστό 45% απαντά ότι τους αρέσει το χιούμορ πάνω στον αγαπημένο τους ήρωα, ενώ αμέσως μετά με ποσοστό 42% απαντούν ότι τους αρέσει κυρίως η εμφάνιση του ήρωα τους. Το 59% απαντά ότι θα ήθελε να μοιάσει στον αγαπημένο του ήρωα. Η πλειοψηφία των παιδιών σε ποσοστό 54% τους αρέσει να μιμούνται τους ήρωές τους όμως το 92% απαντά ότι δεν έχει δεχθεί ποτέ

επίπληξη για τη μίμηση του αγαπημένου τους ήρωα. Το 52% των παιδιών δεν θα μπορούσε για μια εβδομάδα να μην παρακολουθήσει τηλεόραση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Από τη μελέτη των πηγών και της συγκεκριμένης βιβλιογραφίας προέκυψαν κάποια συμπεράσματα ως προς το θεσμό της τηλεόρασης και της εκτεταμένης προβολής σκηνών βίας από τα προγράμματά της. Γενικότερα θα πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα.

- Πρώτα διαπιστώθηκε η θετική συμβολή της τηλεόρασης στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη πηγή κοινών βιωμάτων στη ζωή των μικρών παιδιών και μπορεί να ασκήσει μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους μέσα από τις διάφορες τηλεοπτικές εκπομπές
- Αδιαμφισβήτητος όπως είδαμε είναι και ο ρόλος της τηλεόρασης ως μέσο μαζικής επικοινωνίας, ενημέρωσης και πληροφόρησης. Σε ελάχιστο χρόνο ή και με απ' ευθείας μετάδοση μεταφέρει τοπικές και διεθνείς ειδήσεις, κοινωνικά, πολιτιστικά, πολιτικά και άλλα γεγονότα, πλούσιες και ενδιαφέρουσες πληροφορίες από τη μια άκρη του κόσμου στην άλλη. Έτσι κάθε οικογένεια ενημερώνεται για τις εξελίξεις στον πλανήτη μας.

- Η τηλεόραση αποτελεί σήμερα το πιο διαδεδομένο μέσο ψυχαγωγίας. Αυτό συμβαίνει γιατί επιτρέπει εξοικονόμηση χρόνου από την άποψη ότι δεν υπάρχει διάσταση μεταξύ του χώρου κατοικίας από τον χώρο ψυχαγωγίας και έτσι ο άνθρωπος που έχει γυρίσει κουρασμένος από την εργασία του μπορεί να χαλαρώσει και να απολαύσει ώρες διασκέδασης μέσα στο σπίτι του.
- Δεν θα πρέπει επίσης να ξεχνάμε τον επιμορφωτικό ρόλο της τηλεόρασης. Πρόκειται για ένα ισχυρότατο εκπαιδευτικό μέσο που αναμφίβολα προσφέρει νέες δυνατότητες στην εκπαιδευτική διαδικασία. Εκπέμπει συγχρόνως οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα που αποτυπώνονται εύκολα από τους τηλεθεατές.
- Στη συνέχεια διαπιστώνουμε τη στενή σχέση παιδιού και τηλεόρασης στη σημερινή εποχή. Για το παιδί η τηλεόραση έχει γίνει ο τρίτος γονιός και η μαγείας της υποσκελίζει τις ανάγκες του να γνωρίσει τον κόσμο με τις αισθήσεις του, γεγονός που παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις καθώς μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία ατόμων μοναχικών και εγωπαθικών.
- Έγινε επίσης αισθητή η μεγάλη ποσότητα προγραμμάτων βίας στα τηλεοπτικά προγράμματα. Ακόμη και οι παιδικές εκπομπές διδάσκουν το έγκλημα, τη δολοφονία, την καταπίεση των αδυνάτων και

εκθειάζουν τη δύναμη. Είναι επόμενο λοιπόν να έχουν όλα αυτά επίδραση στην ευαίσθητη παιδική προσωπικότητα.

Οι επιδράσεις αυτές είναι οι εξής:

- Πρώτα από όλα από τη μελέτη μας, είδαμε την επιρροή της τηλεοπτικής βίας στη συμπεριφορά των παιδιών. Η συχνή παρακολούθηση βίαιων σκηνών μπορεί να οδηγήσει στη μίμηση των συγκεκριμένων προτύπων συμπεριφοράς ή να κάνει τα παιδιά πιο ανεχτικά και άπαθή στη βία.
- Τα πρότυπα και οι αξίες που υιοθετούν τα παιδιά έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό τους τη δύναμη και τη βιαιότητα. Έτσι φαντάζονται τον εαυτό τους πραγματικό ήρωα ή μεγάλο εγκληματία. Η ευτυχία, η επιτυχία και η εξυπνάδα σύμφωνα με την τηλεόραση συνδέονται άρρηκτα με τη χρησιμοποίηση άνομων μέσων ή την επιβολή σωματική δύναμης.
- Συμπεραίνουμε επίσης ότι τα συγκεκριμένα προγράμματα απομακρύνουν τα μέλη της οικογένειας, τα καθιστούν επιθετικά και επιλέγουν την χειροδικία προκειμένου να λύσουν τις μεταξύ τους διαφορές και να εκτονώσουν τις εμπάθειές τους.
- Η εκτεταμένη απεικόνιση της βίας, όπως διαπιστώσαμε έχει δυσμενείς επιδράσεις και στην ομαλή

κοινωνικοποίηση των παιδιών. Τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι με την βία και την επιθετικότητα μπορεί να ανταμειφθούν φτάνει τα κίνητρα να είναι κοινωνικά αποδεκτά όπως του ήρωά τους.

Τις μεγαλύτερες όμως επιπτώσεις καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τις υφίσταται ο ψυχο-συναισθηματικός κόσμος του παιδιού. Με την επανάληψη και τη συχνή προβολή της βίας, με τις ταινίες μυστηρίου και τρόμου, με παρουσίαση νευρώτικων και παθολογικών προσωπικοτήτων, η τηλεόραση μπορεί να του προκαλέσει ανάδυση κάποιας νευρωτικής διαταραχής, φοβίες, αϋπνία, έντονο άγχος και νυχτερινούς εφιάλτες με έντρομη αφύπνιση.

Τελικό απαύγασμα της μελέτης μας αποτελεί η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη βία στην τηλεόραση και την παραβατικότητα ανηλίκων. Η τηλεόραση βέβαια δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας που κάνει τα παιδιά να συμπεριφέρονται βίαια, αποτελεί όμως τον σημαντικότερο.

2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Από την μελέτη που πραγματοποιήσαμε εντοπίσαμε αρκετές ενδείξεις για πιθανή επιβλαβή επίδραση της επιθετικότητας που προβάλλει η τηλεόραση στα παιδιά

σχολικής ηλικίας. Σε αυτή την ηλικία το παιδί σχηματίζει ένα γνώμονα για την κοινωνική συμπεριφορά του ατόμου. Για το τι επιτρέπεται και τι τιμωρείται. Ποια πράξη και ποια έκφραση κι εκδήλωση φέρνει πόνο στο άτομο και ποια αποτελεί φυσική ροή στην ανθρώπινη συμπεριφορά και στις διαπροσωπικές σχέσεις.

Η τηλεόραση λοιπόν με τις αξίες και τα πρότυπα που προβάλλει δεν αποτελεί ένα σωστό παιδαγωγό, αλλά αντίθετα οδηγεί σε δυσάρεστα αποτελέσματα. Για το λόγο αυτό θεωρείται απαραίτητο από τους συγγραφείς αυτής της μελέτης να γίνουν ορισμένες προτάσεις, η πραγματοποίηση των οποίων μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην πληρέστερη και σφαιρική αντιμετώπιση του προβλήματος:

- 1) οι γονείς δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούν την τηλεόραση σαν «ηλεκτρονική νταντά». Αλλά και όταν ακόμη το παιδί είναι αρκετά μεγάλο, να μην ασχολείται απλώς παθητικά με την εικόνα και τους ήχους της συσκευής, αλλά να βλέπει συνειδητά και κατ' επιλογή προγράμματα που του αρέσουν
- 2) οι γονείς θα πρέπει να μοιράζονται αυτή την εμπειρία μαζί τους. Να παρακολουθούν με το παιδί, να λύουν τις απορίες του, να κατανοούν και να αντιμετωπίζουν τις επιφυλάξεις, τις εντυπώσεις και τα συμπεράσματά του από ένα ορισμένο πρόγραμμα. Μια τέτοια διαδικασία

θα μπορούσε να είναι χρήσιμη αν και οι περισσότερες έρευνες δείχνουν ότι γονείς και παιδιά σπάνια βλέπουν μαζί τηλεόραση. Λίγες μόνο οικογένειες, τα βράδια επιλέγουν ποιες εκπομπές θα δουν. Οι συνειδητοποιημένοι γονείς θα μελετήσουν με τα παιδιά τους για τις εκπομπές που αυτά βλέπουν τα απογεύματα, το Σάββατο ή την Κυριακή. Αυτό θα επιτρέψει στα παιδιά να δουν με ένα πιο κριτικό βλέμμα την τηλεόραση και τις πληροφορίες που δίνει.

- 3) Αν αποδεχτούμε το γεγονός ότι τα παιδιά θα βλέπουν τηλεόραση, οφείλουμε να προσπαθήσουμε να βελτιώσουμε τις εκπομπές που απευθύνονται σε αυτά. Θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί μεγαλύτερος αριθμός ποιοτικών παιδαγωγικών εκπομπών. Οι εκπομπές που είναι ωφέλιμες για τα παιδιά θα πρέπει να είναι περισσότερες, τίποτα δεν εμποδίζει να είναι ταυτόχρονα και ψυχαγωγικές. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να ανταγωνιστούν τις εκπομπές που προβάλλουν τα εμπορικά δίκτυα. Η μάχη θα είναι σκληρή, το να πολεμήσουμε δραστήρια για την υγεία και την ευτυχία των παιδιών δεν θα είναι εύκολη υπόθεση.
- 4) Το σχολείο πρέπει να μαθαίνει στα παιδιά να χειρίζονται την τηλεόραση, είτε πρόκειται για εκπομπές είτε για διαφημίσεις. Επίσης πρέπει να εξηγεί στα

ασφαλώς την ψυχαγωγήσει αλλά και την καλλιέργεια του παιδιού, με τη γνώση και τη συμβολή και το κύρος ειδικών ψυχολόγων και εκπαιδευτών.

6) Η εκπαιδευτική εξ' άλλου τηλεόραση πρέπει να αποτελεί ένα ευχάριστο κανάλι για να διοχετεύονται μέσω αυτού ειδικά προγράμματα για παιδιά. Τέλος, οι δορυφόροι, με την εκτενή και ποικίλη κλίμακα των τηλεοπτικών εκπομπών που βάζουν στη διάθεσή της κάθε χώρας, συναδελφώνοντας με αυτόν τον τρόπο έθνη και πολιτισμούς, πρέπει να αποτελούν ένα θαυμάσιο μέσο για αξιοποίηση των παιδικών τηλεοπτικών εκπομπών. Και στην Κύπρο βρισκόμαστε ήδη στα πρόθυρα της σύνδεσής μας με τηλεοπτικό δορυφόρο.

7) Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε και την επιβεβλημένη δραστηριοποίηση του ραδιοτηλεοπτικού συμβουλίου. Ο συγκεκριμένος φορέας θα πρέπει να περιλαμβάνει εξειδικευμένους επιστήμονες που θα αξιολογούν τα παιδικά προγράμματα, θα τα λογοκρίνουν και θα τα περιορίζουν όταν δεν είναι χρήσιμα. Απαραίτητη είναι και η πιο προσεχτική επιλογή των σημάτων καταλληλότητας στο υπόλοιπο τηλεοπτικό πρόγραμμα προκειμένου να γίνει περισσότερο κατανοητή και η χρησιμότητά τους.

παιδιά πώς να τη χρησιμοποιούν, να τα ενημερώνει τότε ακριβώς δεν προσφέρει τίποτα. Αν τα παιδιά καταλάβουν ότι η απόκτηση υλικών αγαθών δεν είναι ο υπέρτατος στόχος στη ζωή και οι αξίες που εκθειάζονται από τις τηλεοπτικές εκπομπές και τις διαφημίσεις έρχονται σε αντίθεση με όσα μαθαίνουν στο σχολείο, θα είναι ήδη μια νίκη. Αντί να φέρεται σαν να μην υπάρχει η τηλεόραση, το σχολείο θα πρέπει να προτείνει στα παιδιά να συζητούν τις εκπομπές και τις ιδέες, καλές ή κακές, που τους παρουσιάζει η τηλεόραση. Είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν παιδαγωγικά προγράμματα που θα αποσκοπούν στο να κάνουν παιδιά τηλεθεατές με κριτικό πνεύμα, σε όσο το δυνατό πιο μικρή ηλικία. Χρειάζεται να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να χρησιμοποιούν βιντεοκάμερες για να φτιάχνουν μικρές ιστορίες και διαφημίσεις, με αυτόν τον τρόπο θα συνειδητοποιήσουν τα ίδια ότι μπορεί κανείς εύκολα να παραμορφώσει την πραγματικότητα με την κάμερα.

- 5) Από την δική τους δε πλευρά οι οργανωτές και παραγωγοί των τηλεοπτικών προγραμμάτων οφείλουν να αντιμετωπίζουν τις ψηλές ευθύνες τους με ανάλογη σπουδή και μεθόδευση. Η τηλεοπτική τροφή που προορίζεται ειδικά για το παιδί πρέπει να παρασκευάζεται και να προβάλλεται με γνώμονα

8) Πάνω όμως από όλα επιβάλλεται από τις αρμόδιες αρχές, κρατικές και ραδιοφωνικές η έρευνα χωρίς την επιστημονική αναζήτηση αποτελεσμάτων, αντιδράσεων, η τηλεόραση κινδυνεύει να μεταβληθεί από παράθυρο, απ' όπου οι θεατές, μικροί – μεγάλοι, παρακολουθούν πειθητικά τη μεγάλη παρέλαση του σύγχρονου τεχνολογικού πολιτισμού, αυτοεγκλωβισμένοι στον κόσμο των δικών τους εντυπώσεων, χωρίς κανενός είδους γόνιμο διάλογο με το θαυματουργό ανεξάντλητο κουτί τις τηλεοπτικής μαγείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Τηλεόραση: Επανάσταση ή Έγκλημα
Χαλαζίας Χρήστος Η
Αθήνα, Ελλην. Γράμματα 1997
2. Η αντίδραση των παιδιών στην επιθετικότητα που περιέχουν τα κινούμενα σχέδια.
ΥΠΟ: Βία και τηλεόραση
Ρούσου Νάγια
3. Από την TV στο βιβλίο
Lastrego Christina, Testa Francesco
Αθήνα Διάγραμμα 1991
4. Προβληματισμοί
ΥΠΟ: Ένας διάλογος με τους νέους
Τόμος 1 Καργάκος Σαράντος Ι
Αθήνα Gutenberg 1989
5. Εμείς και το παιδί μας
8^η έκδοση συμπληρωματική
Ματσανιώτης Νικόλαος Σ
(Αθήνα) Χριστάκης 1995
6. Ο Αυριανός Κόσμος
Ζακόπουλος, Νίκος Ι
Αθήνα: Φιλιππούτης 1990
7. Δοκίμια Κοινωνικής Ψυχολογίας
Γαλανός Γιάννης Γ

Αθήνα: Μπουκουμάνης 1980

8. Αλεξία

ΥΠΟ: Γλωσσικό δράμα με πολλές πράξεις

Καργάκος Σαράντος Ι

Gutenberg 1991

9. Σύγχρονη εκπαίδευση και τηλεόραση

Ελευθεριάδης Παναγιώτης Μ, Μαντούβαλου – Ηλιάδη
Σοφία

Αθήνα: Δίπτυχο 1985

10. Μέσα ενημέρωσης και παιδί

ΥΠΟ: Οι επιπτώσεις της τηλεόρασης των
βιντεοπαιχνιδιών και του Η/Υ

Greenti / Fied Patricia

Σταυροπούλου Σοφία

Αθήνα Κουτσούμπος 1988

11. Television and children: program evaluation,
comprehension and impact

Clifford Brian R

Gunter, Barie

Mc Aleer J. II

Lawrence Erlbaum Associates

12. Εμείς και το παιδί μας

3^η έκδοση

Ματσανιώτης Νικόλαος Σ

Αθήνα (Χριστάκης)

13. Μέσα επικοινωνίας και παιδική ηλικία
Βρύζας Κωνσταντίνος
Θεσσαλονίκη Βάνια 1997
14. Προσέξτε το παιδί
Μηλίτσης Γεώργιος Θ
Αθήνα: Αδελφότης Σταυρός 1982
15. Η τηλεόραση ένας ξένος στο σπίτι
ΥΠΟ: Ο ρόλος της τηλεόρασης στη ζωή του παιδιού
Winn Marie, Τσαλίκη Πολυξένη
Αθήνα, Ακρίτας 1986
16. Επιθετικά και κοινωνικά τηλεοπτικά προγράμματα και
η συμπεριφορά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας
Lynette, Friedrich, Aletha H stein
17. Η δύναμη των μέσων και η επίδραση τους στις μάζες
ΥΠΟ: Μια ιστορική ανασκόπηση
Προκόπ Ντίτερ, Κοτζιάς Νίκος, Βηδενμάιερ Ανθούλα
Αθήνα: Νέα σύνορα 1997
18. Κοινωνιολογία των μέσων μαζικής ενημέρωσης
ΥΠΟ: Ο ρόλος των μέσων στην αναπαραγωγή του
σύγχρονου καπιταλισμού
Σεραφενιτίδου Μελίνα
Αθήνα: Gutenberg 1987
19. Η κουλτούρα των μέσων
ΥΠΟ: Μαζική κοινωνία και πολιτιστική βιομηχανία

Λιβιεράτος Κώστας, Φραγκούλης Τάκης,
Λυκιαρδοπούλου Αμίκια
Αθήνα, Αλεξάνδρεια 1991

20. Προβληματισμοί

ΥΠΟ: Ένας διάλογος με τους νέους
Τόμος 6, Gutenberg 1995

21. Νομολογία Ραδιοτηλεόρασης

Μακρής Ιωάννης Σ
Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας 1996

22. Η Αλίκη στη χώρα των πραγμάτων

ΥΠΟ: Το παιδί ως διαφημιστικό αντικείμενο
Ναυρίδης Κλήμης, Σόλμαν Μαρία, Τσαούλα Νάντια
Αθήνα: Υποδομή 1986

23. Μέσα από τα μέσα

Ανδρικόπουλος Ευγένιος
Αθήνα Καμπανάς

24. Τηλεόραση και επικοινωνία

Μακρίδης Κλήμης
Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής 1988

25. Τηλεόραση: Κίνδυνος για τη δημοκρατία

Karl Popper – John Condry
Νέα σύνορα Α. Λιβάνη

26. Το φυσιολογικό παιδί

ΥΠΟ: Η φροντίδα και τα προβλήματά του
2^η έκδοση Παλίδης Σίμος Γ

27. Η παιδική ηλικία
ΥΠΟ: Τα μονοπάτια της ανακάλυψης
White Seldon, Notkin – White Barbara, Μαράτου Όλγα
Αθήνα Ψυχογιός 1981
28. Ψυχολογία Προσαρμογής του παιδιού και του
ενηλίκου
3^η έκδοση
Γιαννικόπουλος Αναστ. Β
Αθήνα (Δανιάς) 1983
29. Για τη μητέρα
8^η έκδοση συμπληρωματική
Παδιατέλλης Κων/νος
Αθήνα
30. Η τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις
τους στα παιδιά και στους νέους
Βοϊδάσκης Βασίλης Κ
Αθήνα: Γρηγόρης 1992
31. Μυαλά που κινδυνεύουν γιατί τα παιδιά μας δεν
σκέφτονται
Healy Jane, Τζελετοπούλου Γκόλφω
Αθήνα, 1996
32. TV. Η μεγάλη αδερφή
Βαρεμένος Γιώργος
Αθήνα Δελφίνη 1994
33. Εξελικτική Ψυχολογία

Ιωάννης Παρασκευόπουλος

Αθήνα 1991

Ελληνικά Γράμματα

Τόμος 3

34. Εγκυκλοπαίδεια

«Πάπυρος – Λαρούς – Μπριτάνικα»

35. Κοινωνική Πρόνοια

Σταθόπουλος Πέτρος Α

Εκδόσεις «Ελλην» 1996

Δεύτερη έκδοση

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΗΛΙΚΙΑ:

ΤΑΞΗ:

ΦΥΛΟ: ΑΓΟΡΙ

ΚΟΡΙΤΣΙ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ:

ΕΡ.1 ΠΟΣΕΣ ΩΡΕΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ;

Α) ΜΙΑ ΕΩΣ ΔΥΟ

Β) ΔΥΟ ΕΩΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ

Γ) ΟΣΕΣ ΘΕΛΩ

Δ) ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ

ΕΡ.2 ΠΟΤΕ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Α) ΤΟ ΠΡΩΙ

Β) ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Γ) ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Δ) ΤΟ ΒΡΑΔΥ

Γ) ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΟΥ

Δ) ΜΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΑΛΛΟΝ

ΕΡ.8 ΣΥΖΗΤΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΣΟΥ ΓΙΑ ΤΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΟΥ ΒΛΕΠΕΙΣ;

ΝΑΙ:

ΟΧΙ:

ΕΡ.9 ΤΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ ΣΥΝΗΘΩΣ

Α) ΚΙΝΟΥΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ

Β) ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Γ) ΣΗΡΙΑΛ

Δ) ΤΑΙΝΙΕΣ

Ε) ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Ζ) ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Η) ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Θ) ΤΗΛΕΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Ι) ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ

ΕΡ.10 ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΤΑ
ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΟΘΟΝΗ;

ΝΑΙ:

ΟΧΙ:

ΕΡ.11 ΑΝ ΝΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΛΕΝΕ;

ΝΑΙ:

ΟΧΙ:

ΕΡ.12 ΕΧΕΙΣ ΔΕΙ ΠΟΤΕ ΕΡΓΟ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΓΙΑ
ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ

ΝΑΙ:

ΟΧΙ:

ΕΡ.13 ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΣΟΥ ΟΤΑΝ ΤΟ
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣΕΣ;

Α) ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ;

Β) ΕΛΕΙΠΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Γ) ΚΑΠΟΥ ΑΛΛΟΥ

ΕΡ.14 ΠΟΣΕΣ ΦΟΡΕΣ ΕΧΕΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ
ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΕΡΓΟ Ή ΕΚΠΟΜΠΗ;

Α) ΜΙΑ

Β) ΔΥΟ

Γ) ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΥΧΝΑ

Δ) ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ

ΕΡ.15 ΠΟΙΟ ΤΟ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΣΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ;

ΕΡ.16 ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΟΥ ΣΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΦΟΒΟ;

Α) ΝΑΙ

Β) ΟΧΙ

Β) ΑΝ ΝΑΙ ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟ;

ΕΡ.17 ΠΟΙΟ ΚΙΝΟΥΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ Ή ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ ΠΡΟΤΙΜΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ;

ΕΡ.18 ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ ΤΟ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΣΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ;

Α) ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ

Β) ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Γ) ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ

Δ) ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ

ΕΡ.19 ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΣ ΣΟΥ ΗΡΩΑΣ;

ΕΡ.20 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Αυτό ΠΟΥ ΣΟΥ ΑΡΕΣΕΙ ΠΙΟ ΠΟΛΥ ΣΕ ΑΥΤΟΝ;

Α) Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ

Β) ΤΟ ΧΙΟΥΜΟΡ ΤΟΥ

Γ) ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ ...

ΕΡ.21 ΘΑ ΗΘΕΛΕΣ ΝΑ ΤΟΥ ΜΟΙΑΣΕΙΣ;

Α) ΝΑΙ

Β) ΟΧΙ

ΕΡ.22 ΣΟΥ ΑΡΕΣΕΙ ΝΑ ΤΟΝ ΜΙΜΕΙΣΑΙ;

Α) ΝΑΙ

Β) ΟΧΙ

ΕΡ.23 ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΤΟΝ ΜΙΜΕΙΣΑΙ; ΣΕ ΕΧΟΥΝ ΜΑΛΩΣΕΙ ΓΙΑ ΑΥΤΟ; ΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΙΟΣ;

ΕΡ.24 ΠΩΣ ΑΙΣΘΑΝΕΣΑΙ ΟΤΑΝ ΤΟΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ;

ΕΡ.25 ΤΙ ΝΟΜΙΖΕΙΣ ΟΤΙ ΜΑΘΑΙΝΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ;

ΕΡ.26 ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΝΑ ΜΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ;

Α) ΝΑΙ

Β) Όχι

ΕΡ.27 ΑΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΟΧΙ ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ;

ΕΡ.28 ΤΙ ΑΛΛΟ ΘΑ ΗΘΕΛΕΣ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

Συνέντευξη της Αφροδίτης Τσικριτζή από τον Θανάση Κ. Τσακαλίδη

*Καθηγητή και Πρόεδρο του Τμήματος Μηχανικών
Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής του
Πανεπιστημίου Πατρών
και Συντονιστή Έρευνας και Ανάπτυξης του Ινστιτούτου
Τεχνολογίας Υπολογιστών (Ι.Τ.Υ.)*

- **ΕΡΩΤΗΣΗ:** Μέσω INTERNET, ακόμη και μικρά παιδιά μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες επικίνδυνες ή ακόμη και ακατάλληλες. Τελικά πόσο θα επιρεάσει τη ζωή μας, και ποιές θα είναι οι επιπτώσεις του στα παιδιά;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ : Και σήμερα τα παιδιά μας είναι εκτεθειμένα σε βομβαρδισμό ανεξέλεγκτων εικόνων και ταινιών από την Τηλεόραση, μόνο που αυτά εκπέμπονται σε ανύποπτο χρόνο. Η διαφορά με το INTERNET είναι ότι το ίδιο παιδί χρήστης θα αναζητά αυτό που θέλει να βλέπει όταν έχει χρόνο και εκεί χρειάζεται οπωσδήποτε φραγμός ακόμη ισχυρότερος από την σημερινή κακή χρήση της τηλεόρασης. Δυστυχώς η τεχνολογία εντυπωσιάζει εύκολα διότι προσφέρει την ψευδαίσθηση ενός καινούργιου κόσμου και υπάρχει ο κίνδυνος του εθισμού με αποτέλεσμα ο ηλεκτρονικός χρόνος κάθε ανθρώπου να μεγαλώνει σε βάρος του ανθρώπινου χρόνου του με τον κίνδυνο να φτιάχνουμε ηλεκτρονικούς χαρτοπαίκτες. Πρέπει να θωρακίσουμε τα παιδιά μας εκπαιδεύοντάς τα σωστά στην χρήση των νέων τεχνολογιών για να τις χρησιμοποιούν μόνο για δημιουργικές ασχολίες και να μην χάνουν πολύτιμο χρόνο ψάχνοντας μέσα στα δίκτυα. Πρέπει να απομυθοποιήσουμε τις νέες τεχνολογίες για να μην εντυπωσιαζόμαστε εύκολα από την ραγδαία τους εξέλιξη γιατί θα ζήσουμε πολλές εκπλήξεις σε παρα πολλούς τομείς.

- **ΕΡΩΤΗΣΗ:** Πιστεύετε ότι η εισβολή των Η/Υ στη σύγχρονη κοινωνία θα έχει σαν συνέπεια να χαθεί η ανθρώπινη επικοινωνία;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είναι αλήθεια ότι γιεννιέται ένα πολύ ισχυρό υπερεπικοινωνιακό περιβάλλον, το οποίο σε λίγα χρόνια θα είναι προσιτό σε παρά πολλούς ανθρώπους με πολυ ισχυρότερες ταχύτητες από τις σημερινές. Αυτό σε κάποιους μοναχικούς θα προσφέρει παρέα και σε κάποιους άλλους θα κλέψει πολύτιμο χρόνο από την ανθρώπινή τους επικοινωνία. Επαφίεται στον καθένα μας να ωριμάσει και να δαμάσει το νέο θεριό που έρχεται και να καταλάβει ότι μόνο ο συνάνθρωπός του μπορεί να μοιραστεί μαζί του την χάρα του και την λύπη του.

- **ΕΡΩΤΗΣΗ:** Σήμερα λέγεται ότι οι Η/Υ δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τον άνθρωπο. Τι μας κάνει να πιστεύουμε ότι μετά από λίγα χρόνια, δεν θα υπάρχει ένα σύστημα που θα εξασφαλίζει αισθήσεις στους κομπιούτερς και θα τους μεταβάλλει σε υπάρξεις; Και εκ του αντιθέτου, τι μας κάνει να πιστεύουμε ότι και ο άνθρωπος δεν είναι μηχανή;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Επειδή εδώ θίγεται την σχέση του ανθρώπου με την ύλη γενικά επιτρέψτε να κάνουμε μία συνοπτική επισκόπηση του αιώνα που διανύουμε από την διάσταση του τρόπου που μέχρι τώρα χρησιμοποίησε ο άνθρωπος την ύλη γενικά για την εξυπηρέτηση των αναγκών του.

Στον εικοστό αιώνα ζήσαμε το πλατύτερο μέχρι τώρα φάσμα της χρήσης της ύλης από τον άνθρωπο. Ξεκινήσαμε από τα απλά εργαλεία και την υποκατάσταση της μυικής δύναμης από την μηχανή, διανύσαμε για πολλά χρόνια την χρήση της ύλης και σαν πηγή ενέργειας και εισήλθαμε πλέον στην υποκατάσταση των πνευματικών διεργασιών από τον υπολογιστή (εποχή της πληροφορίας). Στην τελευταία διανύουμε ακόμη την επεξεργασία και εκμετόλλευση της πληροφορίας σε βαθμό "χαμηλού επιπέδου" πνευματικών διεργασιών και εισερχόμαστε σιγά σιγά στην εποχή των πολύπλοκων συνδυασμών στοιχείων και εξειδικευμένων εφαρμογών κάτι που αντιστοιχεί σε "υψηλού επιπέδου" πνευματικές διεργασίες

.Στην τελευταία φάση δημιουργείται συχνά η εντύπωση ότι μια μηχανή μπορεί να αντικαταστήσει τον άνθρωπο. Σωστό είναι ότι οι μηχανές θα στηρίζουν τον άνθρωπο να εκτελεί κάποιες πνευματικές εργασίες γρηγορότερα και ακριβέστερα. Αυτές όμως υπακούουν σε μια μηχανιστική λογική και απέχουν από εκείνες που δίνουν στον άνθρωπο την ανθρώπινή του διάσταση. Ποτέ μια μηχανή δεν θα μπορεί να διαβάσει τα μάτια ενός πεινασμένου παιδιού.

Για την τελευταία σας ερώτηση ένα απλό κοίταγμα στα μάτια οποιουδήποτε ανθρώπου δίνει την σωστή απάντηση.

- **ΕΡΩΤΗΣΗ:** Στην πρόσφατη περίπτωση του Κασπάρωφ, ένα κομπιούτερ νίκησε τον άνθρωπο. Μήπως τελικά οι μηχανές θα πάρουν κεφάλι;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Αυτή η ήττα δεν προσβάλλει τον άνθρωπο, απλώς μας δίνει περισσότερη πληροφόρηση για την φύση του σκακιού σαν παιχνίδι. Ο Κασπάρωφ έχασε από μια ομάδα ανθρώπων που χρησιμοποίησαν την μηχανή για πολλούς υπολογισμούς και ειδικά ψαξίματα. Οι μηχανές θα είναι πάντα τα εργαλεία του ανθρώπου και θα τον υπηρετούν πιστά.

- **ΕΡΩΤΗΣΗ:** Πως προβλέπετε την κοινωνία μας μετά από μια 20ετία, με τους Η/Υ να καθορίζουν τις δραστηριότητες μας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Σε 20 χρόνια θα έχουμε αλλάξει παρά πολλά. Τα σημερινά υπολογιστικά περιβάλλοντα που στοιχίζουν εκατομμύρια θα έχουνε πολύ προσιτές τιμές για τον καθένα. Θα ζήσουμε πολλές κοινωνικές και οικονομικές μεταλλάξεις που θα έχουνε βάση την επιδρομή των νέων τεχνολογιών. Πρέπει να θωρακισθούμε εγκαίρως για να μπορέσουμε να απορροφήσουμε όμαλα αυτές τις μεταλλάξεις χωρίς κραδασμούς.

Γιατί οι υπολογιστές και το internet φαίνονται τόσο απαραίτητοι στα παιδικά μάτια

Τα παιδιά στις μέρες μας, αποκτούν μια τρομακτική εξοικίωση με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το internet η οποία είναι κυριολεκτικά ταχύτατη. Ας δούμε τί τους αρέσει ηλικιακά και με τί ασχολούνται. Οι στατιστικές δείχνουν ότι στα παιδιά αρέσουν πολύ οι δικτυακοί τόποι με παιχνίδια καθώς επίσης και οι συχνές επισκέψεις στις ιστοσελίδες που σχετίζονται με ήρωες τηλεοπτικών σειρών. Στις μέρες μας, την πρώτη θέση στις προτιμήσεις νεοέφηβων και κυρίως αγγλόφωνων παιδιών κατέχουν οι ήρωες Pokemon.

Τα λίγο μεγαλύτερα παιδιά, στο στάδιο της προεφηβείας, αφιερώνουν κυρίως το δικτυακό χρόνο σε αναζητήσεις για τα αγαπημένα τους μουσικά συγκροτήματα. Γι' αυτά, το διαδίκτυο αποτελεί μια φυσική προέκταση της κοινωνικής τους ζωής. Ένα ποσοστό 30 με 40% των παιδιών ηλικίας 9 εως 12 ετών προχωρούν ένα βήμα παραπέρα και χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να επικοινωνούν μεταξύ τους με ηλεκτρονικά μηνύματα. Τα περισσότερα από αυτά αποκτούν μάλιστα τις δικές τους προσωπικές ηλεκτρονικές διευθύνσεις και δεν περιορίζονται σε αυτές που τους παρέχονται μέσω του σχολείου ή των άλλων οικογενειακών μελών. Μέσω των ηλεκτρονικών μηνυμάτων, τα παιδιά ανταλλάσσουν τις ιστορίες τους, τις εικόνες τους, αγαπημένα τραγούδια και προγράμματα που τους φαίνονται χρήσιμα.

Γενικότερα, θα μπορούσαμε να πούμε πως η τεχνολογία των υπολογιστών, παρέχει ένα περιβάλλον για την ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής του εφήβου. Όπως ακριβώς η τηλεόραση, η μουσική και η συνομιλία με συνομήλικους, έτσι και η τεχνολογία των υπολογιστών αποτελεί για τα παιδιά της νέας γενιάς, μια φυσική προέκταση των πραγμάτων που τους περιβάλλουν και η οποία τους είναι απαραίτητη για ενημέρωση, επικοινωνία και ψυχαγωγία. Από όλους τους νεαρούς που ασχολούνται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 5 με 10%, χρησιμοποιεί τους υπολογιστές για περισσότερο εξεζητημένες εφαρμογές, όπως είναι για παράδειγμα η δημιουργία προσωπικής ιστοσελίδας.

Οι σχέσεις των νεαρών ηλικιών με το internet είναι τέτοιες ώστε σύμφωνα με προβλέψεις της Jupiter Communications, οι έφηβοι μέχρι το 2002 θα πραγματοποιούν ετήσιες δαπάνες ύψους 1,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων, ενώ τα παιδιά ηλικίας 5-12 θα ξοδεύουν συνολικά 100 εκατομμύρια δολάρια για online αγορές.

Όπως ήδη είπαμε, η εξοικίωση των παιδιών με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές είναι ταχύτατη

και λαμβάνει χώρα πολλές φορές από πολύ νεαρή ηλικία. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, οι γονείς να δυσανασχετούν πολλές φορές αναλογιζόμενοι τις πιθανές επιπτώσεις που μπορεί να έχει κάτι τέτοιο για τα παιδιά τους. Η πλειονότητα των ειδικών προτείνουν, η "εισαγωγή" των παιδιών στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, να γίνει με τρόπο παρόμοιο της εισαγωγής στα διάφορα αθλήματα αλλά και άλλων κατάλληλων για την ηλικία δραστηριοτήτων. Πέραν των παιχνιδιών και των άλλων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που τα παιδιά θα αναπτύξουν με τον υπολογιστή, είναι σημαντικό να τους υποδειχθούν η αντίληψη γνώσεων μέσω των μηχανών αναζήτησης και των παραπομπών υπερκειμένου (links), αλλά και η χρήση προγραμμάτων ανοιχτού τύπου, όπως η επεξεργασία κειμένου, οι βάσεις δεδομένων και τα λογιστικά φύλλα, τα οποία θα μπορέσουν στη συνέχεια να αξιοποιήσουν δημιουργικά.

6ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΕΡΡΩΝ
ΡΕΠΟΡΤΑΖ**Άρθρο 2: Η τηλεόραση (μέτρο και κίνδυνοι)**

Αννα Μαργαρού

Μαθήτρια Γ Τάξης 6ου Γυμνασίου Σερρών

Παρόλο που οι Έλληνες θεωρούνται υπερπροστατευτικοί σαν γονείς, το παράδοξο είναι ότι εμπιστεύονται καθημερινά τα παιδιά τους σε μια μπέμπι - σίτερ ηλεκτρονική, που ακούει στο όνομα τηλεόραση.

Η τηλεθέαση αποτελεί μέσο εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ψυχα-γω-γίας και για ένα ποσοστό παιδιών ίσως το μόνο παράθυρο στον έξω κόσμο. Σήμερα τα ελληνόπουλα έχουν τη δυνατότητα να βλέπουν τηλεό-ραση όλο το 24ωρο κι αυτό επιδρά έντονα στην υγεία τους και στη δια-μόρφωση του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς τους.

Η τηλεόραση είναι αρκετά δημοφιλείς στα μικρά παιδιά και τα περισσότερα έχουν αρχίσει να την παρακολουθούν προτού ν' αρχίσουν καν να μιλούν. Από τους πιο φανατικούς τηλεθεατές φαίνεται ότι είναι τα αγόρια, τα οποία βλέπουν περίπου 2 ώρες παραπάνω από τα κορίτσια, και είναι πιο εκτεθειμένα σε οπτικό υλικό και γι' αυτό έχουν μεγαλύτερες δυσκολίες ανάπτυξης του προφορικού λόγου.

Ο μέσος όρος παρακολούθησης είναι 21 - 32 ώρες εβδομαδιαίως, ανάλογα με την ηλικία τους. Όσο αυξάνει το μορφωτικό επίπεδο παιδιών και γονιών, τόσο μειώνονται οι ώρες τηλεθέασης.

Έχει παρατηρηθεί ότι τα παιδιά που παρακολουθούν πολλές ώρες, σ' ένα μεγάλο ποσοστό, έχουν χαμηλή σχολική απόδοση, προβλήματα συ-μπεριφοράς, πονοκεφάλους και διαταραχές στην όραση. Επιπλέον, η τη-λεόραση συναγωνίζεται τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών και εκτοπίζει άλλες πιο σημαντικές δραστηριότητες, αφού την προτιμούν περισσότερο από τους φίλους ή τα παιχνίδια τους.

Η ευθύνη των γονιών σίγουρα είναι μεγάλη, πρέπει να γνωρίζουν ότι ο χρόνος τηλεθέασης τις 1 με 2 ώρες την ημέρα. Περισσότερος χρόνος είναι σχεδόν επιβλαβής, πιθανόν να είναι θετικός για τα παιδιά με χαμηλό δείκτη νοημοσύνης (IQ), αλλά λειτουργεί ανασταλτικά για παιδιά με υψηλό IQ.

Η τηλεόραση, λοιπόν, όταν παρακολουθείται με μέτρο έχει ισχυρή θετική δύναμη για την κοινωνική συμπεριφορά, τις φιλοδοξίες και τη διαφώτιση του παιδιού. Εάν όμως το παιδί αφηθεί ανεξέλεγκτα και γίνει φανατικός τηλεθεατής χωρίς κρίση και έλεγχο προγραμμάτων, τότε οι αρνητικές συνέπειες είναι αναπόφευκτες.

Παιδί και τηλεόραση

Η επίδραση της τηλεόρασης σε παιδιά σχολικής ηλικίας

της κ. Καρινίκα Αναστασίας

Β' Υπόθυνη Αγωγή Υγείας της Β' Θμιας Εκπαίδευσης Ν. Κοζάνης

Τα τελευταία χρόνια έχουν γραφεί πολλές μελέτες και άρθρα για την επίδραση της τηλεόρασης στα παιδιά. Τα περισσότερα αποτελέσματα απ' αυτές τις μελέτες δείχνουν την υπεροχή των αρνητικών επιδράσεων της τηλεόρασης στα παιδιά και ιδιαίτερα αρνητική φαίνεται να είναι η επίδραση της στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας των παιδιών, κυρίως στην νηπιακή και πρώτη παιδική ηλικία καθώς αποσπάται η προσοχή του παιδιού από τα χρώματα και την εικόνα, με αποτέλεσμα να προσλαμβάνει το γλωσσικό ερέθισμα ως θόρυβο. Αυτή η καθυστέρηση, στη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού, ενδέχεται να αποδειχθεί μη αναστρέψιμη, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες.

Η τηλεόραση...

χαρακτηρίστηκε από πολλούς "τεχνολογικό θαύμα", ένα θαύμα που μπορεί να γίνει καλός, αλλά και κακός φίλος ενός ανθρώπου, ένα θαύμα που μπορεί να διαπαιδαγωγήσει σωστά, αλλά και λάθος ένα παιδί.

Το παιδί...

έχει δικαιώματα που κατοχυρώνονται από το σύνταγμα, τους νόμους και τις διεθνείς Συμβάσεις. Μια από αυτές η σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού του ΟΗΕ, επιβάλλει στα Μ.Μ.Ε. να φροντίζουν ώστε ένα παιδί να ενημερώνεται με σκοπό την κοινωνική και ηθική του ανάπτυξη, καθώς και να απολαμβάνει χρήσιμες πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκπομπές.

Οι γονείς...

παίζουν έναν ρόλο ζωτικής ως προς την ανάπτυξη υγιούς σχέσης μεταξύ του παιδιού και της τηλεόρασης. Θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι ένα παιδί είναι παθητικός δέκτης των τηλεοπτικών μηνυμάτων, τα οποία μπορούν εύκολα, αλλά και λανθασμένα να διαμορφώσουν το χαρακτήρα και την προσωπικότητα του.

Ο δωδεκάλογος της σωστής τηλεθέασης του παιδιού

Κάθε οικογένεια πρέπει να σέβεται τον δωδεκάλογο της σωστής τηλεθέασης του παιδιού... γιατί κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να ονειρεύεται και να ζει σ' ένα τηλεοπτικά ενάρετο κόσμο.

1. Τοποθετήστε την TV στο σαλόνι και όχι στο παιδικό δωμάτιο:

Έτσι ελέγχετε καλύτερα την ποιότητα και την ποσότητα των προγραμμάτων, αλλά και την απόσταση της οθόνης από τα μάτια των παιδιών σας για λιγότερη ακτινοβολία.

2. Διαμορφώστε οικογενειακό πρόγραμμα TV

Φτιάξτε το πρόγραμμά σας σε εβδομαδιαία βάση, λαμβάνοντας υπόψη το φόρτο εργασίας των παιδιών

σας. Μην αυξάνεται, όμως, πολύ το χρόνο της τηλεθέασης κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου ή των γιορτών.

3. Παρακολουθείστε TV μαζί με τα παιδιά σας

Ετσι η παθητική τηλεθέαση μετατρέπεται σε μια οικογενειακή δραστηριότητα.

4. Όχι παθητικότητα μπροστά στην τηλεόραση

Ασκείστε κριτική και συζητείστε παρέα με τα παιδιά σας για ό,τι παρακολουθείτε από τη μικρή οθόνη.

5. Κάντε κριτική στην TV δημιουργώντας αντι-ήρωες

Οι διάφοροι τηλεοπτικοί "ήρωες" ή "σταρ" δεν πρέπει να γίνονται πρότυπα για τα παιδιά σας. Δημιουργείστε τους δικούς σας αντι-ήρωες, επαινώντας το καλό και στιγματίζοντας το κακό.

6. Αξιοποιείτε σωστά αυτό που βλέπετε

Ας γίνει το τηλεοπτικό πρόγραμμα αφορμή, για να ανατρέξετε σε κάποιο βιβλίο, εγκυκλοπαίδεια ή για λίγη χειροτεχνία ή για επίσκεψη σε χώρο που είδατε στην TV

7. Ασκείστε κριτική στις ειδήσεις

Κριτικάρετε την ποιότητα και την ποσότητα των ειδήσεων, εντοπίστε τα πλην, κάντε σύγκριση για το πως παρουσιάζεται η ίδια είδηση από την TV και τις εφημερίδες

8. Ποτέ διαφημίσεις χωρίς κριτική

Η διαφήμιση δεν πρέπει να είναι παραπλανητική και να υπερτονίζει υπαρκτά ή ανύπαρκτα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος. Ενημερωθείτε σωστά και κάντε την κριτική σας.

9. Μάθετε να απαγορεύεται και να κλείνετε τη TV

Εξηγείστε στο παιδί ότι η TV δεν πρέπει να είναι συνέχεια ανοικτή και ότι δεν πρέπει να παρακολουθεί σκηνές βίας, τρόμου ή γυμνού.

10. Υπάρχει κάτι καλύτερο να κάνει;

Μήπως είναι προτιμότερο να παίξει με φίλους ή να πάει στον παιδότοπο;

11. Μην ανταμείβετε το παιδί με περισσότερο TV

Αντί γι' αυτό δώστε του ως ανταμοιβή ένα απλό χάνδι, ένα δωράκι, έναν περίπατο.

12. Λιγότερη TV κάνει καλό

Όσο αυξημένες και αν είναι οι υποχρεώσεις σας, μην ξεχνάτε το παιδί μπροστά στη μικρή οθόνη. Μπορεί να αποδειχθεί ένας πολύ κακός φίλος του.

Βιβλιογραφία: Εκδοτικό φυλλάδιο της ΕΚΠΟΙΖΩ

Σημειώσεις σεμιναρίων

Αναστασία Καρανίκα

6ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΕΡΡΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ - ΒΙΒΛΙΑ

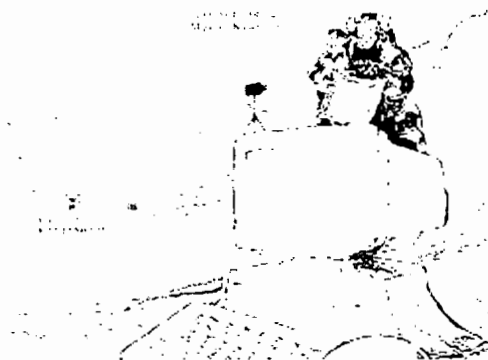
Άρθρο 1ο:

ΒΙΒΛΙΑ - ΝΕΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ

Αυτό το μήνα σας παρουσιάζουμε μια καλή έκπληξη απο τη σειρά βιβλίων,
Οι Γονείς, τα Παιδιά και η Πληροφορική.

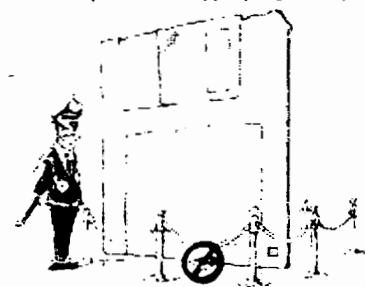
Τίτλος: "Ο ΠΡΩΤΟΣ ΜΟΥ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ"

ΠΑΣΧΟΣ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗΣ
Ο πρώτος μου υπολογιστής

Ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής φτάνει στο σπίτι του Κωστάκη και της Ελενίτσας. Παρέα με τον πατέρα τους ξεχύνονται στην μεγάλη περιπέτεια της εξερεύνησής του. Οι ερωτήσεις είναι πολλές: Πως λειτουργεί ένας υπολογιστής; Πως αποθηκεύουν τα δεδομένα οι δισκέτες και τα CD-ROM; Τι κάνουν τα "παράθυρα" στην οθόνη του υπολογιστή και τι ρόλο παίζουν τα κυκλώματα; Πως η λογική γίνεται μαθηματικά, τα μαθηματικά ηλεκτρικά σήματα, και τα ηλεκτρικά σήματα λογική; Όλες οι απαντήσεις στο μυθιστορηματικό ταξίδι, του Κωστάκη, της Ελενίτσας και του μπαμπά τους στον μαγικό κόσμο της πληροφορικής.

Το βιβλίο "Ο πρώτος μου υπολογιστής" (εκδόσεις Καστανιώτη) αναλύει τις αρχές της πληροφορικής και την λειτουργία των υπολογιστών. Είναι γραμμένο σε απλή γλώσσα (με την μορφή διαλόγων μεταξύ γονέων και παιδιών) και πλούσια εικονογραφημένο με δεκάδες έγχρωμα επεξηγηματικά σκίτσα για όσους θέλουν να γνωρίσουν τον κόσμο των υπολογιστών, χωρίς να γίνουν "τεχνικοί"

Το βιβλίο, που έχει γραφεί από τον δημοσιογράφο Πάσχο Μανδραβέλη και έχει εικονογραφηθεί από τον σκιτσογράφο Μιχάλη Κουντούρη, είναι το πρώτο της σειράς "Τα παιδιά, οι γονείς και η πληροφορική". Θα ακολουθήσουν: "Η Ιστορία των υπολογιστών" και το "Βουτιά στα δίκτυα" που θα καταπιάνεται με το Internet και την τηλε-πληροφορική.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ

Ο Πάσχος Μανδραβέλης γεννήθηκε το 1963 στην Κοζάνη. Τελείωσε την Οικονομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έκανε μεταπτυχιακά στα media στο Πανεπιστήμιο New School for Social Research. Εργάζεται επί 15ετία στον Αθηναϊκό Τύπο σε επιτελικές θέσεις και αρθρογραφεί συχνά για θέματα πληροφορικής. Άρθρα του σχετικά με πληροφορική και media υπάρχουν στην διεύθυνση:

Ο Μιχάλης Κουντούρης γεννήθηκε το 1960 στην Ρόδο, και είναι πολιτικός γελοιογράφος σε αθηναϊκές εφημερίδες. Έχει ασχοληθεί με εικονογράφηση βιβλίου, κινούμενο σχέδιο και πολύ περισσότερο με την τετράχρονη κόρη του.

Άρθρο 2ο: Paul Klee ένας απο τους μεγαλύτερους ζωγράφους

Κουκουζέλη Μαρία

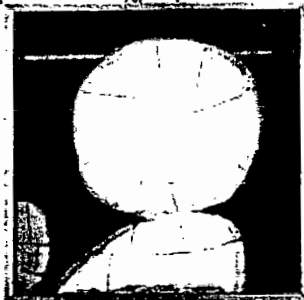
Μαθήτριά του Α2, 6ου Γυμνασίου Σερρών

Υπεύθ. Καθηγήτρια: Κική Παυλικιάνη

Το βιβλίο με το όνομα του ζωγράφου Paul Klee κάνει αναφορά στο έργο του και εκθέτει πολλά από αυτά.

Το βιβλίο αναφέρεται στην τέχνη και συγκεκριμένα στη ζωγραφική του Paul Klee.

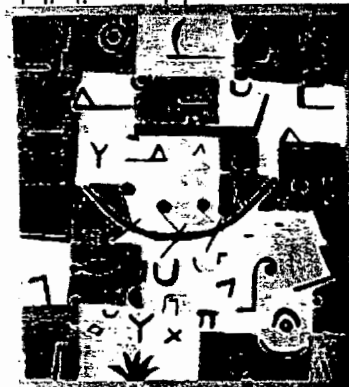
Τα πρώτα του έργα είναι ασπρόμαυρα και παράξενα έως φοβερά. Στη συνέχεια εντύπωση μου κάνουν τα χρώματα των έργων που είναι ζωντανά αλλά και σκούρα. Επίσης κάποια έργα είναι ζωγραφισμένα με πολλά χρώματα.

Υπάρχουν κάποια έργα που μοιάζουν με ζωγραφίες μικρού παιδιού. Ακόμα μεγάλη εντύπωση μου κάνουν και τα αφηρημένα έργα που είναι δυσνόητα.

Η αφηρημένη τέχνη αναφέρεται σε λίγους, γιατί λίγοι μπορούν να την καταλάβουν. Κάποιος που δεν έχει ασχοληθεί με την τέχνη συστηματικά, δύσκολα κατανοεί τέτοια έργα. Βέβαια η αφηρημένη τέχνη είναι τέχνη που μπορεί να έχει διαφορά νοήματα και ερμηνείες. Γι' αυτό ο καθένας μπορεί να τη δει από διαφορετική σκοπιά.

Για τον γνώστη της αφηρημένης δημιουργίας όσο παραμορφωμένη και αν είναι η φύση, στο βάθος, θα υπάρχει μια σωστή παρατήρηση και ένα αληθινό συναίσθημα. Το αφηρημένο έργο υπακούει σε κάποιους νόμους φυσικούς, συναισθηματικούς είτε νόμους του έργου.

Οι ιδέες για τον τρόπο ζωγραφικής γεννιούνται αυθόρμητα στο νου από ορισμένα σχήματα και χρώματα και τον συνδυασμό τους.

Για παράδειγμα μια γραμμή συνεχής ή όχι, λεπτή ή χοντρή εκφράζει σε κάθε περίπτωση κάτι διαφορετικό.

Όσον αφορά τα χρώματα, αυτά επηρεάζονται από τα διπλανά τους, από το φως, την ποσότητα και την ανάμειξη, γι' αυτό μόνο γενικές ιδέες μπορούμε να αναφέρουμε.

Για παράδειγμα το γαλάζιο θυμίζει ουρανό ή θάλασσα, ηρεμία, όνειρο, κρίνο κ.α. Το πράσινο θυμίζει τη φύση και ξεκουράζει τα μάτια κ.α.

Ο συνδυασμός λοιπόν σχημάτων και χρωμάτων καταλήγει σε ένα έργο νεότερης σχολής. Δηλαδή οι ζωγράφοι νεώτερων σχολών προξενούν συγκινήσεις αναπαριστώντας τους λόγους που προξενούν τις συγκινήσεις

αυτές.

Άρθρο 3ο: Οι άνθρωποι και η κλωνοποίηση

Παπάς Παναγιώτης

Μαθητής του Γ3, 1ου Γυμνασίου Μεταμόρφωσης

Υπεύθ. Καθηγήτρια: Όλγα Λούφου

Οι επιστήμονες ήθελαν να εξελιχθεί η γενετική σε όλους τους τομείς της και τα τελευταία χρόνια έκαναν το πρώτο βήμα. Εμφύτευσαν γονίδια που δίνουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε φυτά, όπως για παράδειγμα, στα φρούτα για να μην σαπίσουν, στα δέντρα για να παράγουν καρπούς περισσότερο από μια φορά το χρόνο. Οι ανακαλύψεις αυτές των συγκεκριμένων γονιδίων οδηγούν και στην κλωνοποίηση.

Έτσι με φόβο και τρόμο ο κόσμος δέχτηκε την είδηση τον περασμένο χρόνο πως δημιουργήθηκαν με κλωνισμό δυο ίδια και όμοια πρόβατα στο Εδιμβούργο. Τα δύο πρόβατα άνοιξαν το δρόμο για την κλωνοποίηση και το ερώτημα παραμένει, ήταν βήμα μπροστά για την κατάκτηση της ανθρώπινης φύσης ή βήμα πίσω που ανοίγει τις πύλες της ανθρώπινης βαρβαρότητας

Η Ντόλη ήταν το όμοιο πρότυπο που έφτιαξαν οι επιστήμονες από ένα άλλο πρόβατο και οι οποίοι δεν είχαν καμιά πρόθεση να φοβίσουν τον κόσμο, απλώς έκαναν αυτό το πείραμα και πέτυχαν. Όμως η εικόνα με όμοιους ανθρώπους να κυκλοφορούν στους δρόμους και με τα ίδια χαρακτηριστικά φοβίζει πάρα πολύ τους ανθρώπους. Και το ανθρώπινο γένος δεν μπορεί να κατανοήσει πως σε κάποια χρόνια θα αρχίσουν να δημιουργούνται σε εργαστήρια άνθρωποι έξυπνοι, ηλίθιοι, πολεμιστές, τεχνοκράτες, και ακόμα και αρχηγοί κρατών.

Ο άνθρωπος αν και φοβάται την κλωνοποίηση συνεχίζει να πιστεύει σε αυτήν και να φτιάχνει διάφορα έργα με κλωνοποίηση όπως "ο πολλαπλός εαυτός μου με τα τέσσερα αντίγραφα" του Michael Keaton. Η υπόθεση της ταινίας αναλύει διάφορους προβληματισμούς μιας τέτοιας προοπτικής και των αποτελεσμάτων της. Όμως ελπίζουμε πως ο άνθρωπος δεν θα βρει ποτέ τον τρόπο για να κάνει μια κλωνοποίηση.

**Άρθρο 4ο: Ποιες είναι οι κοινωνικές επιπτώσεις της πληροφορικής στη ζωή μας;
Πώς βλέπουμε την εξέλιξη των υπολογιστών μετά από μερικά χρόνια ;
Μαθητής του Γ4, 1ου Γυμνασίου Μεταμόρφωσης
Υπεύθ. Καθηγήτρια: Αίλα Γουλή**

- Τα τελευταία χρόνια οι υπολογιστές έχουν αρχίσει να μπαίνουν για τα καλά στη ζωή μας. Σε σχεδόν κάθε δραστηριότητά μας υπάρχει και ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής.
- Οι υπολογιστές χρησιμοποιούνται ευρέως. Κάποιοι κινηματογράφοι χρησιμοποιούν αυτά τα μηχανήματα για να εκδίδουν εισιτήρια , να ελέγχουν τα έσοδα και τα έξοδα και να κανονίζουν να μην κόβονται και άλλα εισιτήρια εάν η αίθουσα έχει ήδη γεμίσει. Επίσης οι Η/Υ χρησιμοποιούνται από το στρατό για να ελέγχουν τις τηλεπικοινωνίες και τις κινήσεις του αντιπάλου, ενώ βοηθούν τους στρατηγούς να δημιουργήσουν σχέδια μάχης σύμφωνα με τη διάταξη των στρατευμάτων του εχθρού.
- Οι Η/Υ βοηθούν επίσης και τους **σχεδιαστές** κάποιων εταιρειών που φτιάχνουν είτε αυτοκίνητα είτε διάφορα άλλα αντικείμενα να φτιάχνουν τα αρχικά σχέδια του προϊόντος αυτού. Ένας άλλος τομέας που παίζουν οι υπολογιστές κυρίαρχο ρόλο είναι η αρχιτεκτονική κτιρίων. Με κάποια προγράμματα που κυκλοφορούν στην αγορά όπως το CAD κ.ά. οι αρχιτέκτονες σχεδιάζουν ένα χώρο και ύστερα μπορούν με κάποια άλλα προγράμματα να δείξουν στον υποψήφιο αγοραστή του σχεδίου πώς θα είναι ο χώρος αυτός από μέσα ή απ' έξω με τη βοήθεια τρισδιάστατων γραφικών.
- Οι Η/Υ βοηθούν κάποιους **ερευνητές** να δουλεύουν και εκτός γραφείου κάνοντας κάποια εργασία. Δηλαδή αυτοί οι υπολογιστές τους βοηθούν να έχουν πρόσβαση σε ορισμένες βάσεις δεδομένων που αφορούν το αντικείμενο πάνω στο οποίο δουλεύουν. Εκτός από αυτές τις εργασίες τους οι Η/Υ βοηθούν τους γιατρούς , μέσω ορισμένων εικόνων , να κάνουν με επιτυχία πολύπλοκες εγχειρήσεις σε μικρά παιδιά με συγγενείς καρδιοπάθειες , κάτι που δεν μπορούσαν να κάνουν οι γιατροί και χειρουργοί πριν από κάποια χρόνια. Στο μέλλον ίσως οι Η/Υ βοηθήσουν στη γενετική , ώστε να μπορούν να προβλεφθούν τέτοιες ασθένειες.
- Οι Η/Υ βοηθούν και στην εκμάθηση κάποιων μαθημάτων σε **σχολεία** για να βελτιωθούν σ' αυτά με τη βοήθεια ήχου και εικόνας που μπορούν να δώσουν χωρίς όμως να μπορούν να καταργούν τον καθηγητή. Τα μηχανήματα αυτά τοποθετούνται επίσης σε αεροδρόμια, λιμάνια και γενικά σε μέρη που υπάρχει πολύς κόσμος και βοηθούν στην πληροφόρησή τους για το μέρος στο οποίο βρίσκονται όπως και για τα προγράμματα αεροπορικών εταιρειών και караβιών.
- Ένας ακόμη μεγάλος τομέας στον οποίο βοηθούν οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές είναι τα άτομα με **ειδικές ανάγκες**. Τα συστήματα αυτά χρησιμοποιούνται από παραπληγικά άτομα, κυρίως στην Αμερική. Κάποιο άτομο για παράδειγμα που είναι τελείως ανάπηρο μπορεί μέσω ενός ειδικού συστήματος να δίνει προφορικές εντολές σε έναν Η/Υ και αυτός με τη σειρά του να δίνει εντολές σε ρομποτικά συστήματα, βραχίονες κ.α. Έτσι ένα ανάπηρο άτομο μπορεί να τραφεί και νιώσει πιο άνετα χωρίς να έχει υποχρέωση σε κανένα. Οι υπολογιστές βοηθούν επίσης και άτομα που δεν

βλέπουν. Μέσω κάποιων ειδικών μέσων και καλωδίων που εμφυτεύονται στον εγκέφαλο και στα μάτια-στον αμφιβληστροειδή ένας Η/Υ μπορεί να σχηματίσει με τελείες σε σχηματισμούς σύμβολα που αντιστοιχούν σε κάποια γράμματα. Τελευταία γίνονται προσπάθειες να βελτιωθούν τα συγκεκριμένα μηχανήματα έτσι ώστε αυτό που θα βλέπει ένας τυφλός να μην περιορίζεται μόνο σε τελείες αλλά να είναι κινούμενη βιντεοεικόνα.

- Ένας άλλος τομέας στον οποίο συνεισφέρουν οι υπολογιστές είναι η **αστρονομία**. Αυτοί οι υπολογιστές όμως είναι πολύ ισχυροί και ογκώδεις παρόλες τις προσπάθειες που γίνονται για μικρότερα chip και μικροκυκλώματα. Έτσι λοιπόν αυτοί οι υπερυπολογιστές χρησιμοποιούνται από τους επιστήμονες για να μελετηθούν τα αστέρια, οι πλανήτες και οι μεταξύ τους αποστάσεις. Επίσης πολλοί αστρονόμοι τους χρησιμοποιούν σε συνδυασμό με πολύ ισχυρά τηλεσκόπια για να επαληθεύσουν κάποιες θεωρίες για το σύμπαν.
- Καμιά μελέτη για τους Η/Υ όμως δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ολοκληρωμένη, αν δεν περιλαμβάνει την επίδραση των μηχανημάτων αυτών στην **κοινωνία**. Στον εργασιακό χώρο οι Η/Υ έχουν δημιουργήσει πολλές νέες θέσεις εργασίας και ευκαιρίες για σταδιοδρομία, ενώ έχουν καταργήσει άλλες. Γενικά, αν κανείς δει συνολικά το θέμα, οι Η/Υ έχουν δημιουργήσει ευκαιρίες, αλλά έχουν προκαλέσει και πολλά προβλήματα. Πολλοί τους θεωρούν σαν το κύριο αίτιο της προόδου. Άλλοι αμφιβάλουν αν σήμερα είμαστε σε καλύτερη θέση από εκείνη που βρισκόμασταν πριν τον ENIAC.
- Ένα άλλο **πρόβλημα** που προξενούν οι Η/Υ είναι ότι απορροφούν την προσοχή ενός χρήστη και τον αποξενώνουν από το κοινωνικό του περιβάλλον γιατί ξοδεύει τον χρόνο του "κολλημένος" μπροστά σ' αυτό το μηχάνημα και δεν δίνει τόση σημασία όση θα 'πρεπε στο γύρο του περιβάλλον. Επίσης προκαλεί συναισθηματικά προβλήματα, όπως οικονομικές στενοχώριες, συναίσθημα ανικανότητας να κάνει την συγκεκριμένη εργασία και αποπροσανατολισμό που συχνά επιφέρουν ανασφάλεια. Αυτά τα προβλήματα μπορεί να προκλήθηκαν από προσωρινή απόλυση, ανάθεση νέων καθηκόντων, φόβο στασιμότητας ή απώλεια της εργασίας.
- Ο Η/Υ μπορεί να προκαλέσει εκτός από ψυχολογικές **ασθένειες** και σωματικές. Αυτές μπορεί να είναι προβλήματα στα μάτια που προκαλούνται από την πολύωρη χρήση του υπολογιστή και την κοντινή απόσταση των ματιών του χρήστη στην οθόνη. Μια άλλη σωματική ασθένεια είναι το σύνδρομο του καρπού που προκαλείται από την πολύωρη πληκτρολόγηση και το σύνδρομο του αυχένα ή αυχενικό σύνδρομο που προκαλείται επί της από την πολύωρη στάση μπροστά στο μηχάνημα αυτό. Μερικοί επιστήμονες βρήκαν ότι η πολύωρη χρήση του Η/Υ μπορεί να προκαλέσει στους άντρες μέχρι και στειρότητα.
- Ένα άλλο πρόβλημα που προκαλούν τα μηχανήματα αυτά είναι ο **εξελληνισμός** ορισμένων όρων της πληροφορικής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να διαστρεβλώνονται κάποιες λέξεις και έννοιες της ελληνικής γλώσσας, να αλλάζει το νόημά τους και να χάνουν τη σημασία τους. Τέτοιες εκφράσεις σαν το μπουτάρω ή το σετάρω για παράδειγμα προήλθαν από τις αγγλικές λέξεις boot (φορτώνω) και setup (εγκαθιστώ) αντίστοιχα. Αυτές χρησιμοποιούνται συνήθως από άτομα που έχουν κάποια σχέση με το χώρο της πληροφορικής και των υπολογιστών. Το κακό όμως δεν σταματάει εδώ. Οι λέξεις αυτές χρησιμοποιούνται από τα άτομα αυτά και εκτός του τόπου εργασίας τους. Έτσι λοιπόν υπάρχουν περιπτώσεις που χρησιμοποιείται τέτοιο λεξιλόγιο σε άλλες περιπτώσεις με αποτέλεσμα αυτοί που παρακολουθούν να μην μπορούν να καταλάβουν τι ακριβώς εννοεί αυτός που το είπε.
- Το μέλλον των Η/Υ παρ' όλ' αυτά είναι πιο **"αισιόδοξο"**. Τα τελευταία χρόνια οι επιστήμονες έχουν εφεύρει μηχανήματα που βοηθούν κάποια άτομα να ξεπεράσουν προβλήματα όπως είναι η υψηφοβία και η αραχοφοβία. Αυτά τα μηχανήματα είναι κράνη, γάντια και άλλες συσκευές που "μεταφέρουν" τον χρήστη σε μη πραγματικά μέρη όπως μέσα σε παιχνίδια που ο παίκτης παίζει πρόσωπο με πρόσωπο με τον αντίπαλο.
- Το μέλλον αυτών των συσκευών προβλέπεται λαμπρό.
- Οι επιστήμονες δουλεύουν πάνω στην ιδέα να κατασκευάσουν ένα δωμάτιο **εικονικής πραγματικότητας** στο οποίο με τη βοήθεια ειδικών μηχανημάτων θα δημιουργούνται τρισδιάστατα αντικείμενα και ο χρήστης θα μπορεί να κινηθεί πάνω και στους τρεις άξονες.

Βέβαια όπως είναι κατανοητό ο κάθε χρήστης θα μπορεί να σκοτωθεί και διαπεραστεί από ένα εικονικό σπαθί. Γι' αυτό το λόγο θα κατασκευαστούν και ειδικά προστατευτικά προγράμματα. Τώρα τελευταία έχουν γίνει μελέτες για τον πλήρη αυτοματισμό του αυτοκινήτου και του σπιτιού με υπολογιστές. Ποιος δεν θα ονειρευόταν ένα σπίτι που θα ήταν πλήρως αυτοματοποιημένο; Μόλις μπαίνει μέσα να τον καλωσορίζει να ρωτάει μέσω των ηχείων του στερεοφωνικού του τι μουσική θα ήθελε ν' ακούσει και τι φαγητό θα ήθελε να φάει; Να τον ξυπνάει το πρωί με μουσική να του φτιάχνει από νωρίς τον καφέ για να μην καθυστερήσει να του λέει τις κλήσεις που δέχτηκε την νύχτα κ.α. Επίσης σε ποιόν δεν θα άρεσε να υπάρχει στο αυτοκίνητό του ένα ειδικό σύστημα που θα αναλαμβάνει να οδηγεί το αυτοκίνητο σε περίπτωση που κοιμηθεί ή για κάποιο άλλο λόγο κάνει κάποιο λάθος χειρισμό; Μπορεί μεν οι δυνατότητες ενός τέτοιου συστήματος να μην περιορίζονται εδώ αλλά: όλ' αυτά είναι ακόμη ένα μακρινό όνειρο λόγω του μεγάλου κόστους τους.

- Ένας άλλος τομέας που θα έχει ένα σπουδαίο μέλλον η επιστήμη της πληροφορικής, είναι τα **νευρωνικά δίκτυα** ή ηλεκτρονικοί νευρώνες. Τα νευρωνικά δίκτυα είναι κάποια τυπωμένα κυκλώματα τα οποία "σκέφτονται" και "μαθαίνουν" όπως και ο ανθρώπινος εγκέφαλος με τη μόνη διαφορά ότι δεν μπορούν να πιάσουν τις ταχύτητες που πιάνει ο ανθρώπινος εγκέφαλος και δεν μπορούν να αισθανθούν πόνο, λύπη, χαρά, αγάπη ή ακόμα και μίσος. Έχουν όμως το προτέρημα του ότι δεν κουράζονται, δεν πεινούν, δεν διψούν αλλά το μόνο που χρειάζονται είναι ηλεκτρικό ρεύμα. Θέλω να ελπίζω όμως ότι πάντα οι τεχνητοί αυτοί εγκέφαλοι, ακόμη και να καταφέρουν να "αισθανθούν" θα παραμείνουν εργαλεία του ανθρώπου και πιστεύω πως δεν θα τον νικήσουν ποτέ γιατί ήταν, είναι και θα είναι κατασκευάσματά του.

Άρθρο 5ο: Η επίδραση της τηλεόρασης στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού.

Χαριλάου Μανώλης

Μαθητής του Γ4, 1ου Γυμνασίου Μεταμόρφωσης

Υπεύθ. Καθηγήτρια: Αίλα Γουλή

Είναι γεγονός ότι το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα η τεχνολογία σημείωσε ραγδαία εξέλιξη. Πολλοί τομείς επηρεάστηκαν, και ανάμεσα σ' αυτούς και ο σχετικός με την επικοινωνία. Ιδιαίτερη θέση σε αυτήν κατέχουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που επιδρούν καθοριστικά και στο άτομο και στο σύνολο. Αν θελήσουμε να επικεντρώσουμε την προσοχή μας στο πιο δημοφιλές μέσο, δεν μπορούμε παρά να αναφερθούμε στην τηλεόραση. Τηλεόραση λοιπόν και προσωπικότητα του ατόμου δεν είναι άσχετα μεταξύ τους.

Κατ' αρχάς, η τηλεόραση είναι ένα μέσο από το οποίο περνούν στο κοινό κάποιες ιδέες και απόψεις ορισμένων ατόμων. Έτσι το μηχάνημα αυτό μπορεί να μεταδώσει μια πληθώρα εκπομπών και ιδεών. Η ποιότητα όμως των εκπομπών εξαρτάται από τον πομπό. Δηλαδή κάθε πομπός πρέπει να ελέγχει την ποιότητα αυτών που μεταδίδει και η διαδικασία αυτή να γίνεται συνειδητά. Επειδή όμως κάθε σταθμός έχει σαν κύριο σκοπό του να μεγαλώσει την ακροαματικότητά του δεν βάζει εκπομπές "σωστές". Αλλά πλασάρει στο κοινό ό,τι τον συμφέρει. Γι' αυτό το λόγο κάθε ένας θα πρέπει να ελέγχει αυτά που βλέπει και να διαλέγει μόνο τα χρήσιμα σ' αυτόν. Ενώ θα πρέπει να αγνοεί αυτά τα πράγματα που δεν συμφωνούν με τις ηθικές του αξίες. Επειδή όμως τα παιδιά δεν έχουν την ικανότητα να κρίνουν σωστά, τις εκπομπές που βλέπουν πρέπει να τις ελέγχουν οι γονείς τους.

Εάν λοιπόν η τηλεόραση παρακολουθείται σωστά μπορεί να λειτουργήσει επιμορφωτικά και να έχει θετικές επιδράσεις. Το κάθε παιδί μπορεί να αυξήσει τις γνώσεις του και να ενημερωθεί γύρω από ποικίλα θέματα. Στην επιμόρφωσή του συμβάλουν κατά πολύ οι διάφορες σειρές που υπάρχουν στο πρόγραμμα κάθε τηλεοπτικού σταθμού, όπως τα ντοκιμαντέρ κ.α., αλλά είναι δυστυχώς λίγα. Επίσης ένα παιδί μπορεί να καλλιεργήσει την κριτική του σκέψη παρακολουθώντας ουσιαστικές συζητήσεις γύρω από ορισμένα κοινωνικά ή ακόμη και πολιτικά θέματα. Ακόμα μέσω κάποιων σωστά επιλεγμένων ταινιών ή τηλεπαιχνιδιών μπορεί να επιτευχθεί η ψυχαγωγία του θεατή. Όπως είναι φυσικό βέβαια δεν

Έκθεση - Τηλεόραση

Πού οφείλεται η επικράτηση της εικόνας;

Πρώτος και κύριος λόγος είναι η σύγχρονη, επικρατούσα αντίληψη πως ο άνθρωπος είναι ένα ον άψυχο, ον φθαρτό και επομένως παροδικής σημασίας. Όσες φορές αναγκάζεται ο σύγχρονος, άθεος στοχασμός να μεταχειριστεί τη λέξη "ψυχή", βιάζεται να την ερμηνεύσει ως εκδήλωση διάφορων νευροσωματικών αλλοιώσεων και δραστηριοτήτων. Ο λόγος όμως ο αληθινός αναπηδά ακριβώς από το διάλογο της ψυχής με τα πράγματα και μπορεί, βέβαια, να μιλεί για τα αισθητά, αλλά αισθάνεται πως αυτά είναι ιδωμένα και βιωμένα από ένα ον υπεραισθητό.

Ένας άλλος λόγος που η εικόνα έχει επικρατήσει στους καιρούς μας είναι το γεγονός πως ο άνθρωπος έγινε πολύ βιαστικός. Άλλοτε βιαζόταν λιγότερο, και ας ήθελε ενάμιση μήνα για να πάει στην Αμερική. Σήμερα θέλει μισή μέρα και πάλι, η ζωή του δεν του φτάνει. Αδειανός εσωτερικά, βρίσκεται σε πανικό. Θέλει να προφτάσει. Μην περιμένοντας τη μεταθανάτια πια ζωή, λυσσάει να απολαύσει τα πάντα σ' αυτήν εδώ. Ο λόγος είναι δυσκίνητος. Η εικόνα είναι ευκίνητη, ξεχωριστά εύγλωττη. Ο λόγος είναι το αθέατο πνεύμα. Η εικόνα είναι το χειροπιαστό πράγμα.

Ο πολίτης-τηλεθεατής μπορεί να συμμετέχει στην πολιτική ζωή

Όλος ο κόσμος γνωρίζει ότι το ραδιόφωνο και η τηλεόραση μας κρατούν ενήμερους για το τι συμβαίνει στην οικουμένη, με μια ένταση και με μια αμεσότητα που ξεπερνούν κατά πολύ εκείνο το οποίο μπορούσαμε να γνωρίζουμε στο παρελθόν. Ακόμη, μπορούμε να προσθέσουμε πως η οπτικό επιτρέπει μίαν απευθείας επαφή με την πραγματικότητα. Απ' αυτή την άποψη, είναι φανερό ότι τα μέσα μαζικής επικοινωνίας έχουν ως επακόλουθο, σχεδόν, αναπόφευκτα, μεγαλύτερη συμμετοχή στην πολιτική ζωή.

Η τηλεόραση αποτελεί ένα μέσο μαζικής επικοινωνίας που στο πλαίσιο της πολιτικής ψυχολογίας μας ενδιαφέρει ως **μηχανισμός πρώιμης πολιτικής κοινωνικοποίησης**. Με τον όρο αυτό εννοούμε τις διάφορες τεχνικές και διαδικασίες με τις οποίες το παιδί 6-13 χρονών μαθαίνει το πολιτικό φαινόμενο. Η πολιτική κοινωνικοποίηση των παιδιών αυτής της ηλικίας είναι κατά κανόνα "λανθάνουσα". Αυτό σημαίνει ότι οι κοινωνικοποιούμενοι, τα παιδιά, δε συνειδητοποιούν ότι τα πολιτικά μέσα από τα οποία έρχονται σε επαφή με την πολιτική είναι πολιτικά ή έχουν μελλοντική πολιτική δονητικότητα. Η πρώιμη πολιτική κοινωνικοποίηση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο και μπορεί να μεταβληθεί σε σχετικά αποφασιστικό παράγοντα διαμόρφωσης της κατοπινής πολιτικής συμπεριφοράς. Βέβαια, η τηλεόραση δεν αποτελεί τον αποκλειστικό φορέα της πρώιμης πολιτικής κοινωνικοποίησης. Συμπράττει μαζί με την οικογένεια, το σχολείο και τις διάφορες ομάδες στις οποίες τα παιδιά μετέχουν.

"Η υδρόγειος σφαίρα μας, συρικνωμένη από τον ηλεκτρισμό, δεν είναι πια παρά ένα πλανητικό χωριό".

Ένα διάλειμμα στην καθημερινή ζωή

Οι εκμπομπές που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό στην προτίμηση του κοινού είναι εκείνες που εικονίζουν μια ιστορία. Ασυνείδητα ταυτιζόμαστε με ένα ή με πολλά από τα πρόσωπα της ιστορίας, ζούμε μαζί τους τους κινδύνους, τις χαρές, τις κακοτυχίες τους, παθιαζόμαστε με την εξέλιξη του σεναρίου, σαν τον κυνηγό που κυνηγάει το θήραμα ή σαν τον παίκτη το αποιέλλομα της παιρίδας. Κατ'απαισί το γεγονός, η σκέψη μας ξεφεύγει όχι μόνο από τις καθημερινές έγνοιες, αλλά και από το είναι μας, από τον ίδιο τον εαυτό μας.

Έμπορος αυταπάτης ή κατακλυσμός καταστροφών, η μικρή οθόνη βοηθάει, τελικά, τον άνθρωπο να ξεφύγει από τον εαυτό του. Και μ'αυτή την έννοια γίνεται, παράγοντας φυγής. Το θέατρο σκιών μπορεί να αντικαθρεπτίζει το υπάρχον ή το φανταστικό, το υπερπραγματικό ή το μη πραγματικό. Μπορεί να αναζητά το θεαματικό και μέσα στη ρουτίνα και μέσα στην καινοτομία. Μπορεί να καθησυχάζει και να διαταράζει. Έτσι και αλλιώς προτείνει ένα διάλειμμα στην καθημερινή ζωή.

Βιασμός του ψυχισμού και της φαντασίας

Η "φευγαλέα εικόνα" που εισέβαλε στον πλανήτη μας, από τις αρχές του αιώνα, μέσα από τις κινηματογραφικές οθόνες δεν άφησε μονάχα εντυπώσεις θαυμασμού και αισθητικού προβληματισμού. Έφερε μαζί της και το σπόρο μιας βαθύτατης ανησυχίας για το βιασμό του ψυχισμού και της φαντασίας, τα δύο τελευταία καταφύγια της ατομικής συνείδησης.

Ο εσωτερικός κόσμος του ατόμου και η ανάπτυξη του είναι αποτέλεσμα προσωπικών ανακαλύψεων και προσωπικών μετατάξεων, αποτέλεσμα συλλογισμών, επίτευγμα συναισθηματικών και αφαιρετικών διευρύνσεων της προσωπικότητας του, θρίαμβος προσωπικού μόχθου, ανάστημα που γίνεται πόλος έλξεως μέσα στην ομάδα.

Οι τέχνες και τα γράμματα υπήρξαν πάντα πνευματικοί ερεθισμοί και πηγές στατικών συγκινήσεων. Στατικών, γιατί ο έξω χώρος αντιμετωπίζεται πάντα με κάποια καχυποψία, και στο βαθμό που επενεργεί πάνω στην ατομική συνείδηση τον δεχόμαστε μόνο σαν έναυσμα μιας ασυνείδητης διαδικασίας για την καλλιέργεια της φαντασίας μας.

Η τηλεόραση, στην καθημερινή, πολύωρη διείσδυση της αντικαθιστά, με τρόπο ολοκληρωτικό, την εικόνα που η φαντασία μας δεν πρόλαβε να εφεύρει. Η σύγκρουση ανάμεσα στον αναγνώστη και το τυπωμένο βιβλίο είναι έντιμη, αντικειμενική, η συγκίνηση διυλίζεται μέσα από την ενέργεια που καταβάλλει ο αναγνώστης να υλοποιήσει το μήνυμα σε εικόνες και αισθήσεις, χωρίς καμιά άλλη βοήθεια, χωρίς καμιά βιασύνη, χωρίς κανένα χείμαρρο ηλεκτρονικών παραστάσεων.

Βρίσκει μόνος του τις παραστάσεις, με τη βοήθεια της εμπειρίας και της φαντασίας του, παραστάσεις που είναι πρωτότυπες και δε μοιάζουν με καμιά άλλη, κανενός άλλου αναγνώστη. Η δίψα για παράξενες και εντυπωσιακές αισθήσεις θα μεγαλώνει όλο και περισσότερο. Και, με τον καιρό, θα χάνουμε όλο και περισσότερο τη δεκτικότητα μας απέναντι στις αισθήσεις της καθημερινής ζωής.

Κίνδυνος μαζικής πνευματικής αλλοτρίωσης

Όπως οι περισσότερες τεχνικές πρόοδοι, η υπερτελειοποίηση των μέσων επικοινωνίας αποτελεί ταυτόχρονα μια υπόσχεση ελευθερίας και μια απειλή καινούργιας δουλείας. Και αυτό, φυσικά, εξαιτίας της δύναμης επιβολής και υποβολής που έχουν τα μέσα αυτά. Δύναμης που δεν περιορίζεται σε μια κοινότητα ή σε μερικές χιλιάδες αναγνώστες, αλλά μπορεί να διαπεράσει και να διαβουκολήσει κάθε κάτοικο του πλανητικού χωριού μας. Οι μάζες μπορούν και γίνονται έρμαιο εκείνων που ελέγχει τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, να χειραγωγηθούν και να δουλαγωγηθούν απ'τους κατόχους της πιο διάδοτης φωνής που γνώρισε ο κόσμος, να μετατραπούν αυτές σε αυτόματα και υπηρέτες της και θύματα της.

Οι κίνδυνοι είναι πολλοί μεγάλοι, επειδή υπάρχει το ενδεχόμενο της μαζικής πνευματικής αλλοτρίωσης των ανθρώπων σε παγκόσμια κλίμακα, γεγονός που μπορεί να το εκμεταλλευθούν ύποπτες προπαγάνδες. Και η προπαγάνδα αυτή ξεκινάει από την ανώδυνη προβολή προϊόντων διάφορων πολυεθνικών εταιριών και φτάνει ως την επιβολή ενός τρόπου ζωής όπου κυριαρχούν ο αμοραλισμός, η κερδομανία, η βία, διόλου ανώδυνα. Ένας κόσμος που έχει υποστεί τέτοια πλύση εγκεφάλου, που έχει περιαχθεί σε τέτοια πνευματική αδρανεία, δεν είναι διόλου δύσκολο να μπολιαστεί με πολιτικές απόψεις που στρώνουν με δάφνες το δρόμο σε επίδοξους απόλυτους κυρίαρχους της πλανητικής αγέλης.

Ένα πανίσχυρο μικρό θηρίο

Οι περισσότεροι κοινωνιολόγοι και ψυχολόγοι συμφωνούν πως η επίδραση της τηλεόρασης είναι για όλους μεγάλη, ότι οι τακτικοί τηλεθεατές, ενήλικοι και ανήλικοι, αναπόφευκτα μαθαίνουν απ'αυτή και διαμορφώνονται. Άλλωστε, διάφορα εκπαιδευτικά δίκτυα σε διάφορες χώρες έχουν πετύχει να παραδίδουν από τη μικρή οθόνη μαθήματα, με θαυμάσια αποτελέσματα ως προς την αφομοίωση τους από μέρους των μαθητών.

Αν η δύναμη αυτή είναι κακή ή καλή εξαρτάται από μας

Η τηλεόραση μεταβάλλει τους ανθρώπους σε αδρανείς, απαθείς και μουγκούς καρεκλοκένταυρους, επιβάλλει ένα γούστο κακό και μια γλώσσα βιασμένη, προσβάλλει τη νοημοσύνη του κοινού πολίτη, συμβάλλει στην εξάπλωση της βίας, υπερβάλλει σε κομματική προπαγάνδα, εμβάλλει σε ανησυχίες και γενικά καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποκοιμίσει, να αποβλακώσει, να αποπροσανατολίσει τον έρμη τον κοσμάκη, που πληρώνει και από πάνω για να πάθει όλα αυτά.

Όμως, η τηλεόραση δεν φταίει σε τίποτα. Είναι και αυτή όπως τόσες χιλιάδες άλλα είδη του τεχνικού πολιτισμού μας που συκοφαντούνται, όταν χρησιμοποιούνται εκούσια ή ακούσια στραβά και ανορθόδοξα. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία πως, αν κατορθώσουμε να φτιάξουμε αυτούς που ναι πίσω και αυτούς που κάθονται απέναντι από την τηλεόραση τότε η αμφιλεγόμενη, σήμερα, τηλεόραση θα χει πολλά θετικά να προσφέρει σε όλο τον κόσμο.

Ο υπ'αριθμόν ένα κίνδυνος της τηλεόρασης είναι οι κακές κηδεμονίες. Η τηλεόραση όργανο μιας κυβέρνησης έχει όλα τα στοιχεία για να'ναι επιβλαβής. Χρειάζεται ανεξαρτησία. Μια διακομματική επιτροπή από προσωπικότητες "υπεράνω πάσης υποψίας" να'ναι υπεύθυνη για τα προγράμματα της. Ανεξαρτησία λοιπόν και αυτονομία της τηλεόρασης.

Και η ανεξαρτησία αυτή, για να'ναι πλήρης και ουσιαστική, πρέπει να'ναι ταυτόχρονα

και οικονομική. Χρειάζονται, λοιπόν, χρήματα αλλά και πρόσωπα κατάλληλα, για να γίνουν αξιοπρεπή και αξιόλογα προγράμματα. Μια τηλεόραση, κάτω από τη φωτισμένη κρατική μέριμνα, ανεξάρτητη, πλουραλιστική, πολιτική, πολιτιστική, μορφωτική, ψυχαγωγική, θα συντελέσει στη γενική προαγωγή του πολίτη. Δεν υπάρχει αμφιβολία. Και αυτά εξαρτώνται από το κράτος.

Όλα τα άλλα εξαρτώνται από μάς. Από μας θα εξαρτηθεί αν ξαπλώνουμε όλο τον ελεύθερο χρόνο μας μπροστά στη μικρή οθόνη, όπου οπωσδήποτε, με οποιαδήποτε τηλεόραση, θα πάθουμε αγκύλωση πολλαπλή, σωματική, πνευματική, ψυχική, αναθέτοντας αποκλειστικά σ' αυτή τη μόρφωση, την ψυχαγωγία, την ενημέρωση, την πνευματική άσκηση και καλλιέργεια ή και τη γυμναστική μας ακόμη.

Χρειάζεται συμπερασματικά, κατάλληλη αγωγή από το σχολείο και από την οικογένεια. Πολλοί γονιοί που ενδιαφέρονται για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους ελέγχουν τα βιβλία και τα περιοδικά που διαβάζουν τα παιδιά τους, τα κινηματογραφικά ή θεατρικά έργα που βλέπουν, τους φίλους που συναναστρέφονται.

Η τηλεόραση δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή. Είναι απλώς μια δύναμη και, όπως οποιαδήποτε άλλη δύναμη, μπορεί να χρησιμοποιηθεί καλά ή άσχημα.

Flash

Βρείτε τα στο χάρτη

Πρώτη σελίδα

Υπόλοιπα Sites

Go

Υπηρεσίες

Go

Care
Υγεία, κάθε μέρα!

περιοδικό

εγκυκλοπαίδεια

μετρητές υγείας

οδγ

Daily Care

Daily Care

Δωρεάν newsletter

Δευτέρα,
8 Απριλίου 2002

Daily Care

Quick Links
Επιλέξτε...

DailyCare

- [Η σημερινή συμβουλή](#)
- [Τα θέματα ανά μήνα](#)
- [Δωρεάν Εγγραφή](#)

Παιδιά μικρότερα των 2 ετών; Κλείστε την τηλεόραση

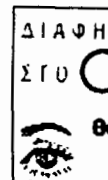
11-04-2001

Οι γονείς δεν πρέπει να επιτρέπουν σε παιδιά ηλικίας μικρότερης των δύο ετών να παρακολουθούν τηλεόραση.

Γιατί τα πολύ μικρά παιδιά πρέπει να αποφεύγουν την τηλεόραση;

Κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων χρόνων της ζωής τους, ο εγκέφαλος των παιδιών αναπτύσσεται ενεργά. Είναι απαραίτητο λοιπόν η ανάπτυξη αυτή να πραγματοποιείται σε ένα περιβάλλον αλληλεπίδρασης με άλλους ανθρώπους παρά με μία παθητική αλληλεπίδραση με την τηλεόραση.

Η συμβουλή μας: κλείστε την τηλεόραση και ξοδέψτε περισσότερο χρόνο με τα παιδιά σας παίζοντας μαζί τους.

Διαφήμιση

Ημερομηνία: 11 Απριλίου 2001

< Προηγούμενη Επόμενη > Σήμερα

Παρουσίαση όλων των θεμάτων ανά μήνα

Μπορείτε να εγγραφείτε για να λαμβάνετε την καθημερινή συμβουλή του Care (όπως επίσης και να διαγραφείτε), δίνοντας το e-mail σας στην παρακάτω φόρμα:

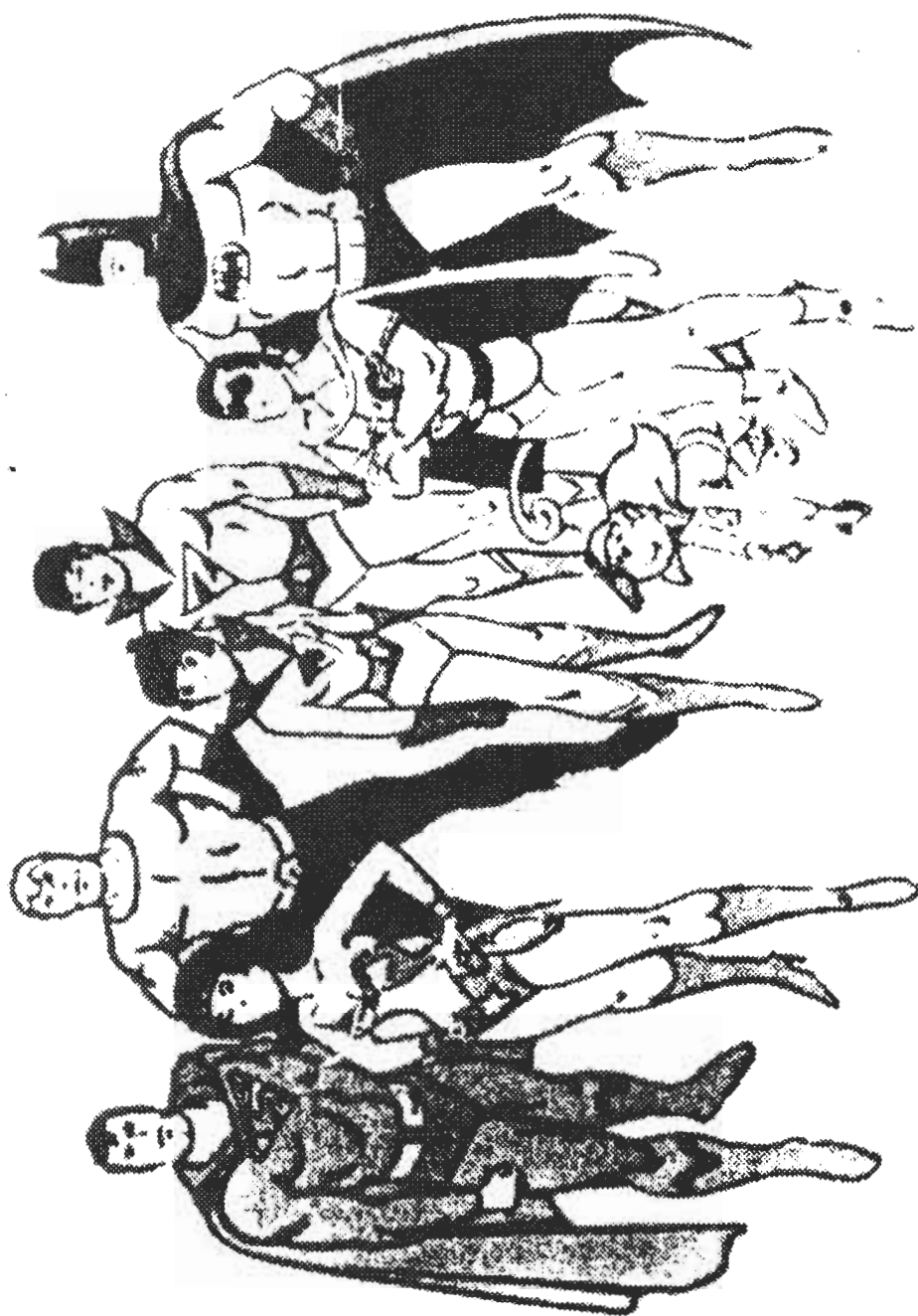
Πληροφορίες για το Care

Διαφημιστείτε στο Care

Οι πληροφορίες που παρέχονται στο Care έχουν ενημερωτικό χαρακτήρα και δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την γνώμη της επίσκεψης του γιατρού (ή άλλου λειτουργού της Υγείας). Παρακαλούμε διαβάστε την σχετική [διευκρίνιση του Care](#) ([read our disclaimer](#)).

Σχεδίαση & Ανάπτυξη **MediSign - Eurocom Expertise**
Copyright © **MediSign - Flash Multimedia** 1997-2002. All rights reserved.

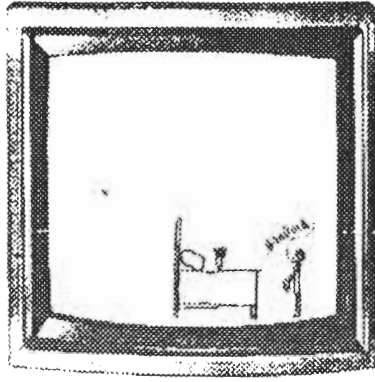
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

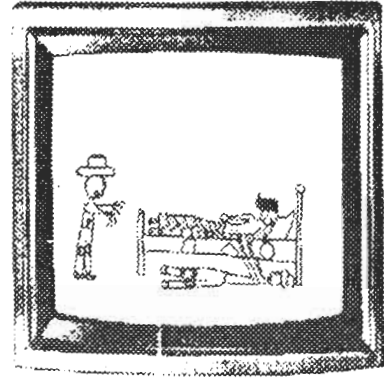
Τηλεοπτικοί ήρωες, αμφίβολα πρότυπα για τους μικρούς τηλεθεατές

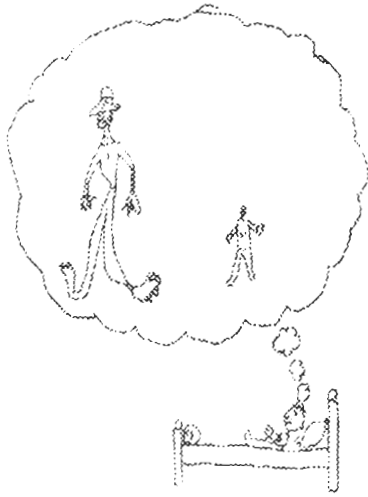

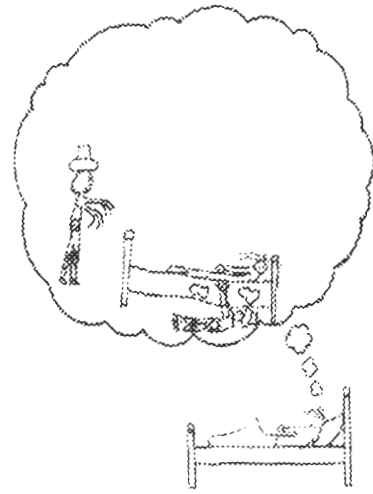
Exemplu de Materie în învățarea conceptelor de bază, precum
cuvinte și obiecte din lumea fizică.

Exemplu de Materie în învățarea conceptelor de bază și
cum poate fi utilizată în scopul dezvoltării gândirii critice. Este
implicat un argument cu privire la un fapt, în acest caz, că
unul este în pat. Mi se va pune întrebarea dacă persoana în
pat este într-adevăr în pat.

Această materie este concepută pentru a ajuta la dezvoltarea gândirii
critice și a învățării conceptelor de bază.

Această materie este concepută pentru a ajuta la dezvoltarea gândirii
critice și a învățării conceptelor de bază.

TOY KYP ANO TO KEYSOMA APY TON EKDOSEON KARTOU

FIG. 10. A perspective view of the structure shown in FIG. 9, illustrating the arrangement of the vertical supports.

